

IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT BUDAPEST, 2018. VIII. évfolyam 1. sz.

ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.

Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

**BUDAPEST, 2018
VIII. évfolyam 1. szám**

**SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06**

**FŐSZERKESZTŐ:
FETYKÓ JUDIT**

**LEKTOR-KORREKTOR:
BÁRDOS LÁSZLÓ PhD**

**TECHNIKAI MUNKATÁRS:
NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF**

ISSN 2063-1936

**Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit**

MINDEN JOG FENNTARTVA

**A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül
bocsátják a folyóirat rendelkezésére**

Ajánlott lapok

Ambroozia

www.ambroozia.hu

Barátok Verslista

<http://portal.verslista.hu>

Börzsönyi Helikon

<http://www.retsag.net/helikon/lap.htm>

CanadaHun

<http://canadahun.com/>

FullExtra

<http://www.fullextra.hu/>

GRAMOFON

<http://www.gramofon.hu/>

HETEDHÉTHATÁR

<http://hetedhethatar.hu/>

Irodalmi Rádió

<http://irodalmiradio.hu/>

KALÁKA

<http://www.kalaka.com/>

Litera-Túra Művészeti Folyóirat:

<http://www.litera-tura.hu/>

**MAGYAR ELEKTRONIKUS
KÖNYVTÁR**

<http://mek.oszk.hu/>

**Magyar SzínházTechnikai
Szövetség**

<http://msztsz.hu/szinpad/>

Mercator Stúdió

<http://www.akonyv.hu/>

NAPÚT

<http://www.naputonline.hu/>

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

<http://www.oszk.hu/>

PARNASSZUS

<http://parnasszus.hu/>

Versmondó

<http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol>

Art'húr Irodalmi Kávéház

<https://www.facebook.com/arhurirodalmikavehaz/>

Bodó Csiba Gizella honlapja

<http://bodonecsibagizella.hu/>

Délibáb – Cserhát

www.delibab-cserhat.hu

Kamarás Klára honlapja

<http://sidaversei.homestead.com/>

Kenyeres Zoltán honlapja

<http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/>

Kotaszek Hedvig honlapja

www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja

<http://www.petererika.com/>

Ajánlott megjelenések a MEK-en

(a jelzett oldalakhoz tartozó kapcsolódó oldalakon elérhetők a szerzők további művei)

BÁRDOS LÁSZLÓ: *Szóérintő*

<http://mek.oszk.hu/08800/08805/>

BODÓ CSIBA GIZELLA: *Válogatott versek*

<http://mek.oszk.hu/10400/10429/index.phtml>

FETYKÓ JUDIT: *Epreskert*

<http://mek.oszk.hu/06000/06084/>

HORVÁTH-HOITSY EDIT: *Így éltem itt...*

<http://mek.oszk.hu/11500/11558>

KAMARÁS KLÁRA: *Álmok útján*

<http://mek.oszk.hu/07100/07157/index.phtml>

KASKÖTŐ ISTVÁN: *Az öreg Joe*

<http://mek.niif.hu/09200/09216/index.phtml>

Hangok bűvöletében NÉMETH SÁNDOR
énekes, vers- és prózamondó **RIPORT-KÖNYV**

<http://mek.oszk.hu/12200/12217/>

PÉTER ERIKA: *Túlhordott ölelés*

<http://mek.oszk.hu/08300/08362/html/index.html>

UMHAUSER FERENC: *A felfedezését váró költő*

<http://mek.oszk.hu/10500/10525/>

TARTALOMJEGYZÉK

A. TÚRI ZSUZSA	89
ÁDÁM PÉTER	64
ALBERT ZSOLT	73
AMBRUS JÓZSEF	25, 26, 27, 28
BARANYI FERENC	8
BÁRDOS LÁSZLÓ	69, 108
BÍRÓ JÓZSEF	11
BODÓ CSIBA GIZELLA	83
BŐSZE ÉVA	106
BUDA FERENC	50
CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET	90
CZÓBEL MINKA	41
DARVAS JUDIT	6, 112
DEDIK JÁNOS	47
EGERVÁRI JÓZSEF	75
FETYKÓ JUDIT	109
FÖLDESDY GABRIELLA	99
GOURMONT, REMY DE	68
GÓSI VALI	76
HABOS LÁSZLÓ	101
HAJNAL ÉVA	70, 71
HALÁSZ ERZSÉBET	104
HÁLÓ GYULA	12
HOLÉCZI ZSUZSA	97
HORVÁTH-HOITSY EDIT	105
JENEY ANDRÁS	40
JÓNA DÁVID	74
JÓZSEF ATTILA	16, 17
KAMARÁS KLÁRA	44
KARAFFA GYULA	54
KASKÓTÓ ISTVÁN	43
KEATS, JOHN	69
KERÉNYI GRÁCIA	18
KETYKÓ ISTVÁN	77
KOOSÁN ILDIKÓ	68
KORIM LÁSZLÓ	52
KŐ-SZABÓ IMRE	45
KÖVES JÓZSEF	10
LADÁNYI MIHÁLY	42
LÁM ETELKA	61
MÁNDY GÁBOR	78
MÁRKUS LÁSZLÓ	72
MESTER GYÖRGYI	60
MOLNÁR KRISZTINA RITA	15
MOSONYI KATA	67
NAGY BANDÓ ANDRÁS	29
NAGY IMRE	49
NEMES NAGY ÁGNES	57
NYAKÓ ATTILA	103
NYERGES GÁBOR ÁDÁM	24
PAYER IMRE	107
PÉTER ERIKA	63

PETHES MÁRIA	14
PROSSZER GABRIELLA JÚLIA	93
RADA GYULA	53
RATZINGER, JOSEF	55
REVICZKY GYULA	55
SÁRKÖZI LÁSZLÓ	82
SZ. PÓRDY MÁRIA	91
TÁTRAI S. MIKLÓS	19
TRAUTSCH TIMEA	103
UMHAUSER FERENC	51
VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF	92
VASADI PÉTER	9
VERASZTÓ ANTAL	58
VERMES GYÖRGY	102
VIHAR BÉLA	39
VIHAR JUDIT	30

Tavaszi 1

Fotó: DARVAS JUDIT

ESEMÉNY

2018. január 16-án

a

KERESZTÉNY ALKOTÓK KÖZÖSSÉGE – KEK-EGYESÜLET

szervezésében

a

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár fiókkönyvtárában (1089 Bp, Kálvária tér 12.)

bemutatkozott

HÁLÓ GYULA

baptista lelkipásztor

költő,

versei lapunk 12. oldalán olvashatók.

Az eseményt Kiss Sándor a KEK elnöke szervezte és koordinálta

BARANYI FERENC

Kérdések mindnyájunkhoz

Ha itt mindenki jól tudta
és világosan látta
és előre figyelmeztetett
és bátran szembeszállt -
akkor ki a fene verte vörösre a tenyerét
a mámorosra hergelt nagygyűléseken?
És ki böfögött meglegedetten,
amikor a kiválasztottak asztaláról
veknik is potyogtak, nemcsak morzsák?
És ki vigyorgott vásott diadallal,
amikor a védtelen üzemekből
hazamentette túlméretezett
hányadát az elprédált jövőnek?
És ki kérte számon a lecsapott
emberfőket, amíg a saját feje
nem fájhatott az országos emésztés
ütemre horkoló időszakában,
mert alva is a "ne szólj szám" arannyal
befuttatott igazságát motyogta?
És ki fogadta el az ingyenes
gyógykezelést és oktatást, az olcsó
színházjegyet a kispénzű hazától,
miközben a háromszín lobogót
csak rongyot rázni vette a kezébe?

Ki játszik rá a tettestárs tömeg
jócskán megkésett szégyenérzetére?

<http://mek.oszk.hu/02200/02296/02296.htm>

VASADI PÉTER

Imádás

Huszonnégy órát zsolnározunk.
Énekké lesz elménk, szavunk,
vesénk. És egyenként, akár
a kánai óriás, vizes agyag-
korsók, megtelünk a kopt
Szent Márk-i ősiség édes
borával.

A holnap csordul belőlünk.
Nem ének ez már, jóslás és
gurgulázás, torokba szorul
a hang, nem verdes a bolt-
ívek alatt csapatostul, nem
akarja sodrát gyomortájt
elveszíteni,
torlódik, görög, magát
tömöríti, mint olajos
forrás tör föl s ömlik
visszafelé, belső üregeinket
síkossá teszi, mos még a
szálfa angyalok se bírnának
velünk,
kik a testi szerveinknél
szótlanabbak, mert nincs ige,
nem létezik, mely számot adna
a születés előtti csöndről,
s ahogy az illési zsenge Szél
előnti s megsimítja Sionon
a tárgyak fölületét, minden,
mi mély, sötét, fényeskedik
kívül-belül;
egymás után fölállít
s meghajlít derékban
az alázat, testvér testvért
követ s méltósággal elvonul,
mégis, mintha szökne egy-
egy testtelen a testüektől
s kering titokban a Tűz
körül
mind szűkebb körökben.

VASADI PÉTER: *Hajnal Kentuckyban*, Budapest, 2005, Kortárs Kiadó

KÖVES JÓZSEF

Bolond tavasz – bolond április

Másnapos most a villamos:
dülöng, kileng, mint inga, most
lassít, és lomhán vánszorog
sínén, dülöngve tántorog,
s a sínpálya nyikorgó
rozsdás vasain csikorgó
kereke csusszanva fékez.
Hát nem mindennapi lét ez!
A hajnali kékség derengő
fényében még a temető
is fickósan tánkra perdül,
és ez nem egy *dansz makabür*:
az élet táncol, úgy, mintha
vígsgágra nyílna sok kripta.
Friss hang: szép madártrilla most,
egy sírgondozó illatos
virágcsokorral keringőz
s parfümmé lesz a benzingőz:
apró néni halkán szusszan,
többen nótáznak a buszban,
egy bérházon, a sarkon túl
tölgyfa dús lombja - mint kontúr -
vetül a falra élesen
s bújik a tetőréseken,
ablakokon át a házba
a még alvókat felrázva.

A megállónál ostrom lesz,
mert pénzt osztogat egy homlesz,
s több nyakkendő s úr kéreget,
ő meg szór apró érmeiket.
Csak keveset, ámde mégis!
Jóságos a sarki pék is,
mert olcsón ad ma kenyeret.

Ébredsz a lakónegyed,
dundi úr nyújtózik kéjjel,
örülve, hogy nincs már éjjel,
hogy a ház előtt a bokrok
mint a menyasszonyi csokrok
ezer színben virítanak.
Azon derül ott fent a Nap,
hogy tőle nagyon lent, mélyen
a panelban egy erkélyen
kitért keblű lány tereget
kis nadrágokat, mezeket.
Közben egy felfújott luftballon
elszabadul az udvaron
majd kacéran hátrakacsint.
Egy kisfiú utána int
és tapsolva vidul azon
hogy már temérdek luftballon
igyekszik fel az egekbe,
azt a legelsőt követve.
Tréfás szellő viszi tovább
ezt az ezerszínű csodát:
füvek, virágok zenélnek,
pár percig most szép az élet.
De sok ember nézi velem
e kaleidoszkóp szüntelen
változó színes alakját,
a lét mozaikdarabját,
ők is érzik, hogy e hajnal
eltűnik majd néma zajjal,
semmivé válik, ahogy jött,
s többé ők se élhetik át
e bolond tavaszi csudát.

BÍRÓ JÓZSEF

JE SUIS ... visual poem

HÁLÓ GYULA

Nemzeti dal

ember vagyok
kun vagyok
sváb vagyok
szlovák vagyok
jász vagyok
székely vagyok
szerb vagyok
román vagyok
cigány vagyok
görög vagyok
zsidó vagyok
magyar vagyok
itt vagyok

bátor

Szmergyakov titka

régen volt maga bátor
régen volt bátor maga
régen maga bátor volt
régen maga volt bátor
régen bátor volt maga
régen bátor maga volt

volt maga bátor régen
volt maga régen bátor
volt régen maga bátor
volt régen bátor maga
volt bátor maga régen
volt bátor régen maga

maga régen bátor volt
maga régen volt bátor
maga bátor volt régen
maga bátor régen volt
maga volt régen bátor
maga volt bátor régen

bátor volt maga régen
bátor volt régen maga
bátor maga régen volt
bátor maga volt régen
bátor régen volt maga
bátor régen maga volt

NEMZETKÖZI NŐNAP

A **nemzetközi nőnap** a nők iránti tisztelet és megbecsülés kifejezésének napja, amelyet 1917 óta (Magyarországon 1948 óta) minden év **március 8-án** tartanak. A nemzetközi nőnapot az **ENSZ** is a világnapok közt tartja számon. A nőnap eredetileg a mai virágos, kedveskedős megemlékezéssel szemben munkásmozgalmi eredetű, harcossá, a nők egyenjogúságával és szabad munkavállalásával kapcsolatos demonstratív nap volt: **1857-ben New Yorkban** negyvenezer textil- és konfekcióipari munkásnő lépett **sztrájkba** a béregyenlőségért és a munkaidő csökkentésért. Manapság a különféle civil szervezetek ezen a napon világszerte, a nők elleni erőszak, a nőket érő családon belüli erőszak, a munkahelyi szexuális zaklatás, a prostitúció és az egyéb, a nők ellen elkövetett erőszak formái elleni tiltakozásuknak is hangot adnak.^[1]

Története

A nemzetközi nőnap létrehozói szerint az egyszerű, de mégis történelmet alakító nők napja, ami a nők évszázados küzdelmét eleveníti fel, melyet az egyenlő jogokért és lehetőségekért vívtak.

Az első március 8-hoz kötődő esemény **1857-ben** történt, amikor **március 8-án** emberibb munkafeltételeket és magasabb fizetést követelő textilipari nődolgozók tüntettek **New York** utcáin.

A nemzetközi munkásmozgalom fejlődésével a nők **emancipációjának** kérdése is egyre inkább előtérbe került: **1866. szeptember 3. és 8. között az I. Internacionálé** (hivatalosan: *Nemzetközi Munkásszövetség*)^[2] első kongresszusán határozatot fogadtak el a nők hivatásszerű munkavégzéséről.

Ez a határozat annak az évezredes sztereotípiának kívánt véget vetni, mely szerint a nők helye kizárólag otthon van. Az **1889.^[3] július 14-én** kezdődő II. Internacionálé alakuló közgyűlésén **Clara Zetkin** beszédében hirdette a nők jogát a munkához, az anyák és gyerekek védelméért és a nők széles körű részvételét az országos és nemzetközi eseményekben.

1909-ben az Egyesült Államokban tartották meg az első *nemzeti* nőnapot, február utolsó vasárnapjára, 28-ára igazítva.

A **II. Internacionálé** VIII. kongresszusán **1910. augusztus 28. és szeptember 3. között** határoztak arról, hogy a nők választójogának kivívása érdekében nemzetközileg is nőnapot tartanak. A határozatot a kongresszus elfogadta, de a megemlékezés pontos dátumáról nem született döntés. **1911. március 19-én Ausztriában, Dániában, Németországban és Svájcban** tartották meg a világon először a nemzetközi nőnapot.

1917. március 8-án (a juliánus naptár szerint február 23-án, azaz: február utolsó vasárnapján) **Oroszországban** nők tüntettek kenyérért és békéért. Négy nappal később – nem közvetlenül ennek a tüntetésnek a hatására – **II. Miklós** cár lemondott, s polgári kormány alakult, mely szavazójogot biztosított a nőknek. Ezzel vált véglegessé a nőnap dátuma is, mely a világ legtöbb országában március 8-a.

A nőnap Magyarországon

Magyarország a nőnap felhíváshoz először **1913-ban** csatlakozott, amikor az Országos Nőszervező Bizottság röplapokat osztott. A következő évben, **1914-ben** már országsszerte rendezvényeket szerveztek. A **Rákosi-korszakban** a nőnap ünneplése kötelezővé vált, és az eredetileg különböző időpontokban rendezett nőnapot **1948-tól** szovjet mintára **március 8-án** tartották meg.

A rendszerváltás után a nőnap Magyarországon is elvesztette eredeti munkásmozgalmi hangulatát, helyette a virágajándékozás dominál.

Forrás:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Nemzetk%C3%B6zi_n%C5%91nap

PETHES MÁRIA

impreszionista távlatok

azon a napon az éjszaka kérdőívéről
kihúzzák nevüket a fák, széttárja legyezőjét
a hajnal, könnyedén ömlik rá az akvamarin.
árnyékok hízelegnek a fénynek, az angyalok
a hazaszállingózó fecskék hófehér hasa alatt
keresnek menedéket.

tekintettedben elveszett helyek borzongnak.
az elmosódott távlatokba protonok és elektronok
hatolnak. madárfészkek rejtvényeit kutatja a szél,
szoprán szaxofonján valami romantikus kesergőt
improvizál a szabadságról, hallgatja a kert
és bizalmasan felfedi virágok csillagképeit.

azon a napon nem fél élni a táj. fellélegeznek
a pucér bokrok. hervadt perceit ledobja magáról
az idő. hirtelen feléled a kikötő, a Tó tengert játszik,
elismerésre várva mutogatja tükörképeit, fővenyén
szemérmes csókok olvadoznak, és a kövek között
felizzik egy tücsök dala.

MOLNÁR KRISZTINA RITA

Bámuld a felhőt

Már több mint kétezer éve
valaki meghalt értem.
Ez volt az utolsó érve.
És még mindig nem értem.

*

(Ez nem vers.
Sikoly. Sikoly. Sikoly.
Ami most gyilkos csapda,
egyszervolt leghőbb vágya.
Összedőlt, mint a kártya.
Terítve az összes lapja.
Megingett minden alapja.
Szitává rágja jonhát a moly.)

*

Elmenni, meghalni kéne.
Csak gyorsan, csak gyorsan, csak gyorsan.
Igazán semmit se félve
Dunába dőlni, késbe,
nem félni, bízni bátran
gyors vagy lassú halálban,
elég volt, de szép az élet,
ez a kés sem elég éles –

Nyugodj meg, nyugodj meg, jól van.
Csak feküdj egy kicsit szótlán,
bámuld a holdat, a felhőt.
Más is kibírta, hogy felnőtt.

*

Már több mint kétezer éve
valaki meghalt értem.
Ez volt az utolsó érve.
Lassacskán csak megértem.

Forrás:

MOLNÁR KRISZTINA RITA: *Levél egy fjord partjáról* c. új verseskötetéből, Scolar Kiadó, 2017

HOMLOKTÉR

JÓZSEF ATTILA: Hazám

1

Az éjjel hazafelé mentem,
éreztem, bársony nesz inog,
a szellőzködő, lágy melegben
tapsikolnak a jázminok,

nagy, álmos dzsungel volt a lelkem
s háltak az uccán. Rám csapott,
amiből eszméltem, nyelvem
származik s táplálkozni fog,

a közösség, amely e részeg
ölbecsaló anyatermészet
férfitársaként él, komor

munkahelyeken káromkodva,
vagy itt töpreng az éj nagy odva
mélyén: a nemzeti nyomor.

2

Ezernyi fajta népbetegség,
szapora csecsemőhalál,
árvaság, korai öregség,
elmebaj, egyke és sivár

bűn, öngyilkosság, lelki restség,
mely, hitetlen, csodára vár,
nem elegendő, hogy kitessék:
föl kéne szabadulni már!

S a hozzáértő dolgozó
nép gyülekezetében
hányi-vetni meg száz bajunk.

Az erőszak bűvöletében
mint bánja sor törvényhozó,
hogyan mint pusztul el szép fajunk!

3

A földesúr, akinek sérvig
emeltek tönköt, gabonát,
csákányosokkal pusztát tért nyit,
szétveret falut és tanyát.

S a gondra bátor, okos férfit,
ki védte menthetlen honát,
mint állatot terelni értik,
hogyan válasszon bölcs honatyát.

Cicáznak a szép csendőrtollak,
mosolyognak és szavatolnak,
megírják, ki lesz a követ,

hisz „nyiltan” dönt, ki ezer éve
magával kötve mint a kéve,
sunyít vagy parancsot követ.

HOMLOKTÉR

JÓZSEF ATTILA: Hazám

4

Sok urunk nem volt rest, se kába,
birtokát óvni ellenünk
s kitántorgott Amerikába
másfél millió emberünk.

Szíve szorult, rezgett a lába,
acsargó habon tovatűnt,
emlékezően és okádva,
mint aki borba fojt be bünt.

Volt, aki úgy vélte, kolomp szól
s társa, ki tudta, ily bolondtól
pénzt eztán se lát a család.

Multunk mind össze van torlódva
s mint szorongó kivándorlókra,
ránk is úgy vár az új világ.

5

A munkásnak nem több a bére,
mint amit maga kicsikart,
levesre telik és kenyérre
s fröccsre, hogy csináljon ricsajt.

Az ország nem kérdi, mivégre
engedik meggyűlni a bajt
s mért nem a munkás védelmére
gyámolítják a gyáripárt.

Szövőlánny cukros ételekről
álmodik, nem tud kartelekről.
S ha szombaton kezébe nyomják

a pénzt s a büntetést levonják:
kuncog a krajcár: ennyiért
dolgoztál, nem épp semmiért.

7

S mégis, magyarnak számkivetve,
lelkem sikoltva megriad -
édes Hazám, fogadj szivedbe,
hadd legyek hűségesebb fiad!

Totyogjon, aki buksi medve
láncon - nekem ezt nem szabad!
Költő vagyok - szólj ügyészedre,
ki ne tépje a tollamat!

Adtál földmívest a tengernek,
adj emberséget az embernek.
Adj magyarságot a magyarnak,

hogy mi ne legyünk német gyarmat.
Hadd írjak szépet, jót - nekem
add meg boldogabb énekem!

1937. május

6

Retteg a szegénytől a gazdag
s a gazdától fél a szegény.
Fortélyos félelem igazgat
minket s nem csalóka remény.

Nem adna jogot a parasztnak,
ki rág a paraszt kenyerén
s a summás sárgul, mint az asztag,
de követelni nem serény.

Ezer esztendő távolából,
hátán kis batyuval, kilábol
a népségből a nép fia.

Hol lehet altiszt, azt kutatja,
holott a sírt, hol nyugszik atyja,
kellene megbotoznia.

KERÉNYI GRÁCIA

Ismered-e

Ismered-e a szenvedést,
hogy éppen annak nem segíthetsz,
ki szivedbe mártja a kést,
s a rettegést, hogy mindig így lesz?

Az mártja szivedbe a kést,
ki csupaszon, közélről látja,
s neki okoz bár szenvedést,
mit elkezdett, tovább csinálja.

Ki megkínoz, mert szereted,
s megváltanád — könyörögj érte.
Az üdvösség a szeretet.
A szenvedés a hit reménye.

1982. október 21.

KERÉNYI GRÁCIA: *Nálunk a málnabokrok. Válogatott versek*, Budapest, 1985, Szépirodalmi Könyvkiadó.

TÁTRAI S. MIKLÓS

Krakkói varázslat

A vonat gyorsan közeledett a reggeli napfényben ébredő városhoz. Kötelességszerűn, csaknem unottan száguldott a fényesre koptatott síneken. Nem tudta hányszor tette meg az utat Budapest és Krakkó között. Igazán nem is érdekelte, mint ahogy az emberek sem, akik hála, és köszönet nélkül hagyták ott az állomáson, magukkal vitték csomagjaikat, mint ahogy örömeiket, bánatukat, réményeiket és félelmeiket is. Kinek mit osztott a sors, bárha mégis Gorkijnak van igaza, akkor mindenki saját sorsának kovácsa.

Gergő elgondolkodva nézett ki az ablakon. Nem hitt abban, hogy sorsunk alakulásában minden csak önmagunkon múlik. Percek óta semmit sem érzékelt az előtte elsuhanó tájból. Egy lengyel lány arca lebegett előtte. Egyre erősebben, egyre jobban uralta gondolatait az évekkorábbi találkozás emléke. Az utóbbi félórán sokszor nyúlt a zsebébe, és megérintette azt a levelet, amit tavalyelőtt kapott tőle. A barátságos és kedves szavak a leghalványabban sem utaltak arra, hogy az lesz az utolsó üzenet. A válaszra, majd két újabb türelmetlen levelére a lány már nem reagált, mintha semmi sem történt volna közöttük.

Négy évvel korábban, a hatvanas évek második felében, már nem volt meglepő, ha egy tizennégy éves fiú külföldre ment, az pedig különösen nem, ha valamelyik Kelet-európai országban nyaralt. Gergő mégis izgatottan készülődött. Szülők és barátok nélkül indult a táborba, ahol egyedül lesz magyar, a lengyel tanárok és diákok között. Andrej bácsi, egy krakkói középiskola igazgatója, már többször hívta. Szülei azonban úgy gondolták: csak a nyolcadik osztály befejezése után utazzon, hiszen így is legalább egy évvel fiatalabb lesz mindenkitől. Andrej tavaly Helenával, a feleségével, és a lányával vendégeskedett náluk. Akkor egyeztek meg a meghívásban. Barbara és Gergő hamar összebarátkozott, oroszul egészen jól megértették egymást. Abban a korban voltak, amikor fiúk és a lányok már nem csak a barátot keresik a másikban. Egy-egy pillantás és érintés, izgalmas érzéseket, gondolatokat, szándékokat indíthat kiszámíthatatlan újtárra. Persze ezeket Helena is pontosan tudta, és a túlzott aggodás, vagy a konfliktusok bölcs elkerülése érdekében, mindig úgy rendezte a közös programokat, hogy a fiatalok szem előtt legyenek. Az egy hetes együttlét utáni búcsú így nem okozott különösebb elkeseredést. Gergő az osztálytársak között jól érezte magát, egyre ritkábban gondolt Barbarára, később egyáltalán nem. Egy szőke, hosszú hajú, zöld szemű lányról ábrándozott, akit azonban sehol nem talált meg, csak képzeletében élt. Ősszel az osztály színházlátogatást szervezett. Gergő jegye Olga mellé szólt, és egyáltalán nem bánta, hogy a véletlen így rendezte az eseményeket. Vonzódott a csinos lányhoz, úgy érezte ő is tetszik Olgának, de nem tudta hogyan kezdeményezzen egy bensőségebb kapcsolatot. Bizonytalan volt önmagában, félt egy esetleges elutasítástól, és különösen a vetélytársak kárörvendő megjegyzéseitől, mert Olgát többen szerették volna meghódítani. Az előadás egyáltalán nem kötötte le. Lopva pillantott többször is a lány felé, akinek olyan mosoly futott végig arcán, ami egy nőnél sok mindent jelenthet. Hirtelen döntésre szánta el magát. Igaz, hogy Olga nem volt szőke, és nem volt zöld szemű, de ennek akkor már semmi jelentőséget sem tulajdonított. A vágyakozás hatalmába kerítette, és amikor lány akarattal, vagy akaratlanul, egy könnyed mozdulattal a szék karfájára tette kezét, óvatosan megérintette, majd megsimogatta.

Hónapokig jártak együtt, aztán májusban valami bolondságon összevesztek, és mindenki nagy meglepetésére szakítottak. Eljött a nyár, a szünidő, és úgy mentek el egymás mellett, mintha semmi sem történt volna, pedig az első szerelem emléke már örökké velük maradt.

Néhány bánatos nap után Gergő a közelgő egy hónapos tábor eseményeit tervezgette. Új barátokat remélt, lányokat, fiúkat, és különleges élményeket.

Azokban az években dübörgött a lengyel-magyar barátság. Gergőt kíváncsian, és szeretettel várták, ami elsősorban magyarságának, másodsorban az igazgató úr vendégének szólt. A középiskolás diákok tizenkét személyes sátrakban laktak. A tanárok, mivel családosan érkeztek, kis faházakat kaptak. Munkájukat négy fiatalember segítette. Valamennyien egy-két éve fejezték be a középiskolát, azonban úgynevezett „vándorként” szívesen dolgoztak tovább a cserkészek, vagy, ahogy azt lengyelül nevezték a harcerzek között.

Gergő már az első napokban érzékelte, hogy a tanárok, a tábor katonás sajátosságai ellenére sem kívánnak szigorú szabályokat alkalmazni, azonban megkövetelik a rendet, egymás tiszteletét. Ez senkinek sem volt terhes, a diákok remekül érezték magukat. Az első egy-két nap a sátrak és környezetük kialakításával telt, amelyre versenyt hirdettek. Gergő nem tekintette magát vendégnek, minden munkából kivette részét, amivel tovább növekedett népszerűsége. Kedvelték, és a sportfoglalkozások után már tisztelték is, hiszen teljesítménye a futásban, a távolugrásban, a magasugrásban és a labdarúgásban az átlag feletti eredményeket mutatta a tőle idősebb társai között. Az ismerkedés és barátkozás könnyen ment. A lengyel fiúk és lányok - ha nem is szívesen, de - beszélték az orosz nyelvet. Két hét után Gergő, már a legszükségesebb lengyel szavakkal is elboldogult, érthető mondatokat fogalmazott. Társai szívesen és vidáman tanították komoly dolgokra és huncutságokra egyaránt. Humorát, kreativitását hamar próbára tették.

A harmadik napon vacsora után különös ötlettel fordultak hozzá. Arra kérték, vállalja el egy tréfás esküvő celebrálását. Legyen ő a pap, aki összeadja az ifjú párt: Grazsynát és Henriket. Nagyon jó móka lesz ígérték, semmitől sem kell tartania, csak játék az egész. Gergő nem mondhatott nemet a vidám felkérésnek, bár magában aggódott kicsit. Életében addig csak egyszer volt templomi esküvőn, és akkor sem igazán figyelte a papot, nem volt járatos az egyházi szertartásokban. Orosz tudásával - hála Vali tanárnőnek, aki nem csak az orosz, de a gyerekek nyelvét is értette - elboldogult, de bizony olyan szavakat, hogy esküvő, násznép, áldás, szentírás sohasem tanultak. Gondosan megtervezte mondandóját, többször is elgyakorolta magában, és már előre mosolygott azon, hogy az egybegyűlteket, majd drága barátainak szólítja, a menyasszonyt kedves lányomnak, a vőlegényt pedig kedves fiamnak. Az akarod-e férjednek, feleségednek kérdésekkel nem lesz baj, a fogjátok meg egymás kezét, felszólítással sem, de a csókoljátok meg egymást kifejezés bizony hiányzott szótárából. Azt egyik „sátortársa” segítségével lengyelül tanulta meg. Az alkalomhoz illő kis szorongással indult el kísérőivel a szertartásra. Valahonnan egy színes terítőt kerítettek, amiből palástot készítettek számára. A násznép vidáman énekelt, várták az „ifjú párt”. Először a vőlegény, Henrik Nowicki érkezett, aki egyike volt a már végzett diákoknak. A vidám, szimpatikus fiatalembert Gergő már ismerte, barátságosan beszélgetett vele a sátor környezetének csinosításakor. A lefátyolozott menyasszonyt egy másik „vándor”, Adam Mazur vezette fel, és adta át a vőlegénynek. Megkezdődött a ceremónia, Gergő ügyesen tette a dolgát. Már-már arra gondolt, hogy valami nagy huncutság lesz ebből, és a menyasszony talán nem is egy lány lesz, mert nem hajtotta fel fátylát. Amikor azonban elhangzott oroszul a „kedves lányom, Grazsyna” felszólítás, a fátyol fellebbent, és ott állt az a szőke, zöldszemű lány, akiről mindig ábrándozott. Megpördült vele a világ. Abban pillanatban azt hitte: álmodja az egészet. Sosem tudta meg mennyi ideig nézte a mosolygó zöld szemeket, valószínű csak néhány másodpercig tarthatott a varázs. Henrik hangja zökkenetett vissza szerepébe, aki lengyelül kedvesen sürgette a folytatást. Mindenki arra gondolt, hogy a magyar fiú egy kicsit belesült a szerepébe, amit meg is értettek. Egyedül Grazsyna volt képes olvasni a megdőbbszemekben.

Gergőnek nem volt könnyű éjszakája. Akár ébren forgolódott, akár aludt, mindig csak Grazsyna, és szomorú gondolatok jártak az eszében. Társaitól megtudta, hogy a lány tizenhét éves, három évvel idősebb tőle, Henrik pedig húsz éves férfi, aki komolyan udvarol a lánynak. Hiába találta meg álmai szerelmét - panaszkodott önmagának -, semmi esélye sincs. Igyekezett beletörődni a megváltoztathatatlanba, és senkinek sem mutatni érzelmeit. Nem kereste Barbara társaságát sem, pedig otthon még ezt másként tervezte. A kényszerű közömbösség két napig sikerült. Társaival együtt konyhaszolgálatot látott el, krumplit pucoltak a konyhasátor mellett a patak partján. Hátat fordítottak a napnak, így a víznek is. Nem láthatták, hogy lányok érkeztek nagy edényekkel. A nevetgélésükre fordultak meg, és igen kellemes látványban lett részük. Négyen is serénykedtek a parton, ketten a víz fölé hajolva öblítették a lábasokat. Gergőt szinte áramütés érte, amikor egyikükben Grazsynát ismerte fel. Rövid, testhez simuló sortban, könnyű kis blúzban volt, és ahogy lehajolt, tökéletesen kirajzolódott formás alakja. Képtelen volt levenni róla a szemét, miközben a többi fiú hangosan, tréfásan évődött a lányokkal, akik nem maradtak adósak. Jókedvűen bolondoztak egymással, csak Gergő maradt szótlan, és nagyot nyelt zavarában, amikor Grazsyna mellé ült. Úgy értette, dicsérte őt az ügyes szereplésért, érdeklődött, hogy, honnan jött, hol tanul, hogyan érzi magát, hány éves, majd a fiú zavarát érzékelve, hamiskás mosollyal megkérdezte, hogy tetszenek-e neki a lengyel lányok.

A következő napokban Gergő kerülte a találkozást, attól tartott zavarba jönne, belepirulna egy újabb beszélgetésbe. Ha tehetné, távolról nézte Grazsynát, és ábrándozott egy titkos ölelésről. Továbbra is részt vett a tábori életben, próbálta elterelni gondolatait. Aztán megint történt valami, ami teljesen összezavarta. Autóbuszos kirándulást szerveztek Kaliszba. Nem ment mindenki, önkéntes jelentkezés alapján állt össze a csapat. Már csaknem tele volt a busz, amikor Gergő és társai kerültek sorra a beszállásnál. Fellépett a lépcsőn, megállt az ajtóban, hogy helyet keressen, de erre nem maradt ideje. Az egyik hátsó sorból Grazsyna integetett felé és nevével kiáltozva hívta a maga melletti üres ülésre, amit neki foglalt. Henrik nem tartott velük, így végig kettesben utaztak, a programokon is együtt voltak. Egymás mellett ültek a buszon, néha összeért kezük, combjuk, ami véletlen is lehetett, de izgalmat és kellemes borzongást okozott Gergőnek. Grazsyna sokat magyarázott a látottakról, sokat kérdezett Magyarországról, Budapestről. Nagyon kedves, barátságos, és végtelenül gyönyörű volt. A visszaúton időnként Gergő vállára hajtotta fejét, mintha fáradt lenne. A fiú fájóan szépen érezte azokat a perceket, és a reménytelen szerelem mindjebb hatalmába kerítette.

A kirándulás, akár bizalmasnak is nevezhető pillanatai minden bizonnyal eljutottak Henrik fülébe, mert már nem volt barátságos Gergővel. Nem tekintette vetélytársának a magyar diákot, de viselkedését szemtelennek tartotta, és ez határozottan bosszantotta. Ha nem az igazgató vendége, bizonyára félreérthetetlenül tudomására is hozza, így azonban kénytelen volt féken tartani haragját. Az utolsó héten izgalmas labdarúgó mérkőzésre készült a tábor. A közeli falu fiataljai hívták ki őket egy barátságos találkozóra. Andrej igazgató úr Nowiczki Henriket jelölte ki a csapat összeállítására, vezetésére. Egyértelműen meghatározta, hogy a magyar vendégnek legalább harminc percet játszania kell, akármilyen teljesítményt nyújt. Henrik bosszúsan vette tudomásul a döntést, pedig a korábbi - sátrak közötti bajnoki - meccseken látta, hogy Gergő nagyon ügyesen kergeti a labdát, gyors, gólképes jobbszélső. Nem tudhatta, hogy a fiú a magyar korosztályos bajnokság igazolt játékosa.

Gergő a kezdő csapatban lépett pályára. A táborlakók hangos szurkolással buzdították társaikat. Közöttük volt Grazsyna is, aki a magyar fiú minden jó megmozdulását lelkesen megtapsolta, és ez bizony nem kerülte el az egyre ingerültebb Nowiczki figyelmét. A csapat

sarokrúgáshoz jutott, amihez Gergő készülődött. Edzéseken többször, mérkőzésem egyszer sikerült úgy becsavarnia a labdát, hogy az érintés nélkül hullott a kapuba. Most is erre készült. A beadás, vagy belövés remekül sikerült, a labda a meglepett kapus felett a rövid felső sarokba vágódott. A gólt óriási ováció követte, Grazsyna állva tapsolt, éljenzett. Ez már sok volt Henriknek, és lehívta a gólszerzőt. Döntését később azzal indokolta, hogy a magyar már bizonyított, másoknak is kellett játéklehetőséget adnia.

A mérkőzés másnapján a konyhasátor mellett Grazsyna félrehívta Gergőt. Szomorúnak tűnt, és erre minden oka megvolt. Henrik kemény szavakkal követelte tőle, hogy ne csináljon bolondot belőle, és magából azzal, hogy feltűnően kedves a magyar kölyökkel. A lány kicsit szégyenkezve, de egyértelműen fogalmazott. Henrik haragszik rájuk, ezért ne beszélgessenek, ne találkozzanak a hátralévő három napban. Nem várt, nem kért választ, egy könnyed simogatással búcsúzott, amivel csak még jobban felkavarta a szerelmes fiú lelkét. Már nem érdekelték a barátok, a szórakozás, a sport, magányosan vonult el a közeli erdő fái közé. Semmi kedve sem volt a búcsúesthez, ezért az előző napon betegséget jelentett Andrej igazgatónak, aki már napok óta aggódva, és férfias megértéssel figyelte vendége hangulatváltozásait. Pontosan tudta miről van szó, hiszen a tábori pletyka gyors lábakon járt. A legjobb megoldásnak gondolta, ha Gergőt befekteti a betegek részére kialakított külön sátorba, ahol egyedül lehet. Nem kell látnia a többiek vigasságát, és nem látja Grazsynát sem Henrik társaságában. Az ügyeletesek majd ellátják, és holnapután már úgyszólván vége a tábornak.

Gergő két kezét feje alá téve, hanyatt fekve nézte a sötétséget. Erősen behallatszott a búcsúest vigadozása, de ő alig érzékelte. Bánatot és szomorúságot érzett, amiért sem ma, sem holnap, sem soha többet nem láthatja a zöld szemű, szőke hajú lányt, aki álmaiból lépett elő, szinte csak egy pillanatra. Nem tudta, miért kellett így történnie, miért kellett találkozniuk, ha az csak fájdalmat, reménytelen vágyakozást okoz. Úgy érezte, mindig hiányozni fog valami az életéből, amit most itt hagy, mert nem tehet mást. Zseblámpa felvillanó fénye zavarta meg ábrándozását. Az ügyeletesek fontoskodására gondolt, és befelé fordulva úgy tett, mintha aludna. Nem akart beszélni velük. A lámpafény megvilágította ágyát, majd kialudt. Valaki lágyan megérintette, és gyengéden suttogott. Azonnal megfordult az ismerős hangra. Testét forróság öntötte el, remegni kezdett. Grazsyna surrant be hozzá, nem akart búcsú nélkül elválni. Gergő nem értette pontosan mit mond a lány, csak megragadta kezét, és kiszakadt belőle a féltve őrzött sóhaj: „Nagyon szép vagy! Nagyon szeretlek!” A lány kedvesen megsimogatta arcát, megérezte forró könnyeit, és őt is elborította egy különös bódulat. Magához húzta Gergőt és megcsókolta. Néhány szavas levélkét csúsztatott a kezébe, amelyben egy budapesti képeslapot kért, és megírta címét, majd elérzékenyülve kiszaladt a sátorból.

A vonat befutott a krakkói pályaudvarra. Gergő és barátai leszálláshoz készülődtek. Krakkó önmagában is gyönyörű – gondolta Kálmán –, nem lesz gond kellemes programokat találni a következő öt napban, azután irány a Mazuri-tóvidék. Nem tudhatták, hogy aznap délután minden elképzelésük felborul. Gergő beszélt ugyan egy ismerőséről, akit szeretne meglátogatni, de Kálmán és Laci semmilyen veszélyt nem érzett, amikor barátjuk elindult megkeresni a Stokowa utcát.

A taxi húsz perces út után megállt a ház előtt. Gergő fizetett, és szorongva, idegesen gondolt a következő percekre. Váratlanul érkezik Grazsyna régi címére. Talán már nem is lakik itt, esetleg férjhez ment, és becsapja előtte az ajtót, vagy akár barátságosan is fogadhatja. Bármi lehetséges, de jöjjön, aminek jönnie kell. Hónapok óta készült erre a találkozásra, és a régi szerelem, a régi vágyakozás egyre hevesebben lobogott benne. Úgy

érezte csengetnie sem kell, olyan hangosan kalapál a szíve, hogy biztosan meghallják. Nagy levegőt vett, megnyomta a gombot. A bátortalan rövid csengetésre hamarosan kinyílt az ajtó, és ott állt Grazsyna, egy karnyújtásnyira. Azonnal megismerték egymást, felejthetetlenül gyönyörű pillanat volt. Nem tudtak, vagy talán nem is akartak megszólalni, csak nézték, hogy az idő milyen változásokat hozott. A szép lengyel nagylányból zavarba ejtően csinos nő lett. Gergő magas, jóképű fiatalemberként lépett a férfikorba. Grazsyna végre kitárta karját, és mint régi ismerősök, összeölelkeztek.

Lassan kortyolták a forró kávét. Beszélgettek, hiszen annyi mindent szerettek volna mondani a másoknak. Grazsyna sokat mesélt magáról, amiből Gergőt igazán csak az érdekelte, hogy egyetemista, nem ment férjhez, a szüleivel él, Henrikkel már régóta nem találkozott. A fiú nem sokat szólt, inkább hallgatott. Teljesen elbűvölte a lány szépsége, hangjának varázsa. Nézte bájos arcát, a csillogó zöld szemeket, ajkait, majd gondolatban egész testét végigsimította. Érezte elpirul, amikor Grazsyna elnéző mosollyal nyugtázza, hogy keresztbe tett lábain felejtette tekintetét. Ez volt az a pillanat, amelynél nem lehetett tovább várni. Gergő megismételte a négy évvel azelőtt elhangzott szavakat: „Nagyon szép vagy! Nagyon szeretlek!”, majd hozzátette: miattad utaztam Krakóba! Grazsynát meghatotta, és felkavarta a váratlan vallomás. Egy kedves, fiatal férfi ült vele szemben, akinek arcán őszinte érzelmek tükröződtek, tekintetéből remény és vágyakozás sugárzott. Emlékek és érzelmek kavargtak lelkében. Amióta Henrikkel szakított, nem talált újabb szerelmet, ha egyáltalán szerelem volt kettőjük kapcsolata. Kétségtelenül vonzódott hozzá, jó volt együtt lenni vele, mégis sokszor úgy tűnt, hogy Henrik inkább birtokolni, mint szeretni akarja őt. Gergőt nézve és hallgatva egyre jobban érzete, fellobban benne a szenvedély, egy gyönyörű szerelem kapujában áll, mégis időt kért a válaszra. Át kellett gondolnia ezt a váratlan, különleges helyzetet.

Az éjszaka mindkettőjüknek lassan telt. Vágyak, remények, félelmek kavargtak a hosszú ébrenlétben és a rövid álmokban. Gergő másnap reggel a megbeszélt időpont előtt egy órával hamarabb érkezett meg Krakó főterére, a Mickiewicz szoborhoz, amely már oly sok szerelmet látott kinyílni, virágozni és elszáradni. A Mária templom tornyából másodszor hangzott el a híres a harsonaszóló, amikor Grazsyna felbukkant a legendás Wierzynek-ház irányából. Hosszú szőke haja enyhén lobogott a délelőtti szélben. Ahogyan fehér nyári ruhájában mosolyogva közeledett, Gergő elképesztően gyönyörűnek látta. Már attól félt, bármelyik pillanatban belép egy tündérmesébe, és soha többé nem találkozhatnak. A következő másodperceket, amelyek számára a boldogságot, vagy végtelen fájdalmat okozhatnak, az egyik pillanatban sürgetni akarta, a másokban a végtelenbe tolni. Még nyolc lépés, még öt, még kettő – számolta magában Grazsyna közeledését –, aztán, mintha csak varázslat történe, eltűnt a Mickiewicz szobor, a Mária templom, a híres Posztócsarnok, eltűnt az egész tér, csak egy lágy ölelés és egy szenvedélyes csók létezett, amely minden kérdésre választ adott.

NYERGES GÁBOR ÁDÁM

Szerelmes a gyerek

Most majd nem sokára rendel még egy kört. Már fátyolosodik a tekintete, a szembogarán már feszül a hamarosan, néhány pislantás után lezúduló könnyhártya, de ő még nem veszi észre, nem sejti, hogy mindez így fog folytatódni. A másik arra gondolhat, ha az egyik gyűlő könnyhártyája alól olvasni tudná arckifejezését, hogy ez bizonyosan nem most és nem vele játszódik le először. Hogy ennek az embernek ez, ha nem is napi, de legalább heti-havi rendszerességű programja. Magánéletének kis és nagy, imént megvallott titkai rendszeres műsorszámok, melyeket néha variál, de összességében alig-alig változhat a repertoár. Aztán mégis másként alakul az este, mert az újabb kör megérkezése után az egyikük orrot fúj, könnyei így szaladnak le, egyenesen lesietnek az arcán, ő pedig ezt reflexszerűen észreveszi, így ingujjával minden különösebb odafigyelés nélkül, lezseren letörli őket. A másik közben ezen merenghet talán, hogy ennyin múlik, hogy ugyanannyi vízmennyiségből egy orrfújást kísérő, heveny könnyezés, nem pedig nagy-nagy, drámai sírás legyen. Most órá terelődik a szó. Arra, egészen pontosan, hogy van-e valakije. Bizalmatlan tömbként esik ki a szájából, hogy van. Ha a vele szemben ülő, immár letörölt könnyhártyája híján olvasni tudná őt, s nem a poharát emelné enyhén borvirágos orrához, tán meghallaná ennek a tömbnek a puffanását, döngését. A következő kérdések külsődlegesek, arról szólnak, hogy jól néz-e a ki a lány. Nem, bűn ronda, sajnos, feleli egykedvű arccal, a vele szemben ülő nem érti a viccet, amíg, vele megértetendő, kis erőltetéssel hozzá nem nevet egy kicsit. Részleteknek kell, kéne következni, mindenre kiterjedően. Látja az enyhén újra hárttyás-fátyolozódó szemekben, hogy a tulajdonosának már ez is pornográfia, annak valamilyen legalacsonyabb ingerenciájú szintje, hogy elmondás alapján elképzeli magának (nagy vonalakban) az unokaöccse nőjét. Nagy melle van-e, most épp ezt kérdezi, miközben fölkrárog némi toroktájt eltévedt vörösbort. Úgy fogja a poharat, mint filmbéli óriásmajom a földből kiszakított felhőkarcolót. Ja, szép nagy, csak sajnos a fején nőtt ki az egyik, ezt már nem mondhatja az unokaöcs, pedig még csomó ilyen ötlete lenne a beszélgetés életbentartása céljából. Bólint, mást tenni nincs gusztusa, a vele szemben ülő, tudja, így is már úgy kezd nézni rá, mint kis, szemérmes széplélekre – ez a szemérmesség, hogy nem feltétlenül akar, nem ezzel a számára félig-meddig ismeretlen, középkorú úrral, borvirágok, krákgások és könnyfátylak közt hozzá közelálló csöcsökről beszélni, az ebből levezetett, ki nem mondott, de innentől minden ránézéshez hozzákódoló szemérmességképzet mellékeveredik a nyomokban eddig is tapasztalható fitymáláshoz, hogy ő az ő korában mit tud még egyáltalán a világról, miközben a vele szemben ülő, szájbiggyesztő alak önmagára, tudható ez is, nagy idők nagy tanújaként tekintene, ha fáradt nézésű, könnyedző szemét egyszer-egyszer befelé is fordíthatná. Szerelmes vagyok, ennyi, jelenti ki nagyjából úgy, mintha halálhírt közölne, majd kimegy rágyújtani, hogy legalább csak az utcáról, üvegablakkal elválasztva lássa, amint a másik, a nagybáty ezen igen jól derül, nagy idők nagy tanújaként színpadiasan nagyot nevet, szerelmes, azt mondja, szerelmes a gyerek, ilyenekre szinkronizálja maga elé a nagybáty által kiejtett szavakat, amiket szerencsére az utcáról csak láthat, leolvashat, csücsörítések és ajakrések formájában, de legalább nem hall.

(megj.: *Élet és Irodalom*, 2017/26.)

MESTERSÉG

„kipp-kopp kalapács, mit kalapál a kovács?”

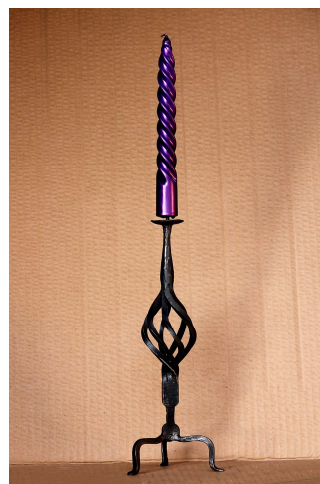
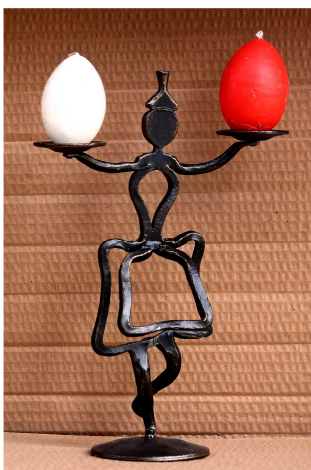

AMBRUS JÓZSEF
kovács

Szülőfalumban, Palotáson, már kisgyermek koromban elbűvölt annak a látványa, ahogy a helyi mesterek alakították az izzó vasat. Bár sokan díszmű-kovácsként ismernek, nem ez a végzettségem. Hála a lelkiismeretes oktatóimnak, ezen a területen is jó alapot kaptam, amit folyamatos önképzéssel egészítettem ki. Sokhelyütt, sokféle rendezvényen mutattam már be a klasszikus, szabadon alakító kézi kovácsolás elemeit, iskolai foglalkozásoktól a Palóc Világtalálkozóig. Az itt látható tárgyak jelentős része így készült, a „nagyérdemű publikum” előtt. Hagyományos felszereléssel (*tábori tűzhely, kéziszerszámok, üllőbetétek, stb.*) és technikával dolgozom, mellőzve mind az ív-, mind a lánghegesztést. Amit lehet, igyekszem egy darabból kialakítani, de a többenél is a régi, ma már kevésbé elterjedt módszereket (*kötegelés, szegecselés, fűzés, bújtatás, átlapolás, stb.*) alkalmazom. A tevékenységemet Mohácsi Regős Ferenc Életműdíjjal ismerték el.

MESTERSÉG — AMBRUS JÓZSEF kovács

„a kalapács művészete”

MESTERSÉG — AMBRUS JÓZSEF kovács

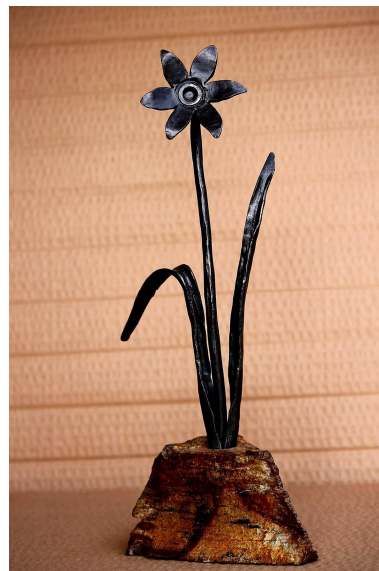
„a kalapács művészete”

Generációk

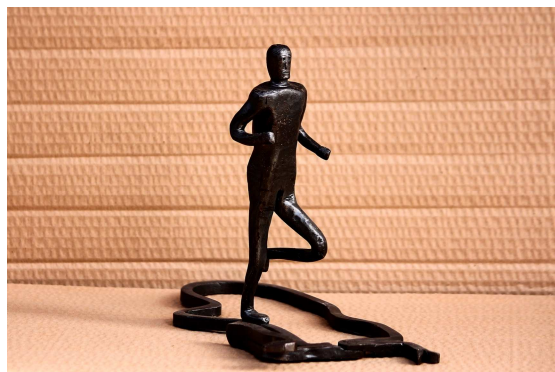
Rózsacsokor

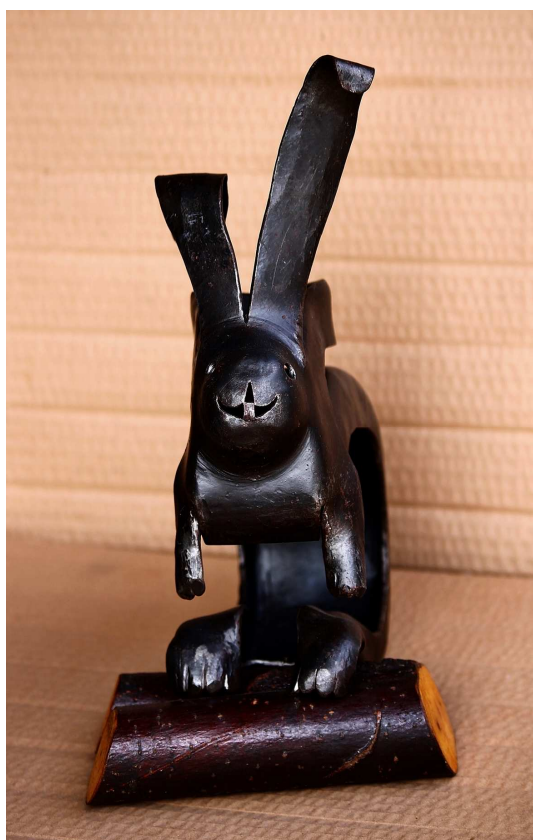
Magányos nárcisz

Legényes

Tókerülő futó, Palotás

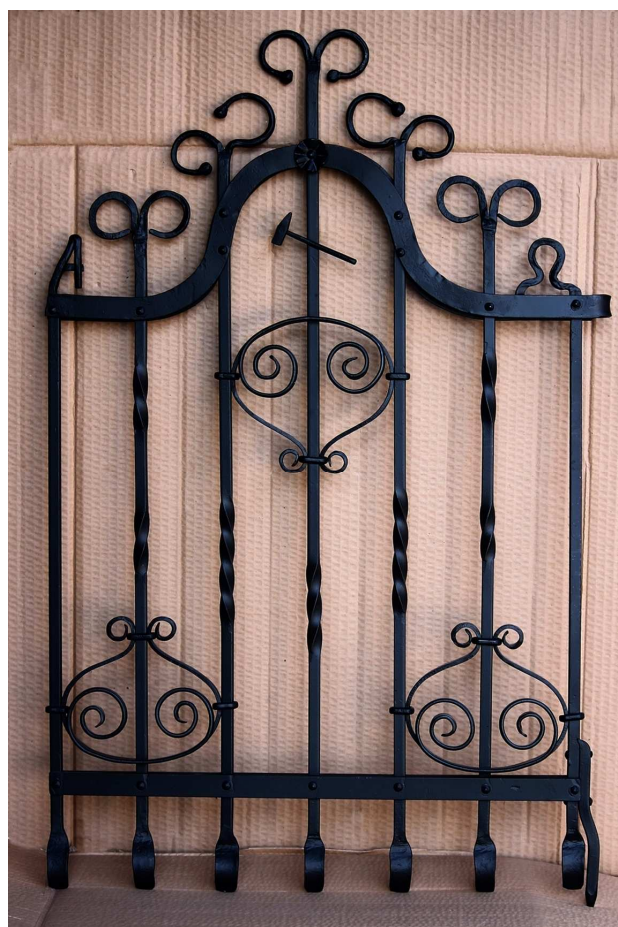

Vidám nyuszi

MESTERSÉG — AMBRUS JÓZSEF kovács
„a kalapács művészete”

Rózsás térválasztó

Szimbolikus kiskapu

NAGY BANDÓ ANDRÁS

Ököljog

Látod az embert,
nyel, amíg nyelhet,
elfogad rendszert,
rendetlen rendet.

Lenyeli még, ha
nyakára hágnak,
ma még tán léha,
holnap majd vágdat.

Levegőt míg vesz,
tolerál, persze,
és ha elég lesz,
megjön a mersze.

Citromháj törpe
kifacsarodva,
szaros a csőre,
büdös az odva.

Eleddig bírta,
csoda, hogy tűr rég,
nem ember, birka,
miniatűr még.

Nyúlfark öröklét,
micsoda ember!
Figyeld az öklét,
odaüt egyszer.

VIHAR JUDIT

„Eljegyeztem magam a világgal és az igazsággal.”

Verseskötetei a 70-es évek elején

1970-ben jelenik meg a *Kígyóének* című kötet a Szépirodalminál újból Juhász Ferenc szerkesztésében, *Ámos Imre* festményével a címlapon. A mártírhalált halt festőhöz, akit „magyar Chagallnak” is neveznek, és feleségéhez *Anna Margit*hoz Vihar Bélát baráti szálak fűzték. Ekkor a költőnek már állandó szerződése volt verseskötetek írására, amikor kész lett egy könyve, Illés Endre, a Szépirodalmi igazgatója, azonnal megjelentette a kötetet.

A *Kígyóének* című kötet megjelenése alkalmából 1970-ben az *Élet és Irodalom* interjúút készít Vihar Bélával, a *Látogatóban* című sorozatban *Alföldi Jenő*vel beszélget. Ebből az interjúból idézünk:

„– Lírikusi pályám talán nyolcesztendőskoromban kezdődött, amikor falusi gyermekként egy nyári éjszakán rádöbentem a csillagos égbolt titokzatosságára. Vagy az első nagyobb kamaszkori sérelem kompenzálása volt a nyitány? Viszonylag korán, 16 éves koromban jelentek meg első verseim az egyik avantgardista folyóiratban a Magyar Írásban. Akkor már – mint Pestre került diák – Walt Whitman, Kassák költészetét vallottam irányadóul...

Lényegileg arra kerestem választ: miért vagyok a világon –, és főként: költő vagyok-e csakugyan? Az utóbbit illetően ma sem tartok lényegesen tovább, változatlanul kétségek kínoznak, s versről versre most is meg kell birkóznom az önbizalomért...

– Májusban lesz hatvankét esztendőskorod; minek köszönheti fiatalos frissességét? Hogyan látja költészet és életforma viszonyát?

– Frissesség? Félek, hogy csak látszat. Egyébként – ha nem tévedek – egy francia író mondta: harminc éven túl mindenki felelős az arcáért, ami – gondolom – azt jelenti, hogy idővel bensőnk tartalma – s hovatovább életformánk – külsőnké is válik. S ezzel kapcsolodom a kérdés második részéhez. Goethe írja valahol, hogy ne csak látszani akarj, hanem lenni!

Sokakkal együtt én is azt vallom, hogy a vers önteremtés, vagyis életforma. Ebből pedig az következik, hogy a költő a verssel saját létét és sorsát is formálja, illetőleg kölcsönösen hatnak egymásra...

– A húszas évek expresszionista kísérletei óta jó néhány stílusirányzat vonzása érezhető költészetén. Véleménye szerint a költő számára a félreismerhetetlenül egyéni hang elsajátítása vagy a kísérletező sokféleség a fontosabb?

– Az egyéni hang nemcsak stílusjegy, miként az író sem csupán stilisztika. Van, aki ha annyit ír le hogy jó napot, már e két szóból is kisugárzik a személyiség, mások pedig a betűk tengerét róják a papírra, s ebben minden megtalálható, csak éppen az egyéniség hiányzik.

Valaha magam is másként vélekedtem, makacsul kitarva bizonyos formairányzat mellett, s e hibás ars poeticába majdnem belerokkantam. Hosszabb ideje azonban az a véleményem, hogy a mondanivaló, a hangulati tartalom határozza meg a formát. Így én is a szabad verstől a szonettig és a Zrínyi versszakig különféle formákat alkalmazok.

Korunk, e szkizofrénias század, egyik kezével, osztályok, népek, kontinensek felszabadításának zászlaját emelte fel, s felnyúlt a csillagokba, a másik karjával pedig a pokol gigászi bugyrait, koncentrációs táborokat, gázkamrákat és atombombákat hozott létre – nem is említve más egyéb kettősségeit. Ennek lírai kifejezésére nem elegendő a költészet

hagyományos, XIX: századi eszköztára. A kísérletezés tehát nemcsak jogosult, hanem kínzó követelmény is...

– Hogyan látja magát nemzedékében? Pályatársai közül kikre tekint elsősorban, mint mestereire és szövetségeseire?

– A magam megítélését illetően óvatosságra készítek az, hogy én is láttam Jézust és Napóleont – a tébolydában. A magunkról táplált vélemény tehát nem megbízható, igaz, hogy a mások értékelése is relatív. Mégsem térek ki a kérdés elől! Talán egyszer – ha sor kerül reá – úgy jelölik ki majd helyemet nemzedékem sorában, hogy a segíteni akarók, a szintézisre törekvők közé tartozott, s néhány gondolata, vallomása tudósítás a korról, amelyben élt.

Mestereim a pályatársak közül? Elsőül az immár halott Füst Milánt és Karinthy Frigyeszt említem, a század e két hatalmas költőjét, továbbá Kassákot, az élők közül „dalaink doktorát”, Illyés Gyulát. Nagyon sokat kaptam Juhász Ferentől, a költőtől és szerkesztőtől egyaránt.

Szövetségeseim nincsenek, annál inkább ihlető barátaim, akiket tisztelek. Nevüket csupán azért nem sorolom fel, nehogy véletlenül kimaradjon valamelyik...”

A Kígyóének megjelenése után a szigligeti alkotóház parkjában is készült Vihar Bélával egy interjú, álljon itt abból is egy részlet:

„– Ahogy az ifjúság líra, az érett kor epika, úgy az öregség – de az öregedés is – dráma. A drámának pedig a megtisztító katarzis a műfaji követelménye – mondja Vihar Béla. – Ehhez csak úgy juthatunk el, ha leküzdjük az idős állapottal járó jellegzetes torzulásokat, a beteges hiúságot, a túlzott érzékenységet, a maradiságot. Úgy is mondhatnám: *meg kell tanulnunk emberhez méltóan öregnek lenni*. S ha az ember komolyan veszi ezt a – bevallom fásasztó – tanulást, akkor fiatalá lesz. Az öregség drámája, sok munkával és nem kevés szerencsével, lírává válódhat.”

A kötetet hét ciklusra osztja a költő: *Folyosókon, Homo Goetheiensis, Fekete zsoldár, Az esti órák sétáiból, A törvényről, Az egyesítő, Kísérletek az esszévershez*. Mindegyik bölcséleti összefüggések, élettapasztalatok filozofikus összegzések verssé ötvözése hétféle hangulati variációban. Számos kísérletet is találunk a kötetben: képversek (*Kígyóének, Versmadár*), esszéversek (*Játék egy álommotívummal, Kezemben egy falevéllal*). A *Koponyamélyben* dantei leszállás az agy szürkeállományának poklába. Majd innen tovább: Prométheusz példájával arra int, hogy perbe kell szállni az istenekkel. Az odüsszeuszi öregkor mítoszt és legendát elvető vallomásán keresztül a kereszténység fájdalmas jelképeinek felelevenítése (*Három király*). A *szíjak között* a krisztusi szenvedés megjelenítése minden élőlényben:

A hegyről lefelé, nehéz szekér haladt.
Gyeplő feszült, s a vén ló felnyögött.
Zabla szaggatta. szemén vércsepp fakadt.
És láttam Jézus arcát a szíjak között.

A Kígyóének című kötetről is számos kritika lát napvilágot, minden napilapban és folyóiratban megemlékeznek róla, Budapesten és a vidéki irodalmi lapokban is. Barátok, költők, írók köszöntik Vihar Bélát, köztük *Fodor József, Győry Dezső, Komlós Aladár, Pogány Ö. Gábor, Somlyó György, Szemere Samu, Vészi Endre*. Néhány levélből most is idézünk, elsőként *Kunszery Gyula* 1970. november 11-én írt soraiból, aki hat sűrűn gépelt oldalon elemzi a Kígyóéneket: „Summa summarum: a kötet mindenképpen méltó a megújult Vihar Bélához. Gazdag gondolatokban, érzésekben, a költői nyelv szépségeiben; egy olyan költőt revelál, aki becsületesen, komolyan veszi költői hivatását, a nélkül, hogy nagyképűen

komolykodó lenne; akinek nincsen henye sora, mert minden sorért megszenvedett, megküzdött, megtisztult, vagy legalább is tisztaságra törekvő élet hitelesíti.

De a kötet – s hozzáteszem: szerencsére – korántsem jelent betetőzést; még sok energia tartalék csillan fel benne, amelyek kiaknázásra várnak. S itt térek rá az előrejelzésekre: A koponya-versben nemcsak gondolati mélység van, hanem finom – luciferi – irónia is. S mint a mesékkel s az utolsó esszéverssel kapcsolatosan jeleztem, ezekben játszi, könnyed, sziporkázóan szellemes ötletesség is felfedezhető.”

Rákos Sándor leveléről hiányzik a keltezés, a levél elején csak a megszólítás olvasható:

„Kedves Barátom,

köszönöm szép könyvedet, megörvendeztetted velem.

Mindig becsültem a költészetet, mióta – jó negyedszázada már – először találkoztam a verseiddel.

Éppen ezért nem meglepetésként, hanem mindenkori véleményem jóleső igazolásaként hatott rám életműved kötetéről-kötetre gazdagodó s az utóbbi tizegynéhány évben egyre nagyobb fényerősségű kiteljesedése...

Most itt van előttem az új könyved, ma éjjel olvastam végig.

Nem tudom, mit dicsérjek jobban: filozofikus verseid gondolattal és indulattal fűtött izalmát, kígyóbőrvedlő kísérletező kedvedet-bátorságodat, vagy spontánabb dallamvezetésű, dalszerű verseidet.

Mind a három kategóriában kitűnőt alkottál.

S mint hajdani nánási diák, emlékezetem szeszélyének engedve, újra és újra eljátszom a „nánási jóisten” néhány kiragadott sorával: arcod az apáméra hasonlít / ó szegény beteg nánási jóisten / kezekben nagy görbe bot / szeretnél meghalni, de nem tudsz. / Emlékezetből jegyeztem le. S talán azért ragadtak meg bennem éppen ezek a sorok, mert az én apámra is emlékeztetnek./

Nagyon szép könyv!

Baráti szeretettel:

Rákos Sándor

Régen sétáltunk együtt a Gorkij-fasorban. Jó lenne fölújítani ezt a műfajt.”

Egy levelezőlapon ezt írta *Oelmacher Anna* művészettörténész:

„Kedves költőm,

hogyan is köszönjem meg azt az aktív gyönyörű vigaszt, amit küldött könyve, a Kígyóének hozott nekem?

Tán érzi, mennyire rászolgáltam a jószóra, a „szépségre”! A béka feneké alatt fekszem eltaposva, pedig még mi mindent kellene elmondanom!

Áldassék Maga és minden ivadéka!

Kívánok még sok szép erős írást,
barátsággal Anni”.

Mátyás Ferenc, a költőtárs is levelezőlapon köszönti a kötetet:

„Drága Bélám!

Örültem új szép könyvednek s annak, hogy három darabját éppen én mutathattam be a „Szép versek” antológiában, mely a legkisebb faluba is eljutott. Szívvel gratulálok és sikert kívánok hozzá, hogy Napod még sokáig süssön alkonyatunkban...

Ölel régi barátod:

Buda, 1970. nov. 1.

Mátyás Ferenc”

Vas István két levéllel is köszönti Vihar Bélát. Az elsőt idézzük, melynek keltezése: Bp. '69 október 31. , s amelyben az *Áldozat* című Vihar Béla versről szól.

„Kedves Bélám!

Köszönöm jóleső és megtisztelő leveledet. Ennek a tükrében még jobban röstellem egyik legcsúnyább hibámat, a jóra való restséget.

Mert pld. – kedves figyelmeztetésed után a Kortársban elolvastam a circumcisióról szóló bátor, erős, érdekes (mondhatnám, vad) versedet. Levelet akartam neked írni, de aztán úgy gondoltam, majd inkább személyesen mondom meg. Azóta egyszer-kétszer találkoztunk is, de akkor éppen nem gondoltam rá.

Hadd írjam meg hát ebből az alkalomból – szégyenkezve –, hogy nemcsak elolvasásakor tett rám mély benyomást, hanem – egy-két más verseddel együtt – igazán emlékezetes versélményeim közé tartozik.

Töretlen munkakedvet kíván és baráti szeretettel üdvözl:

Vas István”

A számos kritika közül hadd emeljük ki *Antal Gábor* írását a Magyar Nemzet 1970. november 1-i számából. Az értékelés egy idézettel indul:

„Nem az vagyok, ami vagyok,
– A szándékaimban vagyok.
– A felelős ezért vagyok, –
Önmagamhoz útban vagyok.”

A *Folyosókon* című versből való az idézet, az elmúlt esztendőben megifjodott kedvű, gazdagult termésű költő új kötetének – mintegy a mottója... Nem elfogultság, ha megállapítjuk: ez az új kötet is méltó a költő mintegy évtizede tett kezdeményeihez. S azzal méltó, hogy nem azt tárja elénk újabb formákban, amit egyszer már elénk tárt, hanem tovább, mélyebbre és emlékei világában, világa emlékeiben. Újat ad hozzá művéhez, s önmagához is a *Koponyamélyben* magisztrális önelemzése ugyanúgy, mint például az *Esti séták óráiból* című ciklus villanásainak és villongásainak sora.”

Paku Imre az *Életünk* 1973/3. számában kihangsúlyozza az idő szerepét írja a *Kígyóének* című kötetben is: „...a felgyorsult idő költőnknek olyan sajátossága költőnknek egészséges fejlődésében, minek révén az alakformálódás és a gondolatiság körülfogják a sors adta élményt és felöltöztetik a verselémző testreszabott ruháival, földísítik mutatós kellékeivel...”

Nehéz, komor, terhes témákat foglalt költőnk verseibe ezúttal is: a gondolatiság mint élmény, az emberség hangoztatása-követelése mint életelv, a múlandóság mint az öröklét észlelt állomása, megannyi nagy költemény-magvak, miket Vihar Béla szinte pogányos kézrátétellel kelt életre, csíráztat kifejleszt ki versvirágokká. Nemcsak egyes versei (*Kígyóének*; *Homo Goetheiensus*; *Fekete zsoldár*; *Az esti séták óráiból*; *A törvényről*; *Az egyesítő*), hanem e versek címe alá foglalt verssorozatok is jelzik költőnk szerkesztői erényeit, arányérzékét, hanem a mondanivalók, a külső formák terjedelmek módosulását is kinyilvánítják.”

Rónay László a *Kritika* 1971/2. számában a *Homo Goetheiensus* című ciklus szerepét emeli ki a kötetben: „A legérdekesebb, legmélyebbre hatoló ciklus kétségkívül a *Homo Goetheiensus*, amelyben különböző lehetséges magatartásformák dialektikus kölcsönhatását, az „én és a világ” problematikáját igyekszik minél több oldalról, s minél alaposabban dokumentálva bemutatni. A klasszikus ízlésformát feltámasztó ember „bíróját önmagában hordja”, ám ugyanakkor szüntelenül figyel a világra is, felfogja és értékeli annak jelzéseits azokból igyekszik nemcsak önmaga, de az egész emberiség számára is hasznos

magatartásformát kialakítani. Az ősvilági őserdő mélyén lelt kötáblát a vers tanúsága szerint a vers kétféleképp lehet megfejteni. Egyik értelmezése szerint: „Légy gyáva, de okosan!”, a másik: „Nincs veszve a remény... Őrizd meg tisztaságod!” S Vihar Béla nem látványosan, nem is messzire zengő verssorok kíséretében, a második értelmezés szolgálatába állítja egész új kötetét, amely így nemcsak a versek választott címeivel és nem is csak a múlt nagy klasszikus korszakának megidézésével válik humanista vallomássá, hanem egész világszemléletével és versépületével.”

Németh S. Katalin a Tiszatáj 1971/1. számában Vihar Béla kísérletező kedvét hangsúlyozza bírálatában: „Sorsként vállalja a költészetet, önépítő szívóssággal keresi új útjait, a kifejezés megújuló eszközeit. Kísérletei a képversre vagy esszébe hajló költeményei a türelmetlenül kereső költő öneszmélésének egy-egy fejezetét jelzik. A megtisztító katarzist jelentik ezek az esszéversek. Költői szép önelemzések tükrében mutatja fel bennük a szépségbe vetett hitet, a költészet, a művészet emberformáló feladatait.

Vállalni az emberhez méltó öregséget, a megtett utat, gyümölcsöztetni tapasztalatait a kialakuló új nemzedék számára, „a kövek, fák, füvek, állatok anyagi valóságával testvér” lenni – ez Vihar Béla költői ars poeticája, a *Kígyóének* zárótétele.”

Bata Imre irodalomtörténész, aki később egyik szerzői estjén beszélt és beszélgetett Vihar Bélával, majd végül az egyik búcsúbeszédet is elmondta felette, a Napjaink hasábjain így méltatja a Küzdelem az Angyallal című kötetben: „Kötetének két fundamentális verse közül az egyik a *Koponyamélyben*. Új dantei utazás... Másik fundamentális verse a *Kígyóéneknek* az Odüsszeusz titka. De a titok nemcsak az észrevétlen szerepcsere. Vihar Béla Odüsszeusza a modern ember, tehát a költő maga; a vers annak kifejezése, kifejtése, hogy az elbeszélés elvesztette azt a jelentőségét, amivel az ősi és hősi időkben bírt. Az elbeszélés a lódítás öröme. A vén Odüsszeusz, az európai ember most azt mondja, a hazugság immár nyilvánvaló, ha elbeszélünk. S ennek az a tapasztalati alapja, hogy a modern ember elveszítette a biztonságát az esemény rekonstruálását illetően. Mert ahány látja, annyiféle a beszéd az esemény után. És a történet szükségeli is a kerekítést; így megjegyezhetőbb. Itt is az történik. Kerekítés, máshoz alkalmazás. Odüsszeusz kalandos útja a férfi életének stációsóra.”

Kartal Zsuzsa kritikája a Magyar Nemzetben azt emeli ki, hogy Vihar Béla költészete szintézisre törekszik. Kiemeli humanizmusát is: „Humanizmusa korokon és tereken átível, ezért választhatja lírájának hőseül Prométheuszt és Odüsszeuszt, Goethét, de felöltheti a primitív népek varázslóinak köntösét is. Gyermeteg naivitással, de nagyonis érett ecsetkezeléssel csodálkozik rá a mosolytalan állatokra és a mosolygó emberre.” Talán az érett harmónia és a csodálkozó gyermekiség ötvözete az, ami a leginkább megkapó ebben a költészetben.”

1970. szeptemberében adják elő a Magyar Rádióban Vihar Béla *Az utas* című hangjáték balladáját. Eddig is voltak már sikeres próbálkozásai drámai mű elkészítésével. A Bábszínház mutatta be *A kiskakas és a török szultán* című darabját, a mese dramatizált változatát dr. Körmöczy László rendezésében, Ribáry Antal megzenésítésében még a 40-es évek végén. A darab személyes fogantatású: haláltáborban elpusztult, 260 ismeretlen debrecenivel együtt tömegsírbán nyugvó szüleinek állít emléket a költő, de ezen túl, minden mártír emlékének adózik e művel. A darabot *László Endre*, a kor egyik legnevesebb rendezője mutatta be parádés szereposztásban: *Sinkó László, Básti Lajos, Bulla Elma, Csákányi László, Horváth Tivadar, Huszti Péter Major Tamás, Mécs Károly, Velencei István* előadásában.

„Ha kő hull a korsóra,
Jaj a korsónak.
Ha korsó hull a kőre,

Jaj a korsónak.”

Ezzel a mementóval indul a darab, melynek főhőse egy németországi tömegsírhoz utazik másfél évtizeddel a II. világháború befejezése után, miközben kiderül, hogy a sofőr, aki még virágcsokrot is helyez a tömegsírra, már 36-ban a Kondor légióban harcolt Franco oldalán. Hogyan éljünk tovább: áldozatok és bűnösök, erre keresi a választ a hangjáték-ballada. Számos kritika jelent meg a műről, németre is lefordították, s az akkori NDK-ban is, Engel Géza átültetésében *Der Fremde* címen adták elő hatalmas sikerrel. Az *Odüsszeusz titka* című versét *Jürgen W. Weil* fordította németre és jelentette meg 1973-ban a *Griechische Splitter* című színvonalas német kiadványban. Többek között a *Magyar Hírek*, a Magyarok Világszövetségének lapja is méltatta a darabot. Sok-sok levél érkezett ismerősöktől és ismeretlenektől a rádióhoz, hogy megköszönjék a mű nyújtotta katartikus élményt.

Vihar Béla második szerzői estjét a Magyar Írók Szövetsége és a TIT rendezésében 1972-ben tartották a Múzeum utcai Kossuth klubban. A megnyitó beszédet *Juhász Ferenc* mondta el, aki ezt az írását válogatott cikkeinek kötetébe is betette. A verseket *Gombos Katalin*, *Bodor Tibor*, *Sinkovits Imre* tolmácsolta kirobbanó sikerrel az előcsarnokot is megtöltő közönségnek.

A *Küzdelem az Angyallal*, Vihar Béla kilencedik kötete 1973-ban jelent meg szintén a Szépirodalmi Könyvkiadónál, ez is Juhász Ferenc szerkesztésében. Az új verseken kívül két rádiójátékát, *Az utas* és a *Malom utca* címűt is közreadta benne. Vihar Béla így vall e kötetéről:

„A századunk első évtizedének végén született ember lírai vallomását tartalmazzák tehát e költemények, valakiét, akinek a vers szolgálat, s azt szeretné, ha szavai, gondolatai az eszméltetés melegét sugároznák. Így és ilyen értelemben vallom a vers társadalmi-lélektani hasznosságát, az esztétikai és etika egységét.” A kötetet a költő hét ciklusra osztja: *Az arc változásai* a gyermekkort, az *Út* az életutat, a *Tűnődés változásról* az örökké formálódó időt, a történelmi korok egy-egy jellegzetes pillanatát, az *Ázsiai utazás* közép-ázsiai úti élményeit, az *Üzenetek* epigrammáit és aforizmáit, *A költészet ezüsttűje* három esszéversét mutatják be. A kötetből kiemelkedik *A kenyér megdicsőülése* című költeménye, mely mindannyiunk kenyerének szakrális elkészítését, elfogyasztásának ünnepét festi le. A kenyér felmagasztosul, kiseddév formálódik a kezek között, aztán régen várt vendég lesz az asztalon mindannyiunk örömére.

A *tarisznys vándorhoz* című versében *Berda József* emlékét idézi, meghalt barátját, „hippik újpesti nagyapját”, a „kajla sipkás körúti Szent Ferenc”-et, aki őszintén merte vállalni önmagát. Filozófiai tárgyú versei is elmélyülnek, a *Tűnődés változásról* már egyértelműen a tagadás igenlését, vállalja fel, mert az hozhat fejlődést csupán: „Figyelj a századokra: / néha a tagadás az igazi igen.” Egyértelműen érzi saját kora zsákutcáját, amit természetesen nem mondhat ki másképp, csak áttételesen, régebbi korokra hivatkozva. *A konzul és kora* című versében Caligula uralkodását idézi meg, aki olyan visszás kort teremtett, hogy kedvenc lovát nevezte ki konzulnak. Ebben az időszakban – írja Vihar Béla – „a virágok meg a költők sorra bevonultak az abrakos tarisznysába.” Az ironia sem hiányzik a költeményből, közhasznú intézkedésnek nevezve ezeket és az ezekhez hasonló rendelkezéseket, törvényeket. Ezt a gondolatot erősíti a *Koppány estéje* (1959) című verse is, amely ma is aktuális, s amelyben Koppány az állandóság, a maradiság jelképe, míg az István hozta változások Európa felé mutatják az utat:

„Kitört az éjbe, megborzongott titkán.
Fény lobbant, tornyok... Nézte iszonyodtan:
valami új kezdődik, s a magosban,

a Sors üllőjén kovácsolja István.

S a távolból, akárha kúrthang szólna:
a ködgomolyban századok füstje száguld,
és csikordulva, ropogva kitárult,
vaspántos kapujával, Európa.”

Ahogy a kritikák is írják, a kötet egyik fő témája a változás, mint az élet mozgató rugója. Ez tükröződik a *Vendégségben* című epigrammai rövidségű költeményből is, mely énünk ezer alakját villantja fel:

Vendégségben vagyok magamnál:
Ezernyi énem van talán,
S mint forgóajtón megyek körben,
Hogy öntörvényemet betöltsem,
A változások kapuján.

Ezt a kötetet is sokan üdvözölték levélben (a költőtársak közül *Garai Gábor*, *Jobbágy Károly*, *Kéri László*, a Nagyvilág című világirodalmi lap főszerkesztője, *László Zsigmond* zeneesztéta, *Pándi Pál* irodalomtörténész, *dr. Scheiber Sándor*, az Országos Rabbiképző igazgatója, *Valló Emil*, aki a kor keresztretjvényeinek legtöbbszörét készítette), telefonon, de számos kritika, tanulmány jelent meg ennek kapcsán Vihar Béláról. A levelek közül csak néhányból idézünk, elsőként *Paolo Santarcangelit*, a torinói Magyar tanszék alapítóját (Torino, 1973.okt. 24. dátummal), aki fiumei magyarnak tartotta magát élete végéig, s a 60-as évektől kezdve gyakran megfordult Budapesten:

„... A versek egy részét már a különböző folyóiratokból ismerem, látom, hogy az ún. „végső dolgokat” feszegeted. Ez veszélyes – olyan, mintha magasfeszültségű áramkörökbe tennénk ujjainkat – de úgy vélem, hogy az életünk egy bizonyos szakaszában *szükséges*.

November végén Pesten leszek a költő-fordító kongresszus végett. Remélem, találkozunk (a Royal szállóban leszek elszállásolva). Májusi utam alkalmával hasztalan kerestelek: nyaraltál...”

Zelk Zoltán gyakran megfordult Vihar Béla lakásán, szép estéket töltöttek együtt, Zelk itt olvasta fel először még kéziratban levő verseit, köztük a felesége haláláról szóló megrendítő szépségű *Sirályt*, s a Hold túlsó feléről szóló költeményét nagy örömünkre. 1973. okt. 22-én kelt levelét idézzük:

Kedves Bélám!

Ne haragudj, hogy késve köszönöm meg könyvedet, amivel nagyon megörvendeztetted. Késésem oka nyolc hónapja tartó ideggyulladásom. Remélem, verseid olvasása néha elcsittítja nyavalyámat.

Igaz szeretettel üdvözöl,

Zelk Zoltán

Vészi Endre, akihez Vihar Béláékat szoros barátság fűzte, a kötet megjelenése kapcsán 1973. okt. 11-i keltezéssel részletes elemzést írt a kötetéről:

„...mindketten köszönjük nagyon szép könyvedet, amely költészeted újabb emelkedőit mutatja. Ez utóbbiak közé tartoznak az olyan versek, mint a fájdalmasan önironikus *címadó*, s mint az emlékezést és látomást oly lebegően és humorosan egyesítő *Emlékezés egy városra*, a gondolatában meghökkentő *Az iszonyat hűségével*, a patriarchálisan melegfényű *A kenyér megdicsőülése* s az *Apokrif a negyedik napról*, a kétkedésnek és a kétkedés jogának

világosságú, nemes kinyilatkoztatása. Sorolhatnék még többet is. Mert majdnem kihagytam a félelmetesen igaz *A tirannust!* És hadd említsem a szívemhez oly közelálló *Buksit* is.

Két rádiójátékod olvasmányként éppoly láttató, mint hallgatva, szép kiegészítése az anyagokban szinte azonos verseknek.”

Fodor András szép méltatása is – 1973. nov. 15-i keltezéssel – ide kívánkozik:

„...s amit pályatársainknál nem mindig érzékelünk – itt első sortól az utolsóig a költő üzenetét halljuk. Aggodalmad, csalódottságod, csakazértis-hited szerintem korunk művészetének legfontosabb problémaköre. És még valami, amiért nagyon közel van hozzám ars poeticad: nem adod föl az emlékezés jogát! Én is vallom, hogy a történetek állandó evidenciában tartása nélkül nemcsak a jelen és jövő érvénytelen, de saját magunkkal se rendelkezhetünk. Semmiféle morális választást nem tudok elképzelni a jelenben újra és újra megélt múlt nélkül.”

S végül Kassák Lajosné képeslapra írt sorait idézzük 1973. nov. 29-ről:

„Köszönöm az „Angyalt”, meg a küzdelmet, ami benne van. Szeretem ezt a könyvet, az ótestamentumi hangját, ami – való igaz – Kasi költészetében is hallható.

Szeretettel:

Kassák Klári”

De kapott leveleket a világ minden sarkából, Párizsból például *Dora Teitelbaum*, *Michel Gyarmathy* üdvözölte, Belgiumból *Maurice Carême*, hogy csak néhányat említsünk.

A mintegy húsz kritika közül csak egy-két részletet emelünk ki, így *Gál György Sándor* írásából: „Aztán van itt egy új réteg Vihar Béla költészetében, ami ugyancsak egy régi ösre utal, ámbar ez az ősiség alig több egy évszázadnál. Természetesen Heinrich Heinére gondolok. Ez a finom érintkezés, aminek persze semmi köze nincs az utánérzéshez (hiszen Vihar Béla költészetének éppen az összetéveszthetetlen eredetiség a sava-borsa) ez a Heinével való találkozás két ponton lelhető fel. Az egyik: a könnyed, szinte pillekönnyű verselés, mely valósággal elámít, azt a hitet keltve, hogy a vers egy alkotó pillanat szikrájaként pattant ki, aztán ahogy mélyebben beletemetkezel a versbe, meglátod, hogy minden sor, minden hasonlat, minden aprócska rím mögött milyen gondos, mives munka rejtezik. És e finom ötvösművészetén túl – milyen súlyos gondok és gondolatok. Én elsősorban „A csönd pillanata”, „A tükörkép alkonyatban”, „Az olvasó ember”, vagy a „Kettőség” című költeményre gondolok. De mindez csak az egyik találkozás az Istenben boldogult Heinrich Heinével... A másik, azok a finom villanások, amelyekkel Vihar Béla rávilágít kortársi bűneinkre, fogyatékoságainkra... A „Groteszk középkor”, „A harci dal”, vagy az „Óda köszönés helyett” (epigrammatikus tömörségtől az ódai bőséig) az iróniát, a kemény ítéletet, s a tisztulás óhaját jelentik.”

Antal Gábor a Magyar Nemzet 1974. július 7-i számában a következő írásokat emeli ki a kötetből: „Érett, gazdag kötet a *Küzdelem az Angyallal* a megújulásnak abban a folyamatában, amelyet néhány éve, Vihar Béla szerzői estjén Juhász Ferenc, különben e könyv szerkesztője is, örömmel jelzett. Külön felhívni a figyelmet az Emlékezés egy városra című költeményére, az Óda köszönés helyett nem bölcsen önironikus, hanem gyilkosan ironikus hangvételére és A költészet ezüsttúje című kisesszére. Ebben Vihar Béla arról vall, hogy a költészet „sugárfonalával összekapcsolja a mindenség részleteit, egybefűzi a közelit a távolival, a parányt a naggyal”. És hogy a költői szép éppen ezzel az egységet érzékelő, „összefűző sajátosságával az, „ami lényegének legfőbb tartozéka: a különbözőségek azonosítása”.

Lengyel Balázs kritikája az Élet és Irodalom hasábjain (1973. dec. 15.) jelent meg, de *Verseskönyvről verseskönyvre* című kötetébe is belevette ezt az értékelését, melyből néhány sort idézünk: „Szép Ernőről írta valaki, hogy szinte már a zakóján kívül hordja a szívét. Vihar Bélára se tudnék találóbbat mondani. Ez a szív minden nemesért, jóért humánus gondolatért láthatóan feldobog, és ugyanakkor vergődő, sebesült is. A század, a mi századunk sebezte

meg. A *Küzdelem az Angyallal* című új kötetének egyik versében felteszi a kérdést: hol vannak ma a rettenet hajdani osztagai, a tarkólövés mesterművészei? S így felel rá: „Kaszárnyájuk idegsejtem, – támaszpontjuk szívem érfala, – hadijelentésük: álmaim – s agytekervényeim útján masíroznak előre”. A nem gyógyuló sebre nem kell több kommentár. A vergődés okáról pedig valljon egy nagyon is jellemzően biblikus fogantatású vers, az Apokrif, a negyedik napról, melyben Tamás, a kételkedő, így beszél a feltámadás után: „Miért vigadozzam tehát? Hiszen nem omlott össze Kajafás palotája, a pénzváltók csengőbongó asztala, Pilátus börtönpincéje, sem a hamis bírák ítélőszéke. Nem, nem szűnt meg az éhesek és megaláztatottak jajszava Judeában, Szamáriában, Görögországban, Róma és a médek tartományaiban, a Pontustól az Eufráteszig, s még azon is túl.” ... Új kötetében van jó néhány emlékezetünkben megmaradó, igazi vers – főleg a szabad versei között. Kiemelkedő teljesítményét, A kenyér megdicsőülése című új mítoszát, ezt a gyönyörű paraboláját pedig legjobb költőink is elirigyelhetik tőle.”

Utoljára hagytuk azt a kritikát, amelyet *Németh S. Katalin* írt a kötetről a *Kortárs* 1974/4. számában, mert Vihar Béla ezzel a bírálattal tudott leginkább azonosulni: „A biblikus parabolák végtelenjéből eredő hosszú versek titkos értelmű, mégis köznapian egyszerű képei és a tünékeny pillanatot örök szépséggé varázsoló rövidebb költemények egyaránt biztos támpillérei Vihar Béla költészetének. Az igazi megújulás viszont nem mérhető csak a műfaji kísérletek létrejöttével. Bármily paradox is, az újat, a két kötet közötti különbséget ugyanaz az egy szó fejezheti ki: a változás. Ez a fogalom, mely a *Kígyóénekekben* mint a végtelent átfogni akaró igény jelentkezik, új értelmet nyer az újabb Vihar-versekben. Szorosan kapcsolódik itt a változás az utazás fogalmához, s a pályáivet lezáró megérkezéshez. Ne essék félreértés, nem országokat, földrészeket összekötő vándorút költői megéneklése jelenti a tartalmi megújulást. Azaz nemcsak az. Lényegesebb ennél az a másik utazás, a lélek tájain megtett amaz úté, melyben benne foglaltatik a számvetés, a kiszemelt költő felelőssége önmagával és a világ gondjaival szemben. A kiválasztottság testi bizonyítéka révén is eleve rögzös útra predesztinált költő nyugtalan embersége éppen a megismerés örökös vágyától üzve próbálja hitetlen Tamásként megtalálni vagy megteremtteni a rendet „a legnagyobb csodát itt a földön, / és fent az égboltozaton, mindörökké” (*Apokrif, a negyedik napról*). A rend megtalálása, „az illanóból az, ami örök” jelzik a belső utazás irányát a már történelemmé vált múlttal és a jövővel egyaránt számot vető költő önvizsgálatában.”

Eközben 1974-ben bemutatják a *Malom utca* című rádiójátékot a Magyar Rádióban nagy sikerrel. A darab hőse Resignatius Tamás, aki mintegy filmet pörgetve le, tekint végig élete eddig megtett útján. Hősünk neve beszélő név, az életúttól megfáradt, sokat csalódott embert jelenít meg, aki hitetlen Tamásként számtalanszor képes volt a megújulásra. Vihar Béla sok-sok ismeretlen hallgatótól kap üdvözlő sorokat ennek kapcsán. Ezek közül idézünk dr. Csányi Lászlóné budafoki rádióhallgató leveléből: „Szívemből gratulálok az írónak, rendezőnek, színészeknek, Sinkovits Imrének, a főszereplőnek s mindazoknak, akiknek ez az adás köszönhető! Egy egész XX. századi emberöltő bánata – öröme – igazsága benne volt ebben a műben! – Ismétlését kérem családom és munkatársaim nevében.” Egy másik levél írója, Bochar Andrásné, aki szintén ismeretlenül ragadott tollat, a következőket írja: „Immár harmadszor hallom a rádión keresztül az Ön Malom utcai hangjátékát, és akár százszor is szívesen hallgatnám, olyan őszintén mutatja meg egy ember lelki tusáját, vergődését a zürzavaros élet káoszában.”

Folytatjuk

VIHAR BÉLA

Szomorúság verse

Neki dőlök a falnak.

Szomorú vagyok mint a földek,
mint az erdők, mint a galambok.

A messzi pusztának jobb lenne adni magam
és mondani a halálnak,
takarj be fiatalon homokkal.

Édesanyámra gondolok.

Szememből kicsordul a könny.

Forrás: VIHAR BÉLA: *Út önmagadtól*, – <http://mek.oszk.hu/05100/05109/05109.htm>

JENEY ANDRÁS

Minden virágok

Ajkam ha nem nyílna
virágok szavára,
beszéljen helyettem
szavaknak virága.
Kalapon bokréta,
csábító bukéta,
pántlikás koszorú,
feketén szomorú.

Szerény(ke) iboly(k)a,
szegény kis árvácska,
dáma orchidea,
bokros hortenzia,
hajbókol férjfia,
nő volt, s most dália.

Hódolat, grácia,
futó(bolond) rózsa,
homok nova bora,
lankák akácosa,
jázmin és viola,
részeg minden szava.

Életfa, tulipán,
fejszék a diófán,
irtott bazsalikom,
magyar kék liliom,
íriszben fájdalom,
irdatlan rágalom,
zokog az irgalom.

Megsárgult kökörcsin,
hová tűnt küllem, csín?
Menyasszony kálája,
megpettyedt ruhája,
bűnbánat oltára.

Pipacs, búzavirág,
kaszás hiába vág,
kicsorbult éle már,
kicsordult vér az ár,
húsvétkor barkaág,
ezüstjét hinti rád.

Rozmaring, rezedá,
jelképek hajnala,
estikék harmata,
fátyol levendula,
tarka rét, víg határ,
táncot rop, csárdást jár; –

hajadnak tincseit,
frézia fürtjeit,
őrizem fényeit.

Őszidő tavaszán
lángszínű lomb szítál,
virágból valahány,
minden nap minden szál,
tenéked nyújtanám.

Virág vagy te, magad,
hóvirág, hó alatt,
orgona illata,
fehér szíromcsoda,
piros azálea.

CZÓBEL MINKA

Népdal

Beteg vagyok, rossz álmom volt az éjjel

Tele van a levegő is veszéllyel,

Egyszerre csak meglepett egy rossz álom:

Hogy változik minden itt a világon.

Azt álmodtam: a fák fejtetőn állnak,

Méregfoga nőtt mindegyik virágnak,

Itt a földön elfogy a nap melege,

S fenn az égen szétfutott a Göncölszekér kereke.

Szövegforrás:

Czóbel Minka, *Boszorkány-dalok*, [válogatta: Pór Péter], Bp., 1974, Szépirodalmi Könyvkiadó.

LADÁNYI MIHÁLY

Atavizmus

Minden kamasz
versekkel kezdi
s háborúkkal folytatja.
Alig marad
egy kicsi idejük,
hogy önmagukban körülnézzenek.
A tévedés
kecsegtető lehetősége sem
érdekli őket,
hogy valami rendkívüli
és szabálytalan is
történhet még velük —

Például hogy megusszák mind a kettőt.

LADÁNYI MIHÁLY, *Van időd*, Magvető Kiadó, 1985

KASKÖTŐ ISTVÁN

Én, Nosztradamusz

The party is over, vége a dáridónak!
Már felszáradt a vér a Vérmezőn,
sárgán virít a csörgő csonthalom,
kilőtt rakéták, rozsdás csövére szállt
a tépett szárnyú, fáradt unalom.
Szél se rezzen, se fény se árnyék,
üvölt a csend, leszállt az éj,
– ellopták a Napot a spekulánsok –

Death Valley mélyén nyüszít,
a bárgyú hívó, a kétkedő, a jó,
a vétkes, s mind, aki még maradt.
Remény sincs már, az is halott.
Ez az utolsó éjszaka, a nagy sötét,
mert a függöny végleg lehullt...
Nem lesz holnap, és nem lesz hajnal,
nem lesz több pirkadat.

– s a Mester?
– 'vannak még hibák' – legyint
s elmegy horgászni.

KAMARÁS KLÁRA

Feloldozás

Gyerekként féltem
sötétben, fényben,
az emberektől,
a képzelettől,
féltem magánytól,
lehettem bárhol,
az iskolától...
a katonáktól,
szirénázástól,
gépek zajától,
féltem Istentől,
féltem haláltól.

Elmúltam nyolcvan.
Elpazaroltam
sok napot, évet...
Tudom, ki vagyok,
és mennyit érek:
másoknak semmit,
magamnak mindent,
mert ez az élet.
Nem várok senkit,
halált, sem Istent.
Élek, míg élek,
de már nem félek.

KŐ-SZABÓ IMRE

Frontérzékenység

Krisztián az ötvenötödik évét is betöltötte már. Egy dunántúli városban lakott, több mint tíz éve, amióta elvált feleségétől. Húszévi házasság után, kettőjük kapcsolatából, semmi nyom nem maradt. Közös gyerekük nem született, Krisztián egy nagy képes bibliát hiányolt, melyet válás után a volt felesége nem volt hajlandó átadni neki. Ez lett volna minden kívánsága, de nem teljesült. Csak úgy élt, egykedvűen. Szinte nem zavarta semmi. Közömbössé vált az élet dolgai iránt. Még az időjárás sem érdekelte. Ha esett az is jó volt, ha fúj, hát hagy fújjon, ha sütött a nap, akkor legfeljebb az árnyékba húzódott és három hideg kisfröccsel többet ivott.

Történt az idei kánikulai májusban, hogy egy régi barátjához utazott el hétvégére. Már régóta nyaggatta Krisztiánt, hogy menjen el hozzájuk. Pétert, a barátját még nőtlen korából ismerte, együtt kergették a szép nemhez tartozó lányokat, ebben a Duna parti kisvárosban. Sok-sok élmény volt közös, meg eltérő is. Aztán az lett a vége, hogy Krisztián becsajozott, félévi ismeretség után megnősült. A lány unszolására, aki már a felesége lett, elköltöztek a Bakony lábánál lévő városba. Nem is volt semmi gond, éltek, mint Marci hevesen, de aztán egyszer beütött a krakk, az asszony rajtakapta Krisztiánt, hogy a munkatársával építget egy közelebbi kapcsolatot. Ez még nem is lett volna baj, mert ezt Krisztián az ő szóhasználatában valóban csak flörtnek nevezte. Nem is merült fel benne, hogy összepakolja gatyáit, ingeit és tovább álljon. Azonban egyszerűen elmaradozott és ott aludt minden este az izgalmasnak vélt barátnőjénél.

Amikor öt nap után először hazament, az asszony éppen mosogatott a konyhában. Mikor belépett és köszönni akart, a mosogatótál teli vízzel a nyakába zúdult. Hirtelen nem tudta fiú-e vagy lány. Leforrázva érezte magát, nem csak a meleg mosogatólétől, hanem úgy általában. Tudta, hogy amit tett, arra nincs magyarázat, talán csak annyi, hogy az utóbbi időben eléggé elhidegültek egymástól. Krisztián már nem vágyott arra, hogy az ágyba bújjon az asszony mellé. Örömét lelte inkább abban, hogy a közeli presszóban megigyon három üvegsört és csendesen haza ballagjon. Az asszony nem szólt, mintha ott sem lenne. Ez vitte arra, hogy ismeretséget kössön egy munkatársával, aki legalább kedves volt hozzá.

Így leforrázva, ott állt az előszobában szótlánul. Vizes, zsíros kabátját próbálta simogatni, de ezzel nem jutott semmire, mert ugyanolyan zsíros és vizes maradt. Bement a fürdőszobába, átöltözött és némán lement a lépcsőn és tudta, itt már nincs több keresni valója.

Péterekhez pénteken, késő délután érkezett, öltözete nem volt több mint egy nadrág, cipő és egy rövid ujjú ing a berobbant korai meleg miatt. Még Pesten a vonat átszállásnál vett egy üveg pezsgőt, hogy ne menjen üres kézzel, meg Péter feleségének egy tábla csokoládét, egy csomag kávé kíséretében, hogy ő se maradjon ki az ajándékozásból. Meg aztán üres kézzel mégsem illik látogatóba menni. Péter a telefonba mondta:

– Kapd össze magad és gyere, várunk!

– Nem akarok zavarni – mondta Krisztián egy kicsit szabadkozásként, de érezte, jó lesz kimozdulni ebből a magányból.

– Finom halat készítek! – erősítette meg a meghívást Péter. – Tudod ez jó lesz, mert a hal úszni is akar és én gondoskodtam „úszó-vízzel”! – ez utóbbit olyan vicces megjegyzésnek szánta.

Krisztián hallgatott, csak a kagylót szorította a füléhez. Azon gondolkodott, milyen jó ennek a Péternek, valamikor neki is jó volt, aztán mégis tönkrement minden.

– Halló! Halló! – hallotta Péter ismétlődő szavait.

– Itt vagyok! – ocsúdott fel.

– Szóval, várunk, gyere! – befejezte, határozottan.–A telefon kattant egy éleset és elhallgatott.

Krisztián ezt a beszélgetést ismételte magában többször is. Aztán mikor megérkezett és meglátta Péter barátját és csinos feleségét, egy kicsit elszorult a szíve. Tudta, érzélgősségnek itt most nincs semmi helye. Élvezni kell ezt a nem mindennapi helyzetet. Barátja kitett magáért. Ettek finom sült halat, amely fehér Abasári borban úszhatott. Másnap is megismételték, hiszen hal volt bőven, mert Péterről kiderült, hogy nagy horgász és a hálója is jó, mert nemcsak kapás van, de a fogásokra sem panaszkodhat. Péter sokat beszélt, a bor meghozta a szavát, észre sem vette, hogy Krisztián csak ül, csendesen figyel, nem szól egy szót sem.

– Tudod, jó régen találkoztunk, van annak több mint huszonöt éve.

– Már annyi lenne? – kérdezte Krisztián csodálkozva.

– Annyi bizony. Te leléptél, megnősültél én meg itt maradtam egyedül. De aztán én sem tétlenkedtem. Elvégeztem az egyetemet, építőmérnöki karon, építészmérnöki oklevelet szereztem. Azt követően házakat, lakásokat építettem, garmadába. Közben megnősültem, van egy fiúnk és egy lányunk. Már kirepültek a családi fészekből. Most várjuk az első unokánkat! – mondta egy szuszra Péter. Közben töltött a megüresedett poharakba.

Krisztián elgondolkodott: – Milyen szerencsés ez a srác. Vitte valamire és közben jó horgász is lett. Ő meg csak lézeng, magányosan és még a célt sem látja. Elvesztette sors érzékenységét.

Hétfőn reggelre a hőmérő higanyszála négy fok alá süllyedt. Krisztián elbúcsúzott a barátjától és elindult az állomásra. Hideg szél lobogtatta ingének rövid ujját. Először nem érzett semmit, de később felálló szőrszálaik között, csak úgy átfújta a szél. Fázott. Határozottan fázott. Régen kerítette hatalmába ez az érzés. Egy kicsit bosszantotta is. Most döbönt rá, hogy mégis van valami, ami kihozhatja a sodrából.

A Déli pályaudvaron, amikor felszállt a csatlakozó vonatra, érezte az ülés alól áramló meleget. Megnyugvás töltötte el, végre nem fázik, mert ez a „vonat-kabát” körbe fonta testét. Sokévi kellemetlen tapasztalat után dicsérettel illette a vasutat, ezért a májusvégi melegért.

Az jutott még az eszébe, ahogy ült a vonaton és kibámult az elfutó tájra, hogy a sorsérzékenység mellé a frontérzékenységet is megtapasztalta. Jó lenne mindkettőn változtatni.

DEDIK JÁNOS

Tubika önvallomása

2. rész

Már egészen megszoktam kellemetlen, szűk kalitkámat, mikor valahogy olyan érzésem támadt, megmentőm valamin törni a fejét. Biztos a lelkiismerete nem hagyja békén. Pedig mindennap lelkesen vásárol nekem mindenféle finomságot. Ma például apró napraforgót hozott nekem. Nem rég meg kölest kaptam kukoricával.

Egyik nap pedig fáradtan jött haza papa. Megtudtam, hogy Rákospalotán járt és egy hatalmas kalitkával ért haza. Gondolom, hogy nekem szánta, kinek is másnak szánhatta volna.

Igazam volt, nagyon szép kalitka, valamikor nagy papagájok lakhelye volt. Az papa érdeklődésére Cser Erzsébet néni adta nekünk, hogy kényelmesebben lakjak és a farktoll minél előbb kinőjön, hogy újra a régi családom részese lehessék. Szépen ki lett takarítva, lemosva tisztán a papa behozta a konyhájába. Kicsi konyha révén a kalitka elfoglalta a edénytartó szekrény tetejét. Átköltöztetésem nagyon komplikáltan történt. Ugyanis úgy történt, hogy a kis kalitkába benyúlt gazdám, és meg akart fogni engem. De én csapkodni kezdtem szárnyaimmal, azaz a baloldallal, mert a jobboldalit nem tudtam csak egy kicsit nyitni, Ugráltam féltem pláne mikor a behemót hatalmas nyitott tenyerét rá akarta tenni a hátamra. Szinte elborzadtam, a tudattól, hogy hátha nem is akar a nagy kalitkába tenni, esetleg likvidálásomra törekszik. Lehet, hogy megunt volna és így akar megszabadulni tőlem? Mai napig is sajnálom, hogy ilyen gyáván viselkedtem, de hát a félelem csak bennem volt. Megint megsajnálta és nagyon ügyesen a kis kalitka alját kihúzva alólam, a nagy kalitkát fölém tolva, egyszer csak bent voltam az új helyemen.

Még mindig nem hittem, hogy ez lesz az új lakásom. Pedig higgyék el több mint félévig ebben laktam.

De hogyan ám! Képzeljék csak el egyik reggel arra ébredtem, hogy mozog a lakásom, a keresztfa, amin aludni szoktam meg ingott, hirtelen arra gondoltam földrengés történt. De hála a magasságosnak, csak a papa kezével emelkedett fel a házam. Kivitt az udvarra és egy elzárt, körülkerített telekrészen, amin az öreg paradicsomokat szokott minden évben ültetni, ott landolt a lakásom. Papa kinyitotta az ajtaját majd leemelte a kalitka tetejét, és láss csodát szabad voltam, mint a madár. Nem tudtam, féljek? – vagy turbékoljak örömben. A sétálási hiánytól alig-alig mozogtak lábaim. A papa magamra hagyott.

Nagyon kétségbe voltam esve, mi lesz velem itt a kertben? Kapirgálással próbáltam idegességemet nyugtatni. Egy darabig ment, de aztán a bizonytalan helyzetem egyre idegesítőbbé vált. Papa megint takarította kalitkám, érdekes ilyet én még nem tapasztaltam a fenyőfán lévő fészekben. Ez nagyon új volt nekem!

Mikor mindennel elkészült a gazdám, arra lettem figyelmes, hogy közelit hozzám. Képzeljék meg akart fogni, most mikor már kezdtem magam jól érezni. Mit tehettem el ugráltam előre, de csak nem hagyott békén, repülni nem tudtam, így beszorított a cseresznyefa mögé és lapátkezeivel megfogott. Hogy mennyire félttem tőle azt képzeljék el. Megfogót, miközben becézgetéssel akarta félelmemet enyhíteni. Aztán a tiszta kalitkába bedugott. Helikoptert utánozó mozdulatokkal a konyhában landoltunk.

Kezdek megnyugodni, egyre jobban érzem azt, hogy nem akar senki bántani, de azért a félsz még mindig bennem van. Most már rendszeressé vált, hogy egyre gyakrabban a paradicsomos kertben töltök 1-2 órát. Azért még mindig félek, sokszor idegesít a papa takarítási mániája.

Képzeljék el, hogy a szerencsém majdnem elhagyott. Ugyanis az történt, hogy a papa unokája, lejött a nagyházból, és persze megint nem tette a pórásra Süti kutyáját, biztos nagy pisilhetnék támadt, mer előre szaladt. Engem meglátva neki rontott a paradicsomkert kerítésének. Én úgy megijedtem, hogy gondolkozni sem volt időm, hanem teljes erőmet latba vetve, nekirugaszkodtam, és a kerti kerítést átugorva egyenest a kutya elé estem. Ő abban a pillanatban, azzal a csúnya, kiálló fogaival belekapaszkodott a már szépen kinőtt far tollaimba. Hát megint a papának köszönhetem, segítségemre sietett és meg szabadított a kutya bűdös szájától. Igaz, hogy megint a fark- tollaim bánták az egészséget. Úgy remegtem, még károgni sem tudtam, napokig. Haragudtam az egész világra, de főleg a megmentőmre, hogy nem intézkedett kellő körültekintéssel, hogy engem továbbra is megvédjen. Egy kicsit bosszantott, hogy e miatt az incidens miatt én kerültem több napi szobafogságra. Azzal az indokkal, hogy meg kell nyugodnom és fark nélkül, csúnya vagyok.

Na végre eljött, azaz idő, mikor újra szabadnak érezhettem magam.

Visszaállt a régi rend. A papa kivitt a paradicsomosba, jókat sétálhattam és képzeljétek el, hogy már látogatót is fogadtam. Persze az öreg ennek nem örült, mert a látogatóim mindig először a kiszórt kajámat látogatták meg és csak, tele böggel jöttek közelembe. A papa néha rájuk is kiabált, hogy én még fiatal vagyok, ahhoz, hogy udvarlókat fogadjak. Volt olyan látogatom is, aki mindjárt szalma- szállal a csőrében környékezett meg.

Egyre jobban elviseltem a papa közeledését, bár még félttem egy kicsit tőle. Mikor visszatett a kalitkába, verdestem szárnyimmal, de hiába az öreg kíméletlenül betuszkolt a kalitkába és bevitt a konyhájába. Megszoktam a napi rendszeres kaját, a friss vizet, sőt még mielőtt tévézni mentek volna lányával, egy kis nyelvleckét is meg kellett hallgatnom! Bár ez rendszerint már az én álmos szemeim csukva tartásával történt.

Folytatjuk...

KÖLTŐ NAGY IMRE

Az álmok fakírja a nap előtt

Szívem vérzik, az arcom ködös,
roskadt viskók árnyain járok,
süvegemen könnyes pókháló
leng, s kezemben kővé vált átok

sötétlik, és görcsös botomon
dermedt gyíkot rejt a tarisznyám,
s én az álmok póri fakírja
lobogtatom a lelkeket tisztán.

Mint halott pór arcán a mécsfény,
úgy lobog most a lelkem lángja,
két tört szemem sírástól fáradt
pórásszonyok álmait látja.

Lépkedek pocsolyák partján,
panaszt tenni megyek a Naphoz,
hogy nincs fény a vályogviskókban, —
és elhívom minden ablakhoz.

Ködös arccal elébe állok,
s megmutatom kővé vált átkom,
az udvarán leszúrom botom,
hadd lengjen ott rajta az álmom.

Eleresztem gyíkom előtte,
hadd lássa, hogy a kis gyík fázik,
hogy dér hull a magyar mezőkön,
akkor is, ha lángja szikrázik...

Szívem vérzik, ködös az arcom,
de ha majd a panaszom zengem:
szívárvány leng a mezők felett —
mert lángra gyúl minden könnycseppem.

NAGY IMRE: *Tücsök a máglyán* Budapest, 1976, Szépirodalmi Könyvkiadó

BUDA FERENC

Kormányhivatal

Hív, nyakat rámol.
Áh – mily torka van!
Három „T” kinyalva...
Ha nyár: kivoltam...
Oltárnyi hamvak.

Közéleti erkölcs

Öklel kézi csörte.
Két csel lekörözi.
Kötözz? Elcserélik.
Ökör-lét kicselez.
Kéz öl – Öcsi kertel.
E lécs eltörik? Kösz.

BUDA FERENC: *Míg élsz, Versek* 2016

Forrás: DIA <https://pim.hu/hu/dia>
<https://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/buda-ferenc#>

SCIENCE FICTION

UMHAUSER FERENC

Nulladik típusú találkozás

Megint a visszatérő álom: – Az Ayers Rock vörös sziklatömbje, felkelő nap, az éjszakai hideg után hirtelen felmelegedő kövek pengése. Egy kitért terepjáró, bennszülött varázsló orrában kagylókarikával, valamit torokhangon dünnyög, kézzel-lábbal magyaráz, nagyon fontos amit a varázsló mond, de ő nem érti. Tudja, hogy alszik, hogy csak álom, mégis...

Érzi, ahogy a takaró megemelkedik rajta, valami láthatatlan erő emeli lábbal előre, kifelé a nyitott ablakon. „Ufók, szürke emberkék” – villan át az agyán. Fél. Az erő megszűnik, visszahuppan az ágyra. Most már ébren van. A sarkon teherautó fordul be, hirtelen fékez. Zöld, átható fény vibrál az ablak előtt. Föláll, az ablakhoz lép, kihajol, látja a vezető rémült arcát. Nem mer a fénybe nézni. „Pedig úgy szerettem volna mindig találkozni velük. Most a félelem fala nem engedi, hogy lássam őket. Biztosan érzik a félelmemet. Tehát nem akarhatnak rosszat, ha tekintettel vannak a félelmemre.” Kényszeríti magát, hogy a fénybe nézzen. A fény koncentrikus, sűrűsödő körökként pulzál. Nem is fény, inkább látható energia.

Megint érzi a vonzást. Tudatalattija ismét ellene feszül. A vonzás megszűnik, a körök plazmaszerű köddé folynak szét. A teherautó visszafarol.

Ellazítja magát, elképzeli, hogy a félelmet egy mély kútba dobja. Lebeg, a körök összeállnak. Jóleső érzés tölti el. Könnyű és megmagyarázhatatlanul boldog. Érzi, hogy egyé válik a körökkel, elveszti anyagiasult mivoltát, ő is csak energia és fény. „Ez lenne a magasabb tudatforma?” Ismét anyagi lény, de könnyű, megtisztult. Nincsenek kétségek, félelmek. Idegen tér, de mégis ismerős. Az emberkék nem szürkék, nem zöldek, meghatározhatatlanok, csak a mélyen ülő szemeket látja. Érzékeli a gondolataikat, mintha számítógép memóriában olvasna. Pontosan definiált, letisztult, racionális gondolatok veszi körül. Hideg, érzelemmentes, csupasz gondolatok. „szegénykék”.

Lepereg előtte törzsfajlásuk, történelmük, ahogy egyre nő az intelligenciájuk s egyre jobban megértik a körülöttük lévő világot. Mind ésszerűbb és gazdaságosabb a civilizációjuk s mert ennek olykor az érzelmek ellentmondanak, lassan eltorvasztják, hogy ne legyen ami útját állja a fejlődésnek.

Egyensúlyban lévő, önmagát fenntartó rendszer. Szinte már mindent tudnak. Ám körvonalazódik egy kérdés: Mire fel az egész? mi a célja? A rendszer kibillen, új világokat, más létformákat kutatnak lázasan.

– „Szegénykéim! Ha ti nem tudjátok, én hogyan adhatnék választ?”

A vekker megszólal. A nő álmosan átnyúl, hogy fölrázza a férfit, de nem találja. Kinyitja a szemét és fölül. Látja az ágy szélén ül, arcán földöntúli mosoly.

– Úristen! – sírja el magát. Még nem tudatosult benne, de már érzi, a férfi örökre egy külön világban rekedt. Igen, egy külön világban.

Az Ayers Rock alatt ül, most már örökké s már érti a varázslót: „Az élet célja, maga az élet.”

KORIM LÁSZLÓ

Recept isteneknek

Végy egy marék anyagot,
sok-sok köbnyi teret,
gyúrj majdan sarjadó magot,
hegyet, völgyet, csilingelő eret,
vele jámbor állatot,
vizet, mellyel oltja szomját,
virágzó rétet, nap melege járja át.
Pillangó szálljon, szél csiklandón járjon
és végül az Embert,
majd ő mindent lerombol.

RADA GYULA

I.M. Vukán György

Mikor meghajoltál
felébredtek a csillagok,
s táncolt a boltos Orion.
fényes lovacsák szikráztak
az égi ködben, megváltó
esőm is eleredt,
tánc az éjben, csillogó
fekete kövek között,
vakító, sajtó szemek
a tócsatükörben, csaló
csókok a szürkületben,
álom, és tűz előtt,
bódultan a kései
páraktól ázva, most
röppennek a kék levelek
vándor vállaidra...–

KARAFFA GYULA

Nézek egy képet

nézek egy képet az asztalon
amin még együtt voltunk szépek
mondd csak mivé lettünk kedvesem
már te se kérsz és én sem kérek

angyal szállt a kezemre látod
„kis teste hangtalan vacog”
nem tudtuk nem láttuk nem vártuk
nyisd csak ki gyorsan az ablakot

tollpihe zizzen a párnában
amin az én álmom is látod
nem sírsz csak könnyezel csendesen
mert nem ez lesz a legszebb álmod

a gyomrot remegtető izgalom
átrobog rajtad is mint egy vonat
valami zsírosat kérek enni tőled
pedig már nagyon közel az alkonyat

nézek egy képet az asztalon
amin szerettél és én is téged
minden ember megöregszik
csak a képek maradnak szépek

Börzsönyi Helikon helikon.retsag.net

HÚSVÉT

RATZINGER, JOSEF: Húsvéti imádság

Urunk, Jézus Krisztus,
te a halál sötétségébe elküldted világosságodat.
A legmélyebb magány örvényében
most és mindenkor
szereteted elrejtett hatalma lakik,
s titkaid közepette
a megváltottak allelujáját énekelhetjük.

Add meg nekünk a hit alázatos egyszerűségét,
mely nem hagy tévelyegni minket,
s ha a sötétség és az elhagyatottság óráiba hívsz,
amikor minden bizonytalannak látszik,
adj abban az időben is,
amikor ügyed halálküzdelmet vív,
elegendő fényt, hogy téged el ne veszítsünk,
elegendő fényt, hogy másoknak is fény lehessünk,
azoknak, akik még jobban rászorulnak erre.
Hadd világítson be húsvéti örömöd titka,
mint a hajnalfény,
napjainkba,
hadd legyünk igazán húsvéti emberek
a történelem nagyszombatjain.
Add, hogy a világos és a sötét napokban egyaránt,
a mai időkben is,
vidáman járjuk utunkat,
eljövendő dicsőséged felé. Amen.

Forrás. Szegedi Piaristák

REVICZKY GYULA: Húsvét

Fakadnak már a virágok,
Kiderül az ég,
És a föld most készül ülni
Drága ünnepét.
Szíveinkben, mint a földön,
Ma öröm legyen,
Feltámadt az isten-ember
Győzedelmesen!

Aki tudja, mint töré fel
Sírját a dicső;
Aki látja, hogy a földön
Minden újra nő:
Gondoljon feltámadásra,
Mely örök leszen...
Feltámadt az isten-ember
Győzedelmesen.

https://www.szepi.hu/irodalom/vers/tvers/tv_386.html

HÚSVÉT

Egyházi szokások

A szokások másik csoportja egyházi rítusból vált népszokássá. Már a XII. században a nagyszombati szertartáshoz tartozott a tűzszentelés, a katolikus falvakban szokás volt az ételszentelés is. A gyermekek szokásaihoz tartozott a lármás nagyheti Pilátus-verés. Régi szokás a húsvéti határkerülés is, melyhez Zalaegerszegen a török harcokkal kapcsolatos történeti eredetmondát fűztek.

Húsvéti ételek

Húsvét ünnepének étrendje is jellegzetes. Első a bárány, a zsidóság Egyiptomból való menekülésének emlékére. Másik eledel a tojás, az élet ősi szimbóluma, mely a kereszténységénél új tartalmat kapva, a feltámadás jelképe lett. Újabb keletű húsvéti étel a sonka és a kalács.

Húsvéti szimbólumok

Tojás

Barka

Csibe

Bárány

Nyúl

Egyházi húsvéti szokások

A húsvétot a negyvennapos nagyböjt előzi meg. A böjt során csak hús nélkül készült ételeket ehettek, ez alól kivétel csak a hal volt.

Nagyszombaton **szentelték meg a tüzet**: a templom előtt vagy a templom mellett raktak máglyát. A megszentelt tűz lángjával vagy paraszával gyújtották meg a templom óriási húsvéti gyertyáját. A szentelt tűz maradványait az emberek hazavitték. Sok háznál tartották azt a szokást, hogy nagycsütörtöktől nagyszombatig nem raktak tüzet, majd nagyszombaton az új tüzet a templomból hazavitt szentelt parázzsal gyújtották meg. Ezen főzték meg az ünnepi ételt. A megszentelt tűz paraszából és szenéből tettek az állatok ivóvizébe, szétszórták a házban és a földeken.

Ugyancsak nagyszombati szertartás a **vízszentelés**, azaz a templom keresztvizének megszentelése. A házakat is, a középkorban még talán a felnőtteket is megszentelték. Valószínűleg innen származik a keresztgyerek húsvéti megajándékozásának szokása.

Szokás volt az **ételáldás** is. Ilyenkor fehér kendőbe kötött tányéron vitték a templomba a sonkát, főtt tojást, kalácsot és tormát. A mise végeztével a pap megszentelte a csomagot, majd az asszonyok sietve, majdhogynem szaladva vitték azt haza, mert úgy tartották, hogy aki gyorsan ér vissza a házába, az a munkában is ügyes lesz. Az ünnepi asztalnál mindenki kapott egy kis szeletet a megszentelt ételből.

Forrás: : <https://ovoda.webnode.hu/evszakok-temakorok/husvet/>

MESE MESE MESE

NEMES NAGY ÁGNES

Nyúlanyó húsvétja

Nyúl-mamám, te, Nyúl-mamám,
késő van már, nem korán,
azt ígérted, vízre szállunk
húsvét napja hajnalán.
Mert hajózni megtanul
vízmelléki Büszke Nyúl.

Jó, fiaeskám, indulunk,
megmutatjuk, mit tudunk,
vízben szánt a csónak orra,
nyúl-fülünk az orr-vitorla,
halihó, halihé!
szállunk a tyúktól felé.

Fűzfa Terka, jó napot,
szép húsvétvasárnapot!
Látjuk rajtad Fűzfa Terka,
ápad csupa fűzfabarka.
Adj hát barkát, Terka drága,
húsvéti a barka ága.

Nyiszi! Állj meg a tyúkólnál.
Mi lenne, ha kiugornál?
Kérj a tyúktól friss tojást,
hófehéret, óriást,
majd kifestjük szép pirosra,
zöld-pettyesre, kék-csíkosra.

Ki kopog az ól falán?
Hívd a csirkét, Nyúl-mamám!
Így lesz nekem jó napom:
csibe csipog csónakon.
Indulj, Nyiszi, rajta, kész!
Bátor Nyúl a tengerész!

De kiugrál ott a réten?
Bárány Bandi hófehéren.
Karcsú láb és tejszín bunda,
Gyere, Bandi, csónakunkba!
Mennyi minden van a bárkán!
Bárkán van már Bandi bárány,
bárkán csirke, bárkán barka,
mert a Nyúl most így akarta.

Húzd be azt a fül-vitorlát,
partnak told a bárka orrát,
most kiszállunk, hol a festék?
Tojásfestés: kötelesség.
Nézd, a csónak de ügyetlen
így nyulatlan és fületlen.

Mennyi munka vár a nyúlra!
Nyiszi lassan megtanulja.
Tojás héját, azt ne törd be!
Be ne ess a kék bödönbe!
Hogyha mindezt befejezted,
elvisszük a gyerekeknek.

Lackó mondja: kelj fel, Évi,
Minden sarkot meg kell nézni.
Ágy alatt vagy pad alatt
nem láttál itt nyulakat?
Az ablakot kinyitom:
nincs hajó a patakon?

Mondja Évi: Jaj, a bárkán
Elment már a Nyúl, a Bárány,
de a tojás, nagy halom,
itt maradt az asztalon,
kidíszítve teli tállal
tulipiros tulipánnal.

MESE MESE MESE

VERASZTÓ ANTAL

A vándorlegény, aki a hegyen túlra vágott

Ugye, jól emlékszem, hogy a mesék sokszor kezdődnek úgy, hogy: hol volt, hol nem volt. De hát ez a falu, amiről most mesélni szeretnék ez mindig is volt. Pásztor-Isten vigyázott rá az égisz érő hegy mögül. Ebben a hegy lábánál gubbaszkodó kis mesebeli falucskában éledgett, és ugyan hol másutt is élhetett volna a szegény özvegyasszony meg az egyetlen okos fia, aki egy szép napon odaállt az anyja elé és azt mondotta: Édesanyám áldjon meg engem, mert nagy útra indulok. Aztán hová mennél édes fiam, kérdezte szomorkodva az édesanyja?

Nem máshová, mint a nagy hegyen túlra. Édes fiam azon még senki sem jutott túl. Akkor hadd legyek én az első mondta a fiú. De az anyja csak marasztalta, rimánkodott neki, hogy ne hagyja itt meg hát a szomszédék szép szőke tündérhajú lánya is el fog epedni utánad, – mondta a fiának – hiszen szeret téged, inkább vedd feleségül és maradj továbbra is a falu esze. Eljön majd az ideje a mosolynak és a szeretetnek is Anyám. Kicsiből nagyot neveltél egy életem, egy halálom én most átkelek ezen a nagy hegyen. Meg kell tudnom mi, van a hegy túloldalán mondta a fiú. Indulás előtt nem csak a kapufélfától, de könnyes szemű édesanyjától meg a kedvesétől, de még öreg tanítójától is elbúcsúzott. A vándorlás a legjobb módja annak, hogy egyedül maradj mondta neki útravalóul a falu bölcs tanítója. Mikor nekiindult terhes ágaikról az almafák a lábai elé hintették csordultig érett gyümölcsöket útravalónak.

A fiú szemében ott tükröződött az egész világ, napkelet felé fordította az arcát és azt mondta: enyém a reggeli nap. Aztán nekivágott a mezítlábas nyárnak még az illatozó virágok is búcsút intettek neki.

Hamarosan az erdőbe tért ahol a legnagyobb fenyő szólt hozzá: Én vagyok a sudár fenyő. Én, aki éltem ezer évet és utam soha nem volt mindig itt álltam, tudtam, hogy innen nem mozdulhatok, de te csak menj tovább, igaz búcsúzóul nem rázhatom meg a kezéd, de majd integetek utánad. Én látok a legmesszebbre és ígérem vigyázni fog rád minden fa és bokor, mert én parancsolok az erdőnek és az erdő lakóinak. Ha elfáradsz pihenj csak le bátran, szép puha mohák fognak a fejed alá terülni párnának. Azzal se törődj, ha fejed fölött a fekete holló károgná, hallgass a szívedre, az majd eligazít. Ilyen jó tanácsokkal megrakodva kapaszkodott egyre feljebb az erdős hegyoldalon a vándorlegény. Nem is találkozott egyetlen fenevaddal sem az erdőben, csak mókusokkal, meg egy két csodabogárral. De aztán egyszer mintha csak földből nőtt volna ki, a fák közt egy anyóka termett előtte, aki rózsét gyűjtögetett, és amikor összeszedett egy öltre valót megkérdezte a vándorlegényt, hogy felsegítené-e a hátára. A legény szó nélkül fel is segítette a rózsét az anyó hátára.

Jó tett helyébe, jót várj mondta neki a vénséges anyóka. Hagyja csak öreganyám, mondta a fiú, ha százszor találkoznánk, akkor annyiszor segítenék. Aztán nem is olyan hamar, de nem is három év múlva egyszer csak az erdő végén találta magát a vándorlegény. Ott aztán egy roskatag kunyhóból nem más, mint a rözsecipelő anyó bukkant elő, akivel ismerősként köszöntöttek egymást. Fabatkát sem érne a mesénk, ha nem az történt volna, ami történt.

A vénséges anyó így szólt a vándorlegényhez jót tettél velem, most rajtam a sor. Átsegítlek, én a hegyen semmit se félj mondta a vándorlegénynek. Csak előbb pihenj le egy kicsit a kunyhóm előtt a nagy út előtt. A vándorlegény szót fogadott fél könyökre dőlt a fűbe, ahogy a pásztorok szoktak és pihenés közben elszenderedett.

És halljatok csodát, hipp-hopp, máris a hegyen túli alföldön találta magát ahol gyenge szelek ölelgették a fákat. Egy nagy rét állott elébe, mikor keresztülhaladt rajta a füvek sokasága, mint apró zöld selyemszálak simogatták a bokáját. A pillangók meg fűszálról-fűszálra, virágról-virágra röppentek és énekeltek. Persze ezt a cérnahangú dalt nem hallotta senki csak a pillangók, no meg a vándorfiú, akinek a titokzatos öreganyó jutalmul megnyitotta a fülét erre a dalra. Így aztán megértette, hogy ezek a sokszínű tarka kis pillangók örömben dalolgatnak. Akárcsak az énekes madarak egymásnak: erre a fára gyere ide

*mert itt bizony jó világ van
kukac lakik a szilvában.*

Te csak menj tovább zúgta a szél a sudár fenyő üzenetét, mert ha megtalálod a búzamező közepén a falut, akkor megtalálod a faluban azt a tündért is, aki majd Pártfogásba vesz téged. Hogyan fogok ráismerni, kérdezte a vándor? Semmi sem egyszerűbb ennél zúgta a fenyő. Ez a tündér olyan csodaszép, hogy a heted-hét határban száz évenként sem születik ilyen szép leány, és ha véletlenül mégis akkor azt szokták mondani rá, hogy: Oros tündérré hasonlít.

Mikor vándorunk ráakadt a tündérré, akinek búzacoszorúból volt a koronája és pillantásától kékült az égbolt csak annyit tudott mondani neki csodálkozásában, hogy légy a feleségem. Szívesen lennék a feleséged te vándorlegény – mondta a tündér –, ha már oda nem adtam volna a kezem a mezők királyának, aki a sík vidék uralkodója.

De van nekem egy szépséges húgom, akiről senki sem tudja, hogy tündér-kisasszony kér az feleségül. Menj haza a faludba, meríts a patakából, egy kulacs vizet, ami ott folyik a hegy lábánál és add, át neki akkor tudni fogja, hogy én küldtelek, és ha megszeret, hozzád megy feleségül. Akinek az aranyhaját virágkoszorú fogja ékesíteni, az lesz az én húgom.

Hogyan is juthatnék én most haza hirtelenjében mondta a vándor, az égisz hegy túloldalára a falumba. Lásd, kivel van dolgod mondta a tündér majd én, hazaségítlek és a tündér úgy is tett, ahogy mondta varázskénőcsével bekente a fiú minden haja szálát, hogy gyorsan hazataláljon. Mert ha ezt nem tette volna, akkor bizony a fiú visszafelé útja hét évig, hét hónapig és hét napig tartott volna.

Hogy közben mi történt, meg mi nem, azt mi nem tudhatjuk, de vándorunk megint csak az előtt az erdei kunyhó előtt ébredt meg, ahol elszenderedett. És megint csak a rőzsehordó öreganyó hajolt föléje. Aki így köszönt rá: - hát újra itt vagy te szerencsés vándor, megjöttél hosszú utadról. Ha hallgatnál rám, adnék neked egy jó tanácsot, éppen a hegy lábánál lévő patakhoz indultam gyere velem, de a kulacsodat itt ne feledd. Így aztán szép lassacskán leereszkedtek a hegy tetejéről. Hát, ahogy leérnek a patakhoz már ott tolongott a falucska apraja nagyja mindenki a vándorlegényt akarta látni, aki már megtudta mi van az égisz hegyen túl. Ott várt rá örömkönnyeektől áztatott arccal az édesanyja meg az időközben tündérszép leánnyá cseperedett kedvese virágkoszorúval a fején.

Szeme zöld volt, mint mandulából a zsenge, kislányos mosolya felhőkbe szállt, míg körülölelte őket a látóhatár. Csak a rőzsehordó öreganyó aki – most már elárulhatom – maga is tündér volt, erdei tündér, láthatta, hogy a mások számára láthatatlan mezők tündére is ott állt az ifjú pár mögött, búzacoszorúval a homlokán. A vándorfiú – a kapott tanácsot követve – a patakban megmerített kulacsát átnyújtotta a kedvesének, akiről faluszám senki sem tudta, hogy tündér, majd rögvest menyegzőt ültek ott a falu kellős közepén. A lakodalmas népség napestig a fiú kulacsából ivott, amelyben a patak vize ahányszor csak telemerítették borrá változott. A lakodalom után, ahogyan az lenni szokott, még nagyon sok évig boldogan éltek, és amikor megfáradtak, beköltöztek ebbe a mesébe.

MESE MESE MESE

MESTER GYÖRGYI

A hímes récék

Terus néni patyolat tisztaságú, hófehér tollú kacsákat nevelt az udvarán, amiért irigykedett rá a fél falu. A baromfitenyésztők rá féltékenykedtek, a gyerekek meg az unokáját, Anitát irigyelték, mert Húsvét előtt ő mindig kapott három kacatojást - ami tudottan nagyobb méretű a tyúk tojásánál -, és azokból tarka minták ráfestésével, csodálatos hímes tojásokat varázsolt. Meg is nyerte Anita valamennyi iskolai hímes-tojásfestő versenyt.

Ezen a tavaszon se volt ez másképp. Anita körbesétált a baromfiudvarban, hogy kiválassza a számára legmegfelelőbb három kacatojást. A legnagyobb meglepetésére azonban nem talált egyet sem. Lesétált hát a kertjük végébe, ahol egy kisebb, nádassal szegélyezett tavacska lapult, és ahová Terus néni hófehér tollú kacsái is naponta lejárta. A kacsák most is vígan lubickoltak, bukdácsoltak a vízben. Anita váratlanul - partközelen, a nádszálak takarásában - egy fészket vett észre. A növényi szárból és tollból készült fészkekben több tojás is volt. Azon nem csodálkozott, hogy a tojások kissé zöldes színűek. Úgy gondolta, mivel nem fedett helyen voltak, kissé elpiszkolódhatott a héjuk. Fránya kacsák! Ezért nem találtam odafenn az ólban egyetlen tojást sem! Ide rejtették előlem. Talán éppen azért, hogy ki ne fessesem őket. Azzal gyorsan a kötényébe rejtett három tojást, és visszament a házba. Még aznap délután nagy gonddal, és talán még cifrábbra is festette a tojásokat, mint az előző évben. A héjon lassan száradt a festék, ezért a tojásokat egy kosárkában odatette a kályha mellé.

Húsvétig hátravolt még pár nap, és ő közben el is feledkezett a tojásokról. Épp vacsoránál ült a család, a húsvéti vendégeskedésről beszélgettek, amikor a kályha mellől, apró pattogó, roppanó hangok hallatszottak. Senki nem tudta, mi okozhatta a zajt, amikor Anita váratlanul felpattant és a kályhához szaladt. A legnagyobb meglepetésére a festett tojások héja meg volt repedve, és épp akkor bújt ki belőlük három kiskacsa. Bizonyára a meleg kályha közelsége tette, hogy a fészkekből elvett tojásokból, anyjuk nélkül is kikeltek a kis jószágok. De nem ám olyanok voltak, mint a szokásos, sárga pelyhes fiókák! Ezek zöldesszürkék voltak, fejük tetején fekete folttal, a szemük mellett barnás csíkkal. Akkorra már nagyapó is ott állt az unokája mellett. Na, Anitám, te aztán szép kis kacsákat festettél! Jó, hogy nem virágos minták, és mindenféle kacskaringók vannak rajtuk. Bezzeg ki is közösítették volna őket a többiek a tóból.

De aztán, látva unokája megszeppent arcát, ő is komolyra váltotta a szót. Anitám, segítettél világra jönni három kis vadrécének, más néven tőkés récének. Jót tettél velük, mert lehet, egy kóbor kutya vagy macska, esetleg róka felfalta volna a tojásokat. Te most megmentettél három kis életet. Légy magadra büszke. De azt azért jegyezd meg, a jelen eset kivétel: a vadmadarak fészket sohasem szabad megbolygatni. Ez egyszer azonban nem tettél rosszat, bocsánatos bűn, amit elkövettél.

Húsvét után Anita bevitte a kis récéket az iskolába. Azon a tavaszon másik tojásokat nem festett, nem is vett részt a tojásfestő versenyben. Mégis, hímes tojásból kikelt kis vadrécéivel ő lett a legnépszerűbb az osztálytársai között.

MESE MESE MESE

LÁM ETELKA

Orsi a barnamedve és a kis Rita

Ki gondolta volna, hogy a cirkuszban nem érzi jól magát Orsi a barnamedve. Ketrece igen kicsi és kényelmetlen volt, éppen csak fel tudott állni. A gazdája sokszor megütötte, ha nem dolgozott jól. Minden nap gyakorolni kellett fellépés előtt. Senki sem volt kedves hozzá. Orsi sóvárogva nézte az erdőt és a szabadságot, ami valóban el is érkezett hozzá. Éppen megkapta a vacsoráját amit az egyik fiú hozott, aki gondozta az állatokat és rosszul zárta be a cella ajtaját. Kinyílt az ajtó Orsi előtt, még a enivaló sem érdekelt, szépen kísértelt és cammogva majd futva el is érte az erdőt.

Az orrával beszippantotta a virágok illatát és boldogan surrant a fák közé. Sok állattal találkozott akik kíváncsian tekintettek rá, már régen nem találkoztak ilyen szép nagy medvével. Az őzikék féltékenyen futottak el a közeléből. A madarak vidáman csicseregtek körülötte. A vidám kószálás közben beköszöntött az este és Orsinak kellett egy kuckó, ahol szundikálhatott egyet a sikeres kiszabadulás után. Körbe pillantott és talált egy sziklahasadékat ahol lepihenhetett.

Reggel arra ébredt, hogy mozgást hall és emberek közelednek. Szíve hangosan dobogott és még jobban elbűjt a mélyedésbe. Ekkor megjelent Lajos bácsi a jóságos erdész és kis unokája Rita, aki kis piros pöttyös ruhácskájában igen szépen beillett ebbe a környezetbe. Szőke haját simogatta a reggeli friss szellő, lágyan selymesen. Halkan beszélgetve közeledtek. Mindig voltak újabb történetek az erdő csodálatos életéről amit a nagypapa elmesélt ennek a kis tündérke, kíváncsi lánynak. Rita ámulva hallgatta őt és ekkor észrevett egy mezei nyuszt amint elfutott mellette egyenest a sziklabarlang felé. A leányka is futott utána, de ő jaj meglátott egy nagy barna medvét. Az erdész rögtön utánuk iramodott és teljesen ledöbbsent, hogy egy hatalmas mackót lát maga előtt. A maci szomorúan nézett rájuk és semmi fenyegetést nem éreztek egymás iránt, így mindenki lenyugodott. Lajos bátyánk óvatosan közeledett az állathoz és kis Rita is követte őt. Szomorúan látták, hogy a medve hátán ütés nyomai vannak. Ezt az állatot bántották és gondolom, hogy a cirkuszból szökött meg mondta Lajos. Rita, most haza megyünk közölte a nagypapa. Majd holnap újra eljövünk és kitalálok valami okos megoldást ennek a medvének, hogy ne kelljen visszamennie oda ahol eddig volt. Ezután elindultak hazafelé.

Orsi, a medve-maci igen jól érezte magát itt az erdőben szabadon. Talált sok édes ízű málnát és más finom gyümölcsöt amivel tele tölte a bendőjét, majd később felfedezett egy kis ezüstösen csillogó patakot és halat is fogott magának vacsorára. Hamar eltelt ez a nap is és visszacamogott a kuckójához és békésen elaludt.

Rita viszont nagyon izgatott volt, nagyon sajnálta ezt a szép nagy medvét és alig várta, hogy újra találkozzon vele. A nagypapa sokat fáradozott és tárgyalt különböző hivatalos helyeken és illetékes emberekkel a medve ügyében. A kislány közben elaludt és egész éjjel a barnamackóval álmodott. Reggel korán ébredt Rita és azonnal felkelt és irány a konyhaszekrény, hamar megtalálta amit keresett és talált is egy kisüveg mézet, becsomagolta és eltette a kis kosarába.

Mikor a nagypapa felébredt Rita már útra készen volt és így hamar el is indultak. Elég gyorsan haladtak. Lajosnak volt még egy kis dolga amit el kellett intéznie a madarak és mókások etetőjénél, így Rita előre szaladt a macihoz. Orsi már kint volt a bozótosoknál és gyümölcsöket evett. Rita leült Orsi közelébe és elővette a mézet és mivel hozott papírtányért

arra kinalazta a mackónak a finomságot. Hát volt nagy lakmározás és vidám brummogás. Észre sem vették, hogy négy megtermett férfi közeledett feléjük és egy nagy háló volt náluk. Rá akarták borítani Orsira, hogy elfogják. Rita amint meglátta, hogy mi fog történni elkezdett sikítani és hívta nagyapját ahogy a torkán kifért. Lajos a közelben volt és hamar ott is termett. Gyorsan felfogta, hogy mi a helyzet. Volt nála egy hivatalos végzés arról, hogy a barnamedve itt maradhat az erdőben mint védett állat, mivel bántalmazva volt. Így a férfiak akik a cirkusztól jöttek üres kézzel távoztak el.

Így ért véget a cirkuszi barnamedve kalandja, aki még sokáig éldegélt az erdőben és szabad volt mint a madár, ahogy visszanyerte áhított szabadságát. A kis Rita sokszor meglátogatta őt és nagyon jó barátok maradtak sok éven keresztül. A nagypapa még sokat mesélt unokájának, de legszebb mese mindig a barnamedve története volt.

... mese, mese... vége.

PÉTER ERIKA

Már nem fáj annyira

Kevésbé nyomaszt már
a napok súlya
mikor megnyílt a föld
s csaknem lezuhantam
mert nem tudtam cipelni
sem hiányod,
sem a sikertelenségnek terhét.

Arcomról már megpróbálom
lemosni a láthatatlan
júdáscsókok nyomait
és csodálom a finom
ecsetvonásokkal festett
mesebeli dombot,
melyen egy nevenincs
kismadár dalol,
s avar alól menekülő
bogárként áthatolok
a sötétség záróizmán.

ÁDÁM PÉTER

Robespierre bukása

A terror bürokratikus gépezetét viszonylag könnyű volt létrehozni. Megállítani – mégpedig úgy, hogy működtetőit el ne kapja a gépszíj – annál nehezebb...

A II. év thermidor havának 9. napján (vagyis 1794. július 27-én) a Konvent, váratlan fordulat, letartóztatja, majd másnap „híveivel” együtt vérpadra küldi Robespierre-t, és ezzel gyakorlatilag lezárja a Terror időszakát. Pedig egy nappal korábban, thermidor 8-ának reggelén, amikor a Megvesztegethetetlen, négy hét távollét után, újra megjelenik a Konventben, még senki se sejtí, milyen közel a végkifejlet. Már csak azért sem, mert Robespierre-nek nagyon sok a támogatója a Népjóléti Bizottságban, a Nemzeti Gárdában, a Városházán meg a jakobinusok között. Mégis, hogyan történhetett, hogy ilyen rövid idő alatt minden hatalom kicsúszott a kezéből, és hogy a párizsi nép, amely korábban bálványozta, váratlanul ellene fordult? Vajon mi lehetett a háttere és kiváltó oka a Konvent-tagok thermidor 9-én szerveződő közös fellépésének (de mondhattam volna összeesküvést is), amelynek áldozatul esett?

Hogy megértsük, mi is történt, nem árt a sorsdöntő három nap eseményeit részletesebben felidézni. Annál is inkább, mivel csak a tények fényében tudjuk megtisztítani az eseményt az évek során ráakódott értelmezésektől, legelsősorban attól a thermidor után rögtön lábra kapó és máig eleven legendától, amely szerint azon a három napon, hála a forradalmárok összefogásának, sikerült gátat vetni Robespierre egyeduralmának, és megállítani a terror gépezetét, amelynek a „zsarnok” egyszerre volt jelképe, működtetője és inspirátora. Ha a csupasz tényeket nézzük, egészen más történet rajzolódik ki a szemünk előtt. Egy súlyos kormányválságnak, vagy ha úgy vesszük, olyan *rögtönözve végrehajtott preventív államcsínynek* a története, amelyre a politikustársak azért határozták el magukat, hogy az „igazi” bűnös(ök) megnevezésével meg a valóság elködösítésével eltereljék a figyelmet arról, hogy bizony ők maguk is felelősek az akkor már szűken számítva is jó egy éve tartó féktelen vérontásért.

Robespierre thermidor 8-ának (július 26-ának) reggelén hosszú – jó kétórás – beszédet mond a Konventben, ahová prairial 22-ei (vagyis június 12-ei) ülésnap óta nem tette be a lábát. „Ha az igazságszolgáltatás a maga megkérdőjelezhetetlen tekintélyével nem szerez érvényt a törvénynek – mondja -, a szabadság csak üres szó, semmi más...” Majd arra szólítja fel a Konventet, hogy szabaduljon meg végre a „gonosztevők bandájától”. De hogy kire gondol, homályban hagyja, csak Cambont, a Pénzügyi Bizottság mindenható vezetőjét nevezi meg, aki rögtön szót kér, és erélyesen visszautasítja a vádakát. Mire Robespierre meghátrál. Csakhogy ezzel nem old meg semmit. Mivel a beszédben Cambonon kívül senkit sem nevezett meg, hallgatólagosan mindenkire kiterjesztette a gyanút. Amivel az egész Konventet maga ellen fordította.

Az eset, más időkben, megmaradt volna következmény nélküli incidensnek; ebben a helyzetben viszont annak jele, hogy a forradalmárok közt a túlélésért való harc megkezdődött. Hogy mindez csakugyan így van, azt az aznap esti események is igazolják. A Jakobinusok Klubjában, ahol még egyszer el fogja mondani a beszédet, a Megvesztegethetlent nagy éljenzés fogadja, a szintén jelenlevő Billaud-Varenne-t és Collot d’Herbois-t viszont kifütyülik (ők a nyár kezdetétől nyíltan szemben állnak Robespierre-rel). Sőt, Dumas, a Forradalmi Törvényszék elnöke még súlyosan meg is fenyegeti őket, amire a jakobinusok rá is licitálnak. „Vérpadra! Vérpadra!” - kiabálják többen is a hallgatóság soraiból. Egy bizonyos: a két frakció közt immár semmiféle megbékélés sem lehetséges. Nemhiába írja a már említett Cambon még aznap az apjának: „Vagy Robespierre, vagy én:

holnapra elválnak, melyikünk marad életben”.

Thermidor 8-a a terror utolsó napja (ezen a napon végezték ki harminckét évesen a költő André Chénier-t is). A nyolcadikáról kilencedikére virradó éjszakán a Robespierre-rel szembenálló képviselők, a bordeaux-i túlkapásokért felelős Tallien meg a lyoni vérfürdőért felelős Fouché például, továbbá a Közbiztonsági Bizottság tagjai – köztük a vérontásokért szintén felelős Vadier – igyekeznek szövetségeseket keresni. Igaz, Saint-Juste a Népjóléti Bizottságban megpróbál összehozni a másnapi ülésnapra egy megbékélést szorgalmazó szöveget, de mihelyt elhagyja a termet, Carnot meg Barrère a Népjóléti Bizottság nevében átveszi a Robespierre-hez közelálló Henriot tábornoktól a Nemzeti Gárda parancsnokságát, majd hajnalra azoknak a névsorát is összeállítja, akiket néhány órával később hallgatóságként be fognak engedni a Konvent karzatára.

Lassan formálódik a Robespierre-ellenes összefogás. Ott vannak a később „thermidoristának” nevezett összeesküvők közt azok a megyékbe leküldött képviselők, akiket Robespierre korábban felesleges vérontással vádolt; ott van köztük Barras (öt Robespierre 1794 januárjában a touloni viselt dolgai miatt hivatali hatalommal való visszaéléssel is meggyanúsította), ott van a nantes-i kegyetlenkedésekért felelősségre vont Carrier, ott van a már említett Tallien, ott van Fouché – és a sort folytathatnám. És ott vannak a Közjóléti Bizottság meg a Közbiztonsági Bizottság tagjai (1793-tól gyakorlatilag ez a két bizottság kormányozza az országot), köztük a szintén említett Vadier-val, a Robespierre-rel régóta feszült viszonyban álló Carnot-val, valamint a sokáig Robespierre-t támogató Billaud-Varenne-nel és Collot d’Herbois-val. A felsoroltak igen különböző helyeken állnak a forradalmi politika palettáján. Egy dolog azonban összefűzi őket. Nevezetesen az, hogy Robespierre-től mindegyiküknek van félnivalója.

Másnap (thermidor 9-én) Robespierre és Saint-Juste derűsen, magabiztosan megy vissza a Konventbe. Mindketten úgy gondolják, kezükben az összes ütőkártya. A Konvent-tagok azonban se Robespierre-t, se Saint-Juste-öt nem hagyják szóhoz jutni. Óriási a hangzavar. „Vesszen a zsarnok!” – kiabálják. Végül egy jelentéktelen nevenincs képviselő szájából elhangzik a megdöbbenő indítvány: Robespierre-t őrizetbe kell venni. És megtörténik, ami néhány nappal korábban elképzelhetetlen lett volna. A Konvent jóváhagyja az indítványt, mi több, Couthon, Le Bas és Saint-Juste őrizetbe vételét is elrendeli. Aznap este, hét óra tájban, Robespierre-t és társait a Közbiztonsági Bizottságból, ahol ideiglenesen fogva tartották őket, fiákeren át is szállítják a Luxemburg-börtönbe.

Itt azonban a börtönparancsnok – hogy, hogy nem – nem hajlandó átvenni a társaságot. Ekkor Saint-Juste és Le Bas a városházára megy, majd este tizenegy tájban Robespierre is csatlakozik hozzájuk. Eközben a Konvent tagjai halálra váltan várják az ülésteremben a fejleményeket. És ha mégis ők húzzák a rövidebbet? Robespierre hívei ez alatt az idő alatt próbálnak valami offenzívát szervezni. A párizsi szekciók nem nagyon reagálnak, de így is sikerül pár ezer embert összetoborozni, és ott vannak még kartáccsal töltött ágyúkkal az Hanriot-hoz hú tűzerek is. Mindez egyáltalán nem volt jelentéktelen erő. Az ellentámadás azonban elmarad. Azért-e, mert a részeges Hanriot elügyetlenkedte a dolgot? Vagy a legalitáshoz körömszakadtáig ragaszkodó Robespierre miatt, aki – abban a hitben, hogy a Konvent ügyis tehetetlen, ha egyszer párizsi utca őt támogatja – mindvégig passzív maradt?

Elég az hozzá, hogy a Városháza elé vezényelt két-háromezres tömeg a zuhogó esőben a két-három óra után elunja a várakozást, és szétszéled. Lassan a Konvent is összeszedi magát. Sikerül elegendő számú fegyverest összegyűjteni, és a Barras által vezetett csapattal a rakparton át lopva megközelítik a Szajna-parton álló Városházát, majd az őrizetlenül maradt hátsó kapun át hajnali két óra felé betörnek az épületbe. A kavarodásban két pisztolylövés is elhangzik. Lehet, hogy akárcsak Le Bas, Robespierre is öngyilkosságot akart elkövetni? Vagy egy rendőr húzta meg a ravaszt? Tény, hogy a Megvesztegethetetlent összetört álkapoccsal szállítják át félig eszméletlen társaival előbb a Tuilériákba, majd reggel hat felé a

Conciergerie börtönébe. Robespierre hívei közül, Saint-Juste kivételével, épen senki sem úszta meg az akciót. Thermidor 10-énnek hajnalán a Konvent elleni felkelés úgy ér véget, hogy jóformán el se kezdődött.

A Konventnek nem kell perrel vesződnie. Az 1793. március 19-i rendelet óta a tekintélye ellen lázadókat huszonnégy órán belül ki kell végezni. Thermidor 10-én, délután négy tájban, a húsz elítélttel – köztük Robespierre-rel és Saint-Juste-tel – el is indul a kordé a *Conciergerie*-ből a mai *place de la Concorde*-on felállított vesztőhelyre (másnap még hetvenen fogják követni őket). A két helyszín közt nem nagy a távolság, de akkora a tömeg, hogy csak két és fél órával később érnek oda. És itt hadd adjam át a szót a forradalom legnagyobb XIX. századi francia történészének, Jules Michelet-nek: „Egyik hóhérsegéd [...], látva a Robespierre-ellenes közhangulatot, csak hogy gyáván kedvében járjon a bosszúvágytól őrzöngő tömegnek, hirtelen letépi Robespierre fejéről az összeroncsolódott álkapsot tartó kötést... Irtózatos üvöltés... Robespierre ott áll, halotthalványan, iszonyú arccal, amint a fogcsontok egymás után potyognak ki tágra nyílt szájából... Majd tompa csattanás. És a nagy férfiú nincs többé.”

De vajon mi mozgatta az egyik táborban és mi a másikban a történet szereplőit? Mi volt az igazi tétje a konfliktusnak? A kérdésre már csak azért sem könnyű a válasz, mert a nyíltan megfogalmazott célok és indítékok mindkét esetben eltakarják előlünk a nyíltan meg nem fogalmazott és feltehetően nem is mindig tudatos valódi célokat, indítékokat. Egy bizonyos: az egymást követő tisztogatások, a honpolgári erénynek kikiáltott feljelentgetések, az egymásra licitáló vádaskodások felfokozott légkörében többé senki – nemhogy a legutolsó névtelen *sans-culotte*, de még a különben befolyásos Konvent-tag – sem tudhatta magát biztonságban. Csaknem mindenki érzi: a terror nem folytatható a végtelenségig. De hogyan állítsák meg a terror gépezetét? Bár beszélni senki se beszél róla, mégiscsak ez a politika legfontosabb kérdése. Márpedig a kérdés elválaszthatatlanul összefonódott Robespierre személyével.

Hogy miért? Igaz, a Megvesztegethetlent sokan gyűlölik, sokan féltékenyek rá, tekintélyét azonban senki se meri kétségbe vonni. Robespierre 1794 kora nyarára már központi figura az egymással rivalizáló intézmények, hatalmi ambíciók, politikai szövetségek és érdekellentétek bonyolult hálójában. Nem csoda, hogy a Konvent éppen tőle vár – ha tudattalanul is - valami irányjelzést, útmutatást arra nézve, hogy mégis, merre tovább. Mi legyen a terrorral? Folytatni kell, ha lehet, még véresebben, még kíméletlenebben? Vagy épp ellenkezőleg beszüntetni? Akárhogyan is, sokakban motoszkál a gyanú: és ha Robespierre csak még több hatalmat akar, hogy leszámolhasson végre a Konventben meg a bizottságokban ülő ellenfeleivel? Ezért várta mindenki olyan türelmetlenül a Megvesztegethetlen thermidor 8-i beszédét.

Csakhogy a thermidor 8-i beszéd nem ad egyértelmű választ. Robespierre - ahogyan Bronislaw Baczko találóan megfogalmazta – egyszerre akar „még több” és „még kevesebb” terrort. Kevesebb önkényt a megtorlásban és még nagyobb kíméletlenséget a „gazemberek”, a „szabadság ellenségeinek” üldözésében. Csakhogy a Konvent-tagok szemében a „még több” meg a „még kevesebb” nem ellensúlyozza, nem kiegyenlíti egymást, hanem összeadódik. Nekik már régen nem az „erény” vagy a „forradalom sorsa”, hanem tulajdon életük a tét. És reakciójukban nyilván az is szerepet játszott, hogy – ki ezért, ki azért – a terrort illetően valamennyien bűnösnek érzik magukat. Ezért tudtak egymással rendkívül rövid idő alatt szövetségre lépni, ráadásul nyugodt lelkiismerettel. A „vesszen a zsarnok!” jelszó ugyanis nemcsak előre felmentette őket, de azt is lehetővé tette, hogy továbbra is homályban hagyják a valódi indítékokat...

MOSONYI KATA

Lét-kollázs

a döntés kényszerében
a lélek súlyos prése;
kaleidoszkóp-életünknek
lesz-e majd egésze?

+

dédelgetett titkaink
viseltes töviskoronánk,
fény rácsozta arcunkon át
bevilágít a túlvilág

+

a megoldatlan helyzetekben
megannyi kereszthalál,
hályogos szemünkben mi végsőbb
félelem: élet vagy halál?

VERS – FORDÍTÁS

GOURMONT, REMY DE

Le Houx

*Simone, le soleil rit sur les feuilles de houx :
Avril est revenu pour jouer avec nous.*

*Il porte des corbeilles de fleurs sur ses épaules,
Il les donne aux épines, aux marronniers, aux saules ;*

*Il les sème une à une parmi l'herbe des prés,
Sur le bord des ruisseaux, des mares et des fossés ;*

*Il garde les jonquilles pour l'eau, et les pervenches
Pour les bois, aux endroits où s'allongent les branches ;*

*Il jette les violettes à l'ombre, sous les ronces
Où son pied nu, sans peur, les cache et les enfonce ;*

*A toutes les prairies il donne des pâquerettes
Et des primevères qui ont un collier de clochettes ;*

*Il laisse les muguets tomber dans les forêts
Avec les anémones, le long des sentiers frais ;*

*Il plante des iris sur le toit des maisons,
Et dans notre jardin, Simone, où il fait bon,*

*Il répandra des ancolies et des pensées,
Des jacinthes et la bonne odeur des giroflées.*

Magyal

*Simone, magyallevélen mosolyog a Nap:
Április visszatért, minket hívogat.*

*Vállán virággal telt kosarat cipel,
Vadrózsa-, gesztenye-, fűzrügy bomlik el;*

*Magok kelnek sorra, füvek, réti perjék,
Patak- folyópartok, lankák hordják selymét;*

*Vigyázva ébresztget nádash, vízi-nárciszt,
Erdőkben fuvalmán hajt lombot az ág is;*

*Ibolyát rejt bokrok árnyékos tövére,
Hogy láb ne tapossa, bántódás ne érje;*

*Rétre virágot szór, fényes százszorszépet,
S tavaszi kankalint körbe, mint nyakéket;*

*Ritkás erdőaljra gyöngyvirágszőnyeget,
Kökörcsinnel szegett színes ösvényeket;*

*Írisz költözködik a házunk árnyékába,
A kertbe Simone, s ezt mind jól csinálja,*

*Feledteti harcunk, bajunk a világgal,
Jácintok, violák mézes illatával.*

*KOOSÁN ILDIKÓ fordítása
2011*

VERS – FORDÍTÁS

KEATS, JOHN

When I have Fears That I May Cease to Be

When I have fears that I may cease to be
 Before my pen has gleaned my teeming brain,
Before high-pilèd books, in charactery,
 Hold like rich garners the full ripened grain;
When I behold, upon the night's starred face,
 Huge cloudy symbols of a high romance,
And think that I may never live to trace
 Their shadows with the magic hand of chance;
And when I feel, fair creature of an hour,
 That I shall never look upon thee more,
Never have relish in the faery power
 Of unreflecting love—then on the shore
Of the wide world I stand alone, and think
Till love and fame to nothingness do sink.

Ha elrémít, hogy létem megszakad...

Ha elrémít, hogy létem megszakad,
 s agyam kincsét tollam föl nem szedi,
s miként tömött csűr érett magvakat,
 nem őrzi dús könyv, betűk ezrei;
ha az éjjel csillagarca előtt
 szent rege felhős jelképe dereng,
s tudom, talán csoda sem ad időt,
 hogy árnyékát megvonjam idelent;
ha sejtem azt, perc bájos gyermeke,
 hogy többé nem pillanthatok reád,
s nem telít szerelem öröme se
 gondtalan: akkor a széles világ
partján megállok és elmélkedem,
míg semmibe süllyed hír s szerelem.

BÁRDOS LÁSZLÓ fordítása
(Sátoraljaújhely, 1998. július 11–13.)

VERSTÖRTÉNETEK A GYEREKSAROKBÓL

HAJNAL ÉVA

piros madár

szép hosszú már a hajam
ha ismernél látnád hogy most növesztem
anyukám piros szalaggal kötötte össze reggel
ugrándozva mentem iskolába
a szalagok úgy repültek a két copfomban
mint két piros madár
ma rettentően siettünk
az első órán felmérőt írunk olvasásból
már tudom mi az a felmérő
de amikor még nem tudtam
sírtam mert otthon felejtettem a felmérőszalagot
pedig este betettem a párnám alá
hogy reggel majd megtaláljam
anyukám varrodobozából vettem ki
titokban akartam
de amikor kinyitottam kicsúszott a kezemből minden
és csörömpölt
és szétgurult
és anyukám bejött a szobámba
megmosni a fejem
pedig vasárnap már megmosta
egész úton pirosmadarast játszottam
egy idegen néni mosolyogva ennyit mondott
nini
egy szép piros madár
szerintem ő ismer engem

szürkeleves

az ebédlőben levi azt mondta
hogy örökre nem a barátom
mert nem ettem meg a szürkelevest
pedig az anyukája főzte az óriási konyhában
oda egyszer se szeretnék bemenni
mert van ott egy nagy fazék amit tegnap észrevettem
ez nem mese
amikor láttam
az jutott eszembe hogy mind beleférnének
én a luca a kata a dorka és a peti is
egyszerre
és amikor erre gondolok
ilyenkor eszembe jut a vasorrú bába
tudom hogy levi anyukája nem vasorrú
de olyan fura bibircsókos orra van
nekem ezért nem finom a szürkeleves
levi most nagyon haragszik
pedig elmagyaráztam neki
hogy az aranygaluska viszont nagyon finom
lehet
hogy azt nem az anyukája főzi

VERSTÖRTÉNETEK A GYEREKSAROKBÓL

HAJNAL ÉVA

szeplős

luca nagyon undok
először nem volt undok
azt mondta segít majd ő az én bajomon
és eltünteti az összes szeplőmet
hogy szép legyek mint ő
ő a legszebb
már castington is járt és kapott igazi levelet
a postástól
én is kaptam már igazi levelet
örömmel értesítettek mehetek szavazni
apukám azt mondta ez téves értesítés
gyerek nem vehet részt választáson
eltévesztették a nevet
pedig nem is tévesztették el
az én nevem volt a borítékon ezt már el tudtam olvasni
és sírtam mert tudtam hogy nagyon jól tudok választani
minden reggel én választom ki a ruháimat
és a peti mamája is megmondta milyen jó ízléssel választok
bementünk a lányvécébe
luca elővette a zsebéből a krémet amit anyukájától kért
olyan fura mert ilyenkor az anyukája hangján beszél
lassan és egyenletesen kell felvinni a bőrre
és tíz percig rajtahagyni
már becsengettek amikor lemostuk
julcsi néni nagyon összeszidott
luca persze megint becsapott egyetlen szeplőm sem tűnt el
peti mégis úgy nézett rám mintha nem lennék szeplős
ezt szeretem legjobban a petiben

MÁRKUS LÁSZLÓ

Uccafotók – képek nélkül

Az esti szürkületben vén csibész tolja
bevásárlókocsijában féltett vagyonát,
tökfödője alól kilógó piszkosszürke haja
avult, paroli nélküli tisztiköpenyt verdes.
Két tinikorú mama bébipapírról cseveg.
A téren kínai srác sakkozva nyer az aprót
– soványka bér ez, ennyi temérdek észért,
de néhány balek minden nap horogra akad.

A pincekocsmá viharvert ablakán belátni,
pár pali s döglesztő ájer támasztja a pultot.
Egy csapatnyi srác hangoskodik a sarkon,
ilyentájt indulnak bulizni, nőzni meg inni,
vigasz tán – bódulatukat nem drog okozza.
A patika rácsát lehúzzák, veszélyes a pesti est,
az éjjelnappali boltba sem lehet már betérni,
aprócska ablaknyíláson bonyolódik a biznisz,

Kutyasétáltatók trécselnek hű pitbulljaikról,
tetkós nyakukban kétujjnyi ezüstitű fityeg,
de póráz és nyakörv erre nem igazán divat,
a kutyaszar s a csikk is az aszfalton marad.
A pékségből nagy zacskó maradékot hoz ki
a vörös loboncú pultos csaj egy vén banyának,
mert penetráns szaga miatt be nem engedheti.
Az album megtelt, mára csupán ennyire futotta.

Pécs, 2018. február 17.

ALBERT ZSOLT

Végül marad a remény

Készül. Vetkőzik idétlen
csontvázakat hagy a táj.
Szorít, lombja még elfedné,
de szórja már a szél,
elhasznál, sárga levelét.

Végül. Várakozik időtlen
gyökérrel, és oly mosolytalan.
Mély égbe nyúló felhőket karol,
s reménye halhatatlan lángol,
a halk havas esőben.

Egyszer, az elmúló időben
földre olvad, s talpa alatt
szőnyeg lesz a mindenség.
S ágai ropogva izzanak,
búcsúja vörös színben ég.

Mindent. Fényt keresve bír,
új nyarat hív fáradhatatlan.
Zord telekre szárazon legyint
vénülő ágán madár ha pattan,
víg szíve örök tavaszra tekint.

JÓNA DÁVID

ahogy leng a hinta az almafán

keresem a példákat,
s bizony a példákban nincs hiány...
brokátzsinórral elkerített létem, s a valóság között vagyok,
ahogy leng a hinta az almafán...

kavicsok közt utat talál az élni akaró virág,
az idő félelmet és hitet old,
egy mosolyban fogant könnycsepp,
felettünk az éjszaka köldöke: a Hold.

hagyatékokban, hamukban, szóüledékekben
s persze a banalitások bójái között
egy idő után érteni is akartam,
mi az évek során belém költözött

éjjel van, ülünk kinn a kertben, Te kérdezel,
az árnyalatokat már felfalta az est,
a szomszédból mocorgás hallik,
úgy hallom: pozdorját rág a nyest...

a mindenről és a semmiségről
egyszerre beszélek Neked,
nem vagy megbabonázva,
a kérdéseket is mered...

hogyan érthetnéd kedves,
ha még én sem értem,
az írás nem szárnyzuhogással jött kiváltság,
még csak nem is érdem...

keresem a példákat,
s bizony a példákban nincs hiány...
brokátzsinórral elkerített létem, s a valóság között vagyok,
ahogy leng a hinta az almafán...

Art'húr Irodalmi Kávéház:

<https://www.facebook.com/arhurirodalmikavehaz/>

EGERVÁRI JÓZSEF

Az egyformák

Az egyformák csordaszellemében
húgyszag terjeng,
egyforma húgyszag,
akol-meleg,
nem túrve intelmeket,
összebújva
újra
szép lesz ez a holnap,
csak ne lenne ez a titkolt
húgyszag...

Az egyformák hetente
kétszer,
mit az ösztön igényel,
egyforma combok
között,
egyforma lihegéssel,
– mert a világ örök –
megteszik, mit kell,
s egyforma combok
nyílnak,
heti kétszer,
édes, genetikus kényszer,
egyforma kielégüléssel
megtörténik, mi kell...

Az egyformák formát,
tartalmat nem értve
önként borulnak térdre,
s egyforma Isten előtt
szólnak egyforma imák,
egyforma díjszabással
megvásárolhatók
egyforma bűnökre a
búcsúcédulák...

Az egyformák egyformára
festik arcukat,
vörös, narancs, fekete
és barna sávokat,
s egyforma beszédek
tüzelnek egyformán
bugyuta hadat,
az egyformák
nem hazát szeretnek,
csak örülnek,
hogyan valahová
besorolhatnak...

Az egyformák
egyformák,
rabszolgák,
arctalan,
balga söpredék,
kiknek senki
sem tudja
felnyitni szemét...

GÓSI VALI

Csillagtánc

Meglásd, végül legyőzzük mégis
mindazt, ami régóta rombol.
Mindent, ami szívünket tépi,
jó messzire űzünk magunktól.

Virágzó fák – állunk a fényben,
összehajolva, csendben várunk,
amíg a sok-sok szenvedésben
kegyelmet hajt minden águnk.

Együtt nem félünk már az éjben,
minden csillag nekünk világol,
egyik majd egyre fényesebben
ragyog, és táncot jár egy ágon.

Búcsú

Szétszórt álmok a part menti fövényen.
Aranyhomokba fúló lábnyomok.
Szőnyegre hullt a cigarettád hamva.
Magamért zokogok.

KETYKÓ ISTVÁN

Fohász álmatlanságkor

jöjj el értem s vigyél el e szigetről
mert félek egyedül vagyok az éj pávián
szeme villog rám bennem rikoltoznak a
hajnali kakashangok magányom óljaiban
nyüszítenek a habzó szájú bezárt kanok
égő poklú szukák kaparják a virradat
küszöbét – jöjj el értem s vigyél el
e szigetről hol véresek a párnák szemei
és infarktust kapnak a kielégületlen
aktusoktól az ágyak csapolásai –
jöjj el értem s vigyél el e szigetről
hol megfeneklett boldogságom csónakja
léket kapott és házas éveimet batyumba
rakva várom a szabadító hajót melyet
egyszer már elszalasztottam s ki tudja mikor
jön az újabb – jöjj el értem s vigyél el
e szigetről egyetlen reménységem: álom

THRILLER

MÁNDY GÁBOR*

Csapda

Norbert egy kicsit mindig csodabogár volt. Rendkívül tehetséges, mindent elsőre felfog, a memóriája egyedülálló. A tanulmányi eredményeivel viszont nem büszkélkedhetett, mert magolni nagyon nem szeretett. Egy szempontból életművésznek lehetett tekinteni, aki a közepesnél jobb teljesítményt minimális erőfeszítéssel produkálta. A barátai irigyelték és felnéztek rá, valahogy úgy, amint ahogy a piti csalók tekintenek a világ legügyesebb szélhámosára.

Ez akkor tört meg, amikor az apja meghalt. Attól kezdve elveszítette az életcélját. Apja azt szerette volna, ha tudóssá válik, Nobel-díjassá - mindegy, miben. Norbertet lelkesítette ez a távlati cél, de apa nélkül mindez elvesztette a jelentőségét. Az egyetemen abbahagyta a tanulmányait, érdeklődése a transzcendens jelenségek felé fordult. Szanszkrit nyelven olvasott ókori indiai filozófusokat, csatlakozott az asztaltáncoltatókhoz, jógikhoz és fakírokhoz, különböző trükköket tanult, egy ideig illuzionistákkal dolgozott, és privát kísérleteket végzett a gondolatátvitellel is.

Lassan kialakult benne az a meggyőződés, hogy különleges mentális képességei vannak és misztikus küldetése. Ez utóbbi persze nem vallási jellegű volt, és egyáltalán, a tételes vallásokat lenézte, úgy érezte, hogy az igazi valóság a látható valóságon túl van, és csak azzal érdemes foglalkozni.

Hónapról hónapra jobban megerősödött benne a saját különlegességének tudata. Úgy vélte, hogy ő nem is a Földön született, hanem egy másik bolygóról pottyant ide. Okos ember lévén precizitásra törekedett, de részrehajló volt. Kártyákat kevert, és megpróbálta kitalálni a következő lapot. Néha eltalálta, néha nem, de a jó válaszok aránya meghaladta a valószínűségelmélet alapján várható értéket. Viszont amikor mások előtt is produkálnia kellett volna az eredményt, akkor nem sikerült. Ezt úgy értelmezte, hogy valamilyen titokzatos erő nem engedi, hogy a különleges képességei szélesebb körben ismertté váljanak. Ez a képesség egyelőre titok volt. De nem tudta titokban tartani.

Egyszer álmában látott egy vulkánkitörést, és amikor felébredt, az volt az érzése, hogy ez valamilyen módon a saját akaratának a kivetülése volt, és az eseményt ő maga idézte elő. Furcsa érzés volt, amit el kellett mondania a barátainak is. Kell valamilyen összefüggésnek lennie a saját gondolatai és a külvilág eseményei között. A barátai ugratni kezdték. Ha ilyen biztos a dolgában, idézzon elő egy igazi vulkánkitörést is. Norbert belement a játékba, bólintott, de maga sem volt meggyőződve arról, hogy ez lehetséges.

És másnap kitört az izlandi Hekla vulkán, füsttel és lávatörmelékkel borítva be több települést, sokan meghaltak, megbénult a légi közlekedés, a tévéállomások napokig ezzel az eseménnyel foglalkoztak.

Ettől kezdve Norbertre kissé más szemmel kezdték nézni a barátai. A viccelődés már nem volt annyira felhőtlen. Továbbra sem hitték, hogy Norbertnek bármi köze lenne a tűzhányó kitöréséhez, de már nem voltak annyira biztosak benne, hogy az összefüggés lehetetlen. Várakozó álláspontra helyezkedtek.

* Mándy Gábor a weboldalának linkje: <http://www.geocities.ws/mandygabor/magyar.htm>

Norbert a valóra vált jóslattól szárnyakat kapott. Arra gondolt, hogy esetleg a viharokra, tornádókra, hurrikánokra is hatással lehet. A haverok előtt homályos célzást tett egy nemsokára bekövetkező időjárási katasztrófára.

Nem kellett sokáig várni. Két hét múlva a hírügynökségek beszámoltak egy karib-tengeri szuperhurrikánról, amelyik rohamosan közeledett Kuba és az amerikai partok felé. A barátok megdöbbsentek. Nem hittek a természetfölötti jelenségekben, de aggasztotta őket az a démoni jellegű átalakulás, ami Norbert személyiségében végbement, és hogy egyre jobban eltávolodik a valóságtól. Nyíltan kezdte hangoztatni, hogy közvetlen kapcsolata van az Univerzummal, és hogy ez egészen más természetű, sokkal több, mint amit a próféták (Illés, Jézus, Mohamed és mások) érezhettek. Azok Isten küldöttének, az Ő akarata tolmácsolóinak számítottak, míg Norbert vele egyenrangúnak érezte magát, sőt, néha úgy vélte, hogy kettejük viszonyában ő az aktív fél. Amire ő gondol, gyakran az valósul meg.

A barátai kétségbe estek. Felkerestek egy pszichiátert, és elmesélték neki, Norbert hogyan viselkedik, miket mond, és hogy egyre kevésbé él benne a valóságban. A szakember úgy vélekedett, hogy itt a grandiózus téveszme egyik markáns és ritka esetéről lehet szó, amikor is a beteg különlegesnek, kivételes képességekkel felruházottnak érzi magát. Bár a betegségnek feltehetően belső, biológiai okai vannak, gyakran jelentkezik olyankor, amikor valakinek megrendül a társadalmi beágyazottsága, illetve nagy veszteség éri.

- Nem érte mostanában egy nagyobb tragédia a kis barátunkat? - kérdezte a pszichiáter.
- De. Nemrég meghalt az édesapja - felelték.
- Milyen kapcsolatuk volt?
- Norbert imádta az apját, ő volt a példaképe. Utol akarta érni, és le akarta pipálni. Talán ezért akart nagy tudós lenni. Amikor az apja meghalt, akkor valósággal összeomlott.

A pszichiáter bólintott: - Beleillik a képbe. Persze nem mindenkinél vált ki ilyen tüneteket, de gyakori, hogy az eddigi valóságos sikerek helyett képzeletbeli sikerekre törekszik a páciens. Nyilván nincs, és nem is lehet semmiféle tényleges összefüggés a természeti katasztrófák és Norbert gondolatai vagy álmai között, de a lelkiileg sérült emberek önkéntelenül is felnagyítják az egyezéseket, miközben nem veszik figyelembe az eltéréseket. Ez mindenkiel előfordulhat. Például megyünk az utcán, valamelyik ismerősünkre gondolunk, és egyszer csak ott látjuk magunk előtt. Olyan érzésünk lehet, hogy a gondolatunkkal mi idéztük elő a megjelenését, de nem jut eszünkbe az a sok ezer alkalom, amikor valakire gondoltunk, és az illető nem jelent meg.

- És mit lehet tenni, hogy Norbi meggyógyuljon? - kérdezte az egyik fiatalember.
- Lényegében semmit. Az ilyen elmeállapotban leledző embereknek általában nincs betegségtudatuk. Mindenki bolond, csak ők nem. Ki kell várni, amíg ez a téves rendszer valamiféle összeütközésbe kerül a törvénnyel. Akkor a bíróság elrendelheti a kényszer-kivizsgálást, a betegünk szakemberekhez kerül, és megkezdődhet a tévképzetek korrigálása. Csak remélhetjük, hogy ez mindenféle tragédia nélkül fog bekövetkezni.

A barátok kifizették a pszichiátert, aki nem is akart pénzt elfogadni, hiszen semmiféle gyógyító tevékenységet nem végzett, legfeljebb segített a betegség azonosításában. És azt is csak bizonyos valószínűséggel, hibaszázalékkal.

És akkor Norbert barátai elhatározták, hogy mesterségesen idézik elő a törvénnyel való konfliktust, és ezzel segítik elő, hogy Norbert meggyógyuljon.

Egy nap terroristák robbantottak egy nyugat-európai nagyvárosban. A barátok megkérdezték Norbertet, hogy volt-e benne valamilyen szerepe. A beszélgetést felvették egy hangrögzítő berendezéssel.

- Ne mondd, hogy ezt is te csináltad! - mondta az egyik barát.
- De - válaszolt Norbert.
- Hallottuk, hogy mennyi az ártatlan áldozat.
- Senki sem teljesen ártatlan - válaszolt Norbert.

- És miért tetted? Vétettek ezek ellened?
- Hogy miért tettem? Csak. Úri passzióból.
- De hogy tudtad kivitelezni?
- Titok.

A barátok lemásolták a hangfelvételt, és a legközelebbi kerületi rendőrőrsön feljelentést tettek.

Az ügyeletes rendőr kelletlenül vette fel a jegyzőkönyvet. Az egész ügy púp volt a hátán, de nem volt mit tenni, a protokollt kellett követnie, amely a terrorgyanús esetekkel kapcsolatban különleges kezelést írt elő. Az aláírt jegyzőkönyvet tehát továbbította a feljebbvalóinak, bár a lelke mélyén meg volt róla győződve, hogy az egész ügy nem több egy gyerekcsínynél.

Az ügyiratok a maguk törvényszerűségei szerint keletkeznek, sokszorozódnak és haladnak az intézményi hierarchián följebb és följebb, míg eléri azt a szintet, amikor már elkerülhetetlenné válik a beavatkozás.

Norbert lakása előtt rendőrautó állt meg, a rendőrök kivont pisztollyal felcsörtettek és benyomultak, Norbertet letartóztatták, megmotozták, alapos házkutatást tartottak, magukkal vitték a számítógépet, az adattároló eszközöket és minden irományt, aminek jelentősége lehet a terrorcselekmény felderítése szempontjából.

Norbert a kihallgatáson nem tagadta, hogy köze volt a merényletnek, de a részletes kikérdezés során kiderült, hogy keveri az eseményeket, a helyszíneket, és valójában azt sem tudja, mi történt. A nyomozó tiszt előtt is kijelentette, hogy különleges képességei vannak, a gondolatai gyakran tettekké válnak, de hogy ez hogy megy végbe, arról fogalma sincs. A merényletek megszervezőit nem ismeri, azt sem tudja megjósolni, hogy a legközelebbi hol várható, de hogy lesz egy ilyen esemény, azt már most érzi.

- Amikor egy ilyen katasztrófára gondol, és az bekövetkezik, elégedett? - kérdezte a nyomozó.

- Bizonyos tekintetben igen. Úgy érzem, hogy lám, a gondolatom valósággá vált. De sajnálom, ha emiatt sokan meghalnak. Az embervesztés csak melléktermék - mondta Norbert, és itt belekezdett egy hosszabb fejtegetésbe a Világszemlélet működésének és kettőjük kapcsolatának természetéről.

Norbert érezte a csapdát. Ha elhiszik, hogy szerepe volt a merényletben, akkor azonnal lecsukják, ha pedig nem hiszik el, akkor ország-világ előtt beszámíthatatlannak nyilváníthatják.

De csapdahelyzetben voltak a nyomozók is. Ha blóndnak nyilvánítják, akkor esetleg egy igazi terroristát hagynak futni. Ha viszont elítélik, akkor gyakorlatilag elismerik, hogy különleges képességei vannak.

Norbert az első tárgyaláson azzal is próbálkozott, hogy előadja: hiába bortönzik be, a gondolatai továbbra is aktívak maradnak, és további hasonló katasztrófák várhatók. Alkut ajánlott: némi pénzbeli szolgáltatás ellenében megpróbál pozitív dolgokra koncentrálni, például csökkenthetné a kőolaj világpiaci árát, segíthetne abban, hogy többet süssön a nap vagy többet essen az eső (a hazai mezőgazdaság pillanatnyi igényeinek megfelelően) vagy hogy új uránlelőhelyeket fedezzenek fel. A hivatalos szervek azonban az ajánlatát nem vették komolyan, így a tárgyalások megszakadtak.

Az esetet a bulvársajtó is alaposan kiaknázta, szenzációs interjúkat és elemzéseket közöltek jogászokkal, pszichológusokkal és pszichiáterekkel, valamint kriminológusokkal, a világhálón pedig egyre-másra alakultak az ügyben állást foglaló csoportok (például "Norbi Extra", "Gondolatvezérlés", "Táltosok klubja").

Első fokon elítélték Norbertet, a bíróság megtévesztésének vádjával. A védőügyvéd fellebbezett, mondván, a sommás ítélet ugyan elismeri, hogy a bűncselekmény nem történt meg, de elmarasztalja védencét, aki valójában ártatlan.

A második tárgyaláson meghallgatták a szakértőket, többek között a barátai által felkeresett pszichiátert is, aki szakvéleményében kijelentette, hogy Norbert beteg, egy közismert kóros elmeállapottól szenved, és semmiféle bűncselekményt nem követett el, így büntetni sem szabad. Mivel azonban cselekedetei és nézetei máris felkavarták a közvéleményt, mindenképpen orvosi kezelésre szorul, lehetőleg elvágva a sajtótól és a világhálótól.

Az elmeógyógyintézetben Norbertet meglátogatták a barátai. Letargiában volt, szótlánul feküdt az ágyán, szemei a semmibe révedtek.

- Hidd el, ez a legjobb - mondták a barátai. - Itt jó kezekben vagy, meg fognak gyógyítani, új perspektívát adnak neked, és nemsokára újra olyan aktív és értelmes ember leszel, mint amilyen régebben voltál. Nem az álomvilágodban leszel nagy ember, hanem a valóságban - biztatták.

Norbert szomorúan nézett, és nem szólt egy szót sem. Aztán elbúcsúztak tőle, és kijöttek a kórteremből.

Akkor gyors egymásutánban három esemény történt. Az egyik barátja megbotlott a lépcsőn, alaposan beverte a fejét, és eltörte a karját. A másik barátnak hirtelen lement a vérnyomása, elájult, injekciót kellett neki adni, hogy magához térjen. A harmadik társuk hányni kezdett, és maga alá csinált.

Norbert kimerülten az oldalára fordult és elaludt.

SÁRKÖZI LÁSZLÓ

...hétkor keltenek,...

...hétkor keltenek, nyolckor kirúgnak
az éjjeli menedékhely ajtaján,
reggeli – nincs, kint szemembe szúrnak

a szétrúgott szeméthalmok a csalán
és a dudva közt, mögöttem hözöngő
árnyékok; léptük céltalan döngő,
vagy némelyiküké csoszogó halál.

E körből vakon kilépek; ennyire
szebb a bizonytalan: dédelgessek
jövőt, hol az álmok kútba esnek?
A ködből nincs kapu, csak a semmire.

S bár napról-napra fáradtabb vagyok,
nem támad kedvem, hogy itt megpihenjek,
de röggént kopog rám minden napom...

Dedikáció az örökkévalóságnak, 2005

<http://mek.oszk.hu/04200/04270/04270.htm>

Damoklész kardja alatt ciklusból

BODÓ CSIBA GIZELLA

A CSEND – életem

(2005)

(regény részlet)

I.

„Ő messziről őriz
Én örökké őrzöm”

„Tudni kell más dolgokért is élni, mint csupán magunkért. Az az ember, aki túl sokat töpreng saját sorsán, életén, mindig talál ezer és egy okot, hogy szerencsétlennek, boldogtalannak érezze magát. Soha nem csinálja azt mire vágyik, amit el kellene érnie, soha nem éri el, hogy úgy szeresség, ahogy vágyakozik rá. Ahelyett, hogy vonzólnánk múltunkat, jelenünket kell építeni, hogy aztán jogunk legyen a büszkeségre, a jövőbe lépni...”

Andre Maurisnak a sorait olvastam. Elolvastam egyszer és elolvastam még egyszer. Úgy éreztem, Maurias vezényelt és indulnom kell. Lépnem előre, mert az önsajnálkozás meddő szerencsétlenség sarába ragadtam.

Írnom kell végre, hogy érezzem létem. Csak akkor tudok írni, ha nagyon siralmasnak, nagyon kilátástalannak látom a helyzetem, ágrólszakadt szerencsétlennek magam.

Hónapok, talán évek óta – szinte az időérzék is pusztulásra van ítélve – történik reggeltől estig ugyanaz, teszem a napok mindegyikében azt, amit tettem az előző napokon. Ha naplót vezetnék, s leírnék egy napot, akkor dettózhatnám hónapokra visszamenve, s úgy érzem hónapokra előre is.

Anyám szólítására keltem minden reggel, fáradtabban, mint ahogy lefeküdtem, valami rettenetes nyomasztó közönnyel, kábultsággal kezdődtek ezek a reggelek.

Minden öltözésnél kínosan vigyáztam arra, hogy két nap egymás után ne menjek ugyanabban a ruhában. Legalább ezzel akartam egyik napot a másiktól megkülönböztetni, ezzel is enyhíteni a monoton koppanó Ma és Holnap egyhangúságát. Szinte tudatalatti volt ez az egész, észre sem vettem, s csak most utólag értem, hogy tulajdonképpen ezzel is tiltakoztam a hétköznapjaim ellen.

Mire a villamossal bezötyögtem a városba, hamuszürkének éreztem magam, jelentéktelennek, mint ahogy minden olyan volt, amerre mentem, amely úton haladtam a házunktól a munkahelyig.

Azt a szakaszt, ami a villamosmegálló és a központ között volt, mindig gyalog tettem meg. Semmi rá nem vehetett volna, hogy buszra szálljak, még az sem, hogy elkések.

A villamos lassúsága nem bosszantott soha, észre sem vettem, hogy hosszú az út. Nagyszerűen el tudtam foglalni magam saját gondolataimmal, enyhe kis lenézéssel az emberek iránt, akiknek fogalmuk sincs arról, hogy miről gondolkodom, hogy egyáltalán gondolkodom, s fölényes mosollyal a számszögleten akartam a tudomásukra hozni;

„felsőbbrendű, magasztosabb gondolkodású vagyok, mint ők”... nem értem, hogy ez nem látszik rajtam, bosszantó”. Kigúnyoltam magam szájalmasan.

Egyedül voltam, befelé fordultam. Nem kellett senkivel bohóckodni, jópofizni, szinten tartani a vidámságot. Befelé fordultam, s bennem rekedt a mosoly is. A magány nem szül humort. Legfeljebb csak groteszk humort, amilyen olykor a csendes bolondok, vagy örültek humora.

Bent az irodában is egyedül voltam. Megszoktam és szerettem, ha nem nagyon zavarnak. Ha sok volt a munka, ez akkor is jó volt, ha kevés, akkor is. Saját kalitkám, saját börtöncellám. Mint a skatulyába zárt cserebogár. Időnként szerettem volna ökölrel az ablakba vágni, kirohanni, elmenni, de általában közömbös nyugalommal néztem ki, csak azt tudtam, hogy vágyok valahová, valahová elmenni, el innen, kimenni, menni céltalanul, elrohanni, meglátni, tudomásul venni, érezni és értékelné az életet, s nem másolásokkal ölni meg a napokat az iroda négy fala között.

Nem éreztem hasznosnak magamat. Egy anyagot öt-hatszor átírtak, négy-öt szó miatt. Fölösleges időpocsékolásnak éreztem. Fogam csikorgattam „erős, egészséges férfiak egész nap tíz-húsz gépelt papír fölött görnyednek, ma átjavítanak húsz szót, holnap egy egész bizottság javítja vissza az eredetire. Tehetetlennek éreztem magam – „inkább kapálnának” – annak legalább látszata lenne.

Aztán elkészült az „anyag”. Néztem ki a hatalmas gesztenyefákra, talán nem vagyok ideológiailag elég fejlett – gondoltam.

Késő délutánig dolgoztam s a nagy L-alakot mindig gyalog tettem meg. Ez volt az esti sétám, az egész napi aktív mozgásom, ez a tíz perc élet, ami egy villamosmegállónyi utcakorzó, piackutatás, kikapcsolódás volt az egyhangúságból. Bekötött szemmel meg tudtam volna tenni ezt az utat, s pontosan sorolni, hogy elhaladok a virágbolt, a szabó, az újságárus, a trafik előtt, áthaladok az útkereszteződésnél, bekanyarodok az L-alak alsó szárába, s itt is pontosan sorolni az üzleteket sorba, ahogy követték egymást, hogy lestoppolják a busz megálló előtt, ahol mindig – s csakis itt minden nap – felszálljak a villamosra, hogy hazafelé közeledve újból elfogjon az a pánikszerű kétségbeesés, hogy vége a napnak, eltelt, végigballagtam az úton némán, egyedül, s nem történt semmi, semmi.

Mindig önmagamhoz tértem vissza, annyira egyedül voltam. Magamban korholtam magam, dühöngtem, sírtam és őrjöngtem, belül vádoltam és védtem magam. Olyan belső harcokkal, ami majd szétfeszítette a belsőt, féltem attól és mégis reméltem, hogy végre kitör. És gyáva voltam, halásosan gyáva. Úgy éreztem néha, halmazállapot nélküli vagyok. Rohanni tudtam volna sátáni röhejjel, elmondani, hogy elmegyek, mert megfojtanak, megölnék és maradtam. Állandóan maradtam.

Felláztam önmagam ellen, hogy nem megyek ezeken az utakon, hogy hatalmas kerülőkkel megyek haza, hátul a hegyek alatt, vagy másutt. S mégsem tudtam letérni erről az útról, mert minden nap azt éreztem, éppen ma nem szabad másfelé mennem, éppen ma nem, mert valakinek ma szembe kell jönnie, valaminek történni kell, ami megforgat mindent, halomra rántja a házakat, összetör, vagy beragyog mindent, felemel vagy sárba ránt.

Minden nap vártam. Minden nap. Rettenetesen teltek. Mentem monoton sétámon, s halálos csendet éreztem magam körül. Hallottam belső kiáltásomat, sikoltozásom visszhangzik –, gondoltam, tanúja az egész utca, körülfognak a járókelők, s vigyorognak rajtam, mint a szörnyszülöttön. Szám csukva, csak pórusaimon dől ki a hang, színe is van, erős narancsvörös, hajam is magasan égnek áll, s azon is dől ki a sikoltozás, mintha árammal töltött fésű húzná magával, serceg és szikrákat szór, húzza fejbőröm fájdalmasan.

Elönti a gerincem a verejték, valaki rám köszön, ijedten nézek a kirakat üvegébe, teljesen normálisan nézek ki, még egy idéetlen vigyor is a számszélére ragadt, ahogy visszaköszöntem.

Ideges, ingerült hangulatban értem haza. Ilyenkor éreztem, hogy erőtlenség vagyok, nincs ambícióm, fáradt vagyok és közönyös. Nyomasztó álmokkal teli éjszakák voltak velem, s hajnalban fekete varjak telepedtek a mellemre.

Csak átmeneti ez az egész –, biztattam magam éjszakánként, amikor idegesen vagdostam magam ide-oda a folyton átforrósodó párnán –, csak átmeneti. De mi átmeneti? Hiszen az életem is csak átmeneti, jöttem és megyek. És az ingázásom már 25 éve tart, s még semmit sem csináltam eddig.

Mindig úgy keltem, majd ma! S úgy feküdtem – ma sem! Hát hová lett akkor az erőm, a lendületem? Még bennem kell, hogy legyen. Most csak fáradt vagyok, de nem halott. Új erőre fogok kapni, virradni fog, s reggel új reménnyel keltem; majd ma! Mert nem észrevétlenül akarok élni! – Miért van, miért van és meddig tart ez a csend? Csak bennem van?

Saját csendem a világ némasága volt, saját feszültségem a Föld morajlásra váró feszültsége. Olyan döbbenetesnek hatott a világot megülő szféra csendje –, olyan vihar előtti csendnek – pedig minden mozgásban volt, minden forrongott, őrzöngött, tombolt.

Az embereken valami duhaj élni vágyás uralkodott. Nem törődtek semmivel – „nem érdekel” volt a nagy ige. A pénz volt újra a minden, az Úr, az Isten. Az a bizonyos gátlástalan korszak volt ez, amely már olyan ismerősnek hatott. Hidegvérrel elkövetett gyilkosságok sorozata, az újságok tele fekete krónikával. Fényes nappal a népes strandon egy fiatalember megfojtja szeretőjét, mert az gyermeket szül, s a gyilkosság után egy órával már frissen borotváltan színházba készül feleségével. Lány-anya tűzön égeti el pár órás csecsemőjét, ilyen és hasonló hírek! Sorolhatnám.

Egyre sűrűbbek a tömegszerencsétlenségek, gyárakban, intézményekben gyulladnak ki rejtélyes, pusztító tüzek! Rejtélyesek? Titokzatosak? Az emberekre közömbös köd ül. Süket és vak közömbös köd. Félelmetesen közömbös és félelmetesen csendes. S a csend alatti nyugtalanság nemcsak az országban van. A repdeső nyugtalanságot mintha az időjárás is fokozni akarná. Mintha az is valami megdöbbenőt akarna produkálni. Egyetlen nap alatt 10-20 fokot esett, vagy emelkedett a hőmérő higanyszála, s az is fokozta a pattanásig feszülő finom húrokat, tépte a zaklatott idegszálakat.

Még alig hogy csend lett Csehszlovákiában, rend lett Lengyelországban, Vietnamban még ott voltak az amerikai csapatok, a zsidók kezdtek ezer év előtti harcot, üvöltöttek a megújuló „SS nagyvezérek”.

Tombolt az ifjúság a világ minden táján, s egy újságcikk valami olyat írt, amit még egyszer el kellett olvasni, s félni az igazától: ...”a szoknyák, ha lehet még rövidebbek, a ruhák lehetetlenül rikítóak, a beat-zene egy fokkal hangosabb mint valaha” – adja hírül első benyomásait Londonból a Wolkstinne tudósítója – „a valóságot azonban ennek ellenére érezni. A lényegesen polgáribb beállítottságú kollégája, a nyugat-német Spiegel tudósítója úgy látja, hogy 1969 Londonjának hangulata kísértetiesen emlékeztet arra az őrzöngő tónusra, amely Hitler uralomra jutását előzte meg annak idején Berlinben. Talán csak a munkanélküliség hiányzik, 1932 Németországának tapintható nyomora. Van viszont mélyen gyökeret eresztett és szélesen elterjedt szkepszis, cinizmus és tanácstalanság” – mint ahogy Peregrin Worsthorne angol publicista megállapítja: „A régi tradíciók helyét elfoglalta az anarchia, semmi sincs régi, megszokott helyén.”

S ez az ábrázolás, ez a londoni kép megállította a gondolataimat. Ezt 1969-ben mondják, 1968-ra vonatkozik, de lapozzak csak fel egy 1939-es könyvet, újságot! Ne! A kép csak Londonra vonatkozik? Nem!

Így érezte az ember, de nem akarta kimondani, vagy kimondta, de burkoltan –, vagy kimondta, de nem figyeltek oda –, vagy kimondta, de uszításnak érezték –, vagy kimondta, de mintha ez is közömbös lett volna.

Hallgattam a világot. Hallgattam ezt a neszt, a feszült, vihar előtti csend neszt, mely, mint a víz nyomása, rettenetes dobolást, zakatolást hallatott a dobhártyán, ezt a neszt, mely a gyújtózsínór égésének sistergése volt, ahogy közeledett a gyújtóanyaghoz, hogy kirobbantsa a harmadikat.

Az emberiség várakozóan állt a zsinórok mentén, mint a macska az egérlyuk előtt, vagy hisztériás görcsökben rángott, vagy nyálcsorgató, bamba vigyorral nézte, vagy kezét tördelte, vagy nyugtatott, vagy véres szájjal üvöltött, hogy a gyújtózsínórnak végig kell égni, vagy jártak öntudatlan ősi harci táncot, vagy álltak néma döbbenettel, s vártak egyetlen emberre, aki mégis a zsinórra lépve tönkre tiporja a sistergés útját, amely a tragédiák kénes szagával lepte be az emberiséget, amely még ennek a századnak a végén sem érett meg arra, hogy a zsinór mindkét oldaláról egyszerre tegye rá vastalpatát a világon végigkígyózó sziszegő zsinórra.

Vicsorogni tudtam volna a világra, mint egy veszett kutya, ordítani, mint az örültek, hörögni, tajtékozni, hahotázni hülyén, aztán fáradtan megtörni, sírni, összezsuklani minden előtt, s megmagyarázni azt, amit magam sem értettem.

Minden időknek meg volt a lázadó ifjúsága, a mindent megtagadó ifjúsága. Én is csak mindent másképp akartam csinálni, mint ahogy láttam, hallottam, helytelenítettem, de csak annyira az ellenkezőjét annak amit csinálnak, hogy éreztem, lázadásom csak egy nonkonformista lázadása.

Mit is akarok önmagammal? Mit is akarnak mások velem? Észreveszik-e egyáltalán, hogy itt vagyok? Közöttük vagyok? Emberek! Miért acsarkodok én is? Mi okom? Értelmet keresek itt a szobában? Meg akarom ismerni a világot, érteni az embereket, a problémáikat – négy fal között magammal elfoglalva?

Észrevette-e valaki, hogy én vagyok? – Anyámon kívül? Ő érezte, élte, várta az én jelenléteimet. Testben és lélekben. Bár mint megtudtam, ők is gondolkodóban voltak: „elkaparjanak”, vagy legyenek? Érdekes azokat a kis lényeket is „elkaparják” akikre nincs szükség, aztán az egész végén az öregeket is „elkaparják” akikre szintén nincs szükség? Elborzadtat.

Anyám hát érezte az én jelenléteimet, aki egy világégés után voltam kíváncsi az életre.

De más mit tudott felőlem?

Vagy nem is érdekes ez?

Csendben kell végigmenni az eszméléstől a megszűnésig?

Nem! – Én nem ezt akarom!

Szempillantás alatt születtem, s máris hallattam a hangomat. Ordítottam. Még semmit sem mondtak, de én már erélyesen elleneztem az egészet. Ordítottam, mert nem tetszett, hogy

önkényeskedtek velem, csap alá nyomtak, s túrnöm kellett. Lázongtam, de mégis csak azt tudtam csinálni, amit általában a több perces, majd több órás, több napos emberkéék. Lassan fejlődni kezdtem.

Vajon féltem-e amikor megszülettem? Félelemben születtem?

Félnek-e akik megszületnek? Érzünk-e, gondolunk-e abban a pillanatban valamit? Ezt szinte mindenki elfelejti. Még nem tudtam, hogy hitem gránit-tömb lesz-e, megbonthatatlan kemény és örökös, vagy hógörgeteg, melegre, fényre, mosolyra olvadó, változó.

Meg nem kereszteltek, pogány maradtam.

Apám sokszor mesélte, hogy amikor először meglátott végtelenül boldog volt, dagadt a büszkeségtől, mert szép pirosposzsgás gyerek voltam, a sok sárgás színű csecsemő között. S hogy először meglátva örült nekem, ezt mindig éreztem, ez az érzés elkísért egész életemben. Ezek voltak azok az évek, amikor apámmal még meghitten tudtam beszélni. Ő volt a hatalom, az oltalom. A nagy kíváncsiság éve is ezek voltak. A „miből?” – „miért?” – éve.

Vasárnaponként, amikor nem ment a gyárba, odakuporodtam mellé, s olyankor ezeregyszáz kérdés hangzott el gyors egymásutánban: – mi miből lesz? – az anyag, a keletkezése, a léte, a volta, az anyagi világ milyensége izgatott, bár azt sem tudtam, hogy mi az, hogy anyag és világ. Nem emlékszem már, apám türelmesen válaszolgatott-e a „végsőkig” menni akaró kérdéseimre. Van-e „végső”, mindent befejező, vagy mindenből kiinduló?

- Apám, miből van a ház? – téglából.
- Miből van a téglá? – agyagból.
- Miből van az agyag? – földből, sárból, vízből.
- Miből van a föld, sár, víz?
- Miből?
- Miből?

Anyám azt mondta „Teremtő Isten” – ha a fiúk szutykosan jöttek haza. És ők minden nap úgy jöttek haza. Ez tetszett, mármint a „Teremtőisten”. Az akarok lenni. Én akarok lenni a Teremtőisten. Akkor fogom tudni mi, miből van. Hogy lehetnék én a „Teremtőisten”?

Másnap már úgy éreztem, mégis inkább táncosnő akarok lenni. Elmúltam 4 éves.

Egyik nap halott verebet találtam. Hazavittem, elástam. Sírjára – valahol talált – kis Mária szobrot tettem. (Akkor még nem tudtam, hogy az Mária-szobor). Úgy döntöttem, ezután minden halott madarat el fogok temetni, sírjukat gondozom. Napokig tetszett az irgalmas szerep, s hogy nem sokáig játszottam, valószínűleg az volt az oka, hogy nem találtam több lecsúzlizott verebet.

A templom a szentjeivel, a tömjénszagával titokzatos volt előttem. Mindig belopakodtunk leskelődni a közeli kis templomba, ahol Szent Antal apró bronzszobra bólintott, ha pénzt dobtak a perselybe.

Úgy formálódtam, ahogy láttam a felnőtteket. Ha valaki letérdeltetett volna, valószínű elzsibbadva imádkozok, ha meg is tanítanak, mert valami félelmet, tiszteletet váltottak ki belőlem a templomok még jóval később is.

Már 20 éves voltam, amikor bementünk a Belvárosi Templomba, egy világos, vakító délelőtt, s egész lényemben megdermedtek az idegek, jéghidegnek éreztem magam. Sejtelmes homály, mintha barlang szájából csapott volna meg a hűvös lehelet, hátborzongatóan hűvös. A templomban mozdulatlanság volt, de mozgalmasnak éreztem a mozdulatlanságot,

dübörgőnek a csendet. Fél lépésre Krisztus embermagasságban feszült mellettem. Rám zuhan – gondoltam, bronzkarját rám fonja. – Én nem bántottam senki – suttogtam befelé. Úgy éreztem térdre kényszerít; imádkozzam bűneimért. Bűnöm sincs. Be fog csukódni a hatalmas kapu mögöttem.

- Én nem hiszek bennetek! A szobrok mind meredten néztek rám.
- Én református vagyok! Krisztus felnyögött.
- Hülye vagyok!

Proust Fáraó-ja jutott eszembe, a templom pincéjébe leöntött forró ólom. Ha éjszakára bezárnának a Bazilikába, meghülyülnek a félelemtől egyetlen éjszaka.

- Ez a gyerek teljesen sápadt – mondták, ahogy kijöttünk a napra.
- Mi van?
- Semmi. Félek. – Nevettek. Nem szoktál te félni. – Nem szoktam!

Ha vallásos lett volna a családom, talán pap leszek. Gyakran gondoltam arra, hogy milyen érdekes lenne – első papnőnek lenni Magyarországon. Ez tizenöt éves korom körül foglalkoztatott.

Fanatikusán tudtam volna hinni, mert amit csinálni akartam abban fanatikusán akartam hinni.

A nélkül semmi nem megy. Csak hitében ne csalják meg az embert!

Miért nem lettem vallásos? Senki sem volt az a családban.

Apám, Anyám materialista volt. Másfelé indultam.

(Miskolc, 1971.)

Folytatjuk

A. TÚRI ZSUZSA

Requiem a Felbujtóért

(Stuart Mária)

Árván skót királynő hatnaposan lettél,
Tizenévesen francia feleség,
Pár év múlva özvegy, s újra férjhez mentél,
Darnley lordjának volt ez csak nyereség,

Összeesküvések, könnyes-véres végzet,
Vallási intrikák, ármány, szerelem,
Szeretőd megölte kicsapongó férjed,
S lett általad önző, vad fejedelem.

Végül messzi Angliába menekülve,
Ahol gyaláztak és mocskolták neved,
Erzsébet ős-haragjával szembesülve,
Rettenve láttad, hogy nem segít neked.

És mert nem is tudott megegyezni veled,
Fiad jóváhagyásával vette fejed.

CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET

Mint hervadó rózsánk...

Zaklatott ajtónyitásban
lépett ki a múlt, s elnéztem
hogyan cipeled ki nyűgeidet.
Karom nyúlt érted, majd vissza is
rángott, féltettem magam,
magad, s hiányod már készült
beleégni a holnapba, mint
hervadó rózsánk az erkélyládába'.
Mily kedvesen virágzott, égett
a szirma, mígnem kór támadt rá,
s csak néztem szomorún.
Talán életképtelen tő volt,
vagy a föld férges.
Szükségtelen a felelet.
Elenyészett.

SZ. PÖRDY MÁRIA

Képeslapok Angliából

Worcester in Worcestershire

Worcesterbe utazásunk napján a szél ellenére jó idő volt. Bár nem volt több 18 C-nál, mi mégis legalább 22 C-nak éreztük, lemelegedett rólunk a dzseki.

A katedrális látogatásával kezdtük. Először a kerengőt néztük meg, majd a belső folyosót, körben. Az első katedrális még 680-ban alapították, amelyet Szt. Oswald 983-ban kolostorral kiegészítve átépíttetett. Ez sem volt hosszú életű, már 1084-ben elkezdték a mostani katedrális alapjait lerakni. Az angol-szász időszakban az ország egyik legfontosabb kolostortemploma volt. Elsősorban az ott folyó tanítás miatt, amely tevékenység a késő középkorig tartott. Azért kellett befejezni az oktatást, mert az ottani Benedek-rendi szerzetesek „kivonultak” a tanításból és ők maguk váltak egyetemi tanulókká, a teológia, történelem, orvostudomány, jog, fizika, matematika és asztronómia szakokon. Ebből is látható, milyen tudományokat tartottak fontosnak abban az időben. (A katedrális könyvtára őriz olyan egyetemi tankönyveket, amelyekből a szerzetesek annak idején tanultak.)

A kolostor egészen 1540-ig működött, amikor is VIII. Henrik feloszlatta, kincseit szétrabolták. A papok közül (is), aki nem követte az új vallást, hamar befejezte az életét, aki viszont áttért, közülük néhányan magas rangú egyházi személyek lettek. Akkor sem volt másképp!

A polgárháború idején a katedrális erősen tönkrement. II. Károly restaurációja után a helyreállításának hosszú korszaka kezdődött el. A 17. századtól a 19. századig folyamatos felújítás alatt állt a templom, de csak a Viktoriánus korszakban, 1854–75 között végezték el a felújítási munkák nagy részét. A katedrális az angol építészet minden stílusát képviseli, a normantól a gótika harmadik hullámaig.

A katedrális, bár jelentősen különbözik a lichfielditől, sok látnivalóval szolgál a látogatóknak, Ezek közül is a leghíresebb (Földnélküli) János király sírja. Az ő nevéhez fűződik a Magna Carta aláírása 1215. június 15-én a Windsor melletti Runymede mezején. A Magna Carta Libertatum, azaz a Nagy Szabadságlevél biztosította a rendi jogokat, és amelyet az angol alkotmányfejlődés egyik legfontosabb állomásának lehet nevezni. 2015-ben volt a 800 éves évfordulója. 2015–16-ban városszerte tartottak ünnepségeket, megemlékezéseket, de a plakátokat, zászlókat, az épületek díszítéseit látva és olvasva úgy tűnt, mint a ünnepség folytatódna ebben az évben is. Nagyon szépek a katedrális Viktória-korabeli ólomüveg ablakai, a főoltár kialakítása (díszítését azonban oda nem illőnek tartottam), a Szűz Anya-kápolna, a középkori kolostor maradványa, a kórus elhelyezése.

Utána a belvárosban sétálgattunk, és néhány keskeny utcában gyönyörű 16. századi fagerendás házakat láttunk. Az egyik falának egy részéről eltávolították a vakolatot, alatta látni lehetett a vályogfal szerkezetét. Ez a technika különbözik a nálunk alkalmazottól. Tőlünk eltérően ők faágakból „fonták meg” a vázat és közéje döngölték be az agyagot. A falrészt üveglap fedte, védve az időjárástól és az esetleg rongálásra hajlamos emberektől.

Sétánk során a város nevezetességeit: a Worcester-szószt és -porcelánt csak kirakatokban láttunk, a neves St. John's Campust pedig távolról. Elmentünk a Severn folyó partjáig, de a közben eleredt eső visszafordított az autónkhoz.

Worcester-szószt a repülőtéren vettünk, de porcelán nem került a szemünk elé.

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

Ennyi az egész

Átoksori kirándulás:
Emberhús gyöngesége,
Érzékek megcsalása,
Félvakon a félelmetes

Jel előtt, készen az „üdvterv”.
Ítéletre megérett,
Ki megérett ítéletre,
Kegyelem ideje lejárt.

Kétségtelen bizonyosság
Nincs. Te megad vagy „törött
Nádszál”, így az Egy sem marad.
És hát, ennyi az egész.

PROSSZER GABRIELLA JÚLIA

VIHAR NAXOS SZIGETÉN¹

(küzdő lélekkel)

regényrészlet

– Akkor is így örülnél, ha történetesen nem szerettél volna bele a gyönyörű Mayába? –
vágott közbe Kéti.

– Persze – mondtam őszintén.

– Nem hiszem el.

– Most veszekedni akarsz? Miután ilyen szépen megbeszéltünk mindent, képes lennél újra összeveszni velem?

– Éppen jókor jött neked ez az udvarló, igaz?

– Ejnye, Kéti. Miért beszélsz így?

Nem felelt azonnal.

(Hát persze: hogyan is hihettem, akárcsak egy percre is abban, hogy Kétivel simán és civilizáltan lehet szakítani?! Ez már eltűzött optimizmus volt részemről is...)

– Árki Laci pont olyan megbízhatatlan alak, mint te. Amióta ismerem, s annak jó pár éve már, egyfolytában le akar fektetni... Hát, megkaphat. Ha feleségül vesz. Pedig nem szeretem, ezt jobb, ha még idejében megtudod, Gabi. Csak hát... te magamra hagytál mindig, más nők kedvéért... Most éppen Anna és Maya szerelmének a bűvöletében élsz, én meg várhatok újra türelmesen, mikor kerül rám a sor. Nem vagyok már fontos a számodra.

Felsóhajtottam, és így szóltam:

– Kéti, én szeretlek téged, de való igaz, hogy már nem szerelemmel. Beleszerettem Mayába, de ettől téged és a családodat ugyanúgy szerethetem, nem?

– Szeretkeztél már vele?

Azon kaptam magam, hogy csodálom a nyugalmát?!

– Nem. Még csak meg sem csókoltuk egymást. Feltételezem, hogy ezt sem hiszed el nekem. – Akkor is ez az igazság!

– No hiszen?! – nevetett fel majdnem gúnyosan –, te és a plátói szerelem?! Ez valami egészen hihetetlen!

– Talán csak neked az. A szerelem nem egyenlő a szeretkezéssel. Természetesen, idővel minden szerelmes, szerető is lesz, de nem azonnal. Mert a szerelem önmagában is egy csodálatos érzés!

– Már több mint egy éve tanítod a négy gyereket, följársz a lakására és azt akarod bemesélni nekem, hogy nincs köztetek semmi?! Ez, enyhén szólva is, képtelenség!

– Nem mondtam, hogy nincs köztünk semmi. Mert igenis van. Szerelem. Kölcsönös szerelem van.

– Plátói...

– Lelki. Majd tovább lépünk, ahogy ti is összebújtok lassan „Don Juannal”.

– De én nem vagyok szerelmes Laciba... Csak tetszik...

– Idővel megszereted.

– Jó, hogy legalább te biztos vagy ebben?!

– Nézd, Kéti – kezdtem elveszíteni a türelmemet –, ha nem vonzódnál hozzá, pusztán azért, mert én szerelmes lettem valakibe, még nem fogadtad volna el a közeledését! Ez az egyetlen, amiben biztos vagyok és nem más. Tehát ne ködösíts, oké?

– Igazad van. Valóban jól érzem magam a társaságában.

¹ Prosszer Gabriella Júlia készülében lévő regényének részlete

– Ennek én őszintén örülök.

– Azt meghiszem. Így legalább a lelkiismereted békén hagy, igaz? – hangja csupa derű volt. Semmi kétség, a vihar elvonult, a jó viszony helyreállt. – Egy világ szélhámosa, tudom én... – Akárcsak te... De talán éppen ez vonz hozzá... Ez a sorsom vagy csak ilyen az én esetem...

Így lehetett, igen. Kétit vonzották a „rosszfiúk” és ez nem javított az én közérzetemen, inkább nyugtalansággal töltött el, mert Esze Tamás is kihasználta..., aztán csúnyán faképnél hagyta állapotosan... És most én is... még ha nem is úgy, de elhagyni készültem...

– A lelkiismeretem engem sohasem hagy békén, Kéti. De ezt el is várom tőle! Érted?

– Hogyne, te „Lovagok Lovagja”?! kuncogott, aztán megkérdezte: Eljössz az esküvőmre?

– Meghívsz?

– Persze.

– Akkor, feltétlen!

– Isteni! – mondta Kéti. – Remélem, Mayával jöttök?

É Nem gondolnám...

– Ugyan miért nem? Félted a „hercegnődet” Laci sármjától?

– Senkitől sem félted. No, Árki Lacitól meg pláne, hogy nem... Találkoztak párszor... Még a régi időkben, tudod, mikor még Laja is muzsikált itt-ott... és hát Laci, naná... mint méhecske a nyílóvirágra... rárepült... volna. De Maya elhajtotta.

– Ó, értem. Hát egy „hercegnő” nyilván rangon alulinak tartott egy pincért...

– Nem a pincért, Kéti. Dehogy. Csak a Don Juant...

– No hiszen – kacagott fel akkor szívből az én kis barátnóm –, Don Juan nem, de Casanova csak képes volt megdobogtatni a „hercegnőnk” kicsi szívét...?!

– Gonosz vagy, tudod? Szólok is Lacinak, hogy jobban teszi, ha mielőbb oltárhoz vezet, nehogy meggondold magad?!

– Csak akkor gondolnám meg magam, ha te kérnéd meg a kezem – kuncogott. – Ettől viszont, úgy hiszem, se Lacinak, se nekem nem kell tartanunk?!

– Hát, ettől tényleg nem?! – ismertem el vigyorogva, aztán felálltam és megfogtam a kezét. – Most mennem kell, muszáj... És nem szívesen vallom be, de ha már gondoltam rá, jobb, ha kimondom, elvégre ennyi őszinteséggel tartozom neked... Veszettül fogsz hiányozni, Kéti! Ugye, nem haragszol, hogy megmondtam?

– Hát persze, hogy nem haragszom, szerelmem! felelte ő s egy felhő mögé bújtatta a mosolyát. Te is veszettül fogsz hiányozni nekem... Majd hívjuk egymást néha...

– Aligha lenne helyes tőlünk...

– Miért nem mondod mindjárt, hogy nem lenne erkölcsös?

– Mert az, hogy mi helyes és mi erkölcsös, az nem ugyanazt jelenti, Kéti.

– Tudom. Mikor jössz újra?

– Nem jövök többé, Kéti.

– Hajnikához sem?

– Majd ő eljön hozzánk, amikor akar. Nagylány már, nem fogja érezni a hiányomat, hiszen udvarlója is van, barátai is vannak.

– Gyere el még ma este. Kérlek.

– Nem. Értsd meg, Kéti, így lesz a legjobb mindkettőnknek, ha nem jövök többé.

– Tudom, hogy a hiúságod nem fogja elviselni, ha másé is leszek!

– Nem a hiúságom, Kéti.

– Hát?

– A büszkeségem. Te kedveled Lacit, feleségül fogsz menni hozzá és biztosan boldogok is lesztek. Én szerelmes vagyok, viszontszeretnek és remélem, hogy a magunkmódján mi is boldogok leszünk Mayával. Ha az Égiek is úgy akarják...

– Na, igen az égiek mondta enyhe gúnnyal, képtelen vagy veszíteni, ezért mindig rájuk fogod a szakításokat.

– Talán igazad van – feleltem, aztán belebújtam a dzsekimbe. – Talán valóban nem tudok veszíteni, Kéti. Ezért mindig igyekszem elsőnek kimondani, hogy Ég áldjon, kedves.

– S elhited: ez sem könnyű mindig.

Maya felutazott a szüleihez a Börzsönybe. Rendszerint a hosszabb iskolai szünidőket a gyerekek is a Princ nagyszülőknél töltötték, bár az anyjuk nem mindig ment velük, vagy ha fel is kísérte az „orgonasípokat” ahogy becéztem a három fiút és egy kislányt nem maradt annyi ideig, mint a gyerekek. (Kivétel csak a Karácsony volt!)

Nyolcvanhétben engem is hívott, töltsen velük Nagybörzsönyben az ünnepeket. A szüleivel még akkor megismerkedtem, amikor Klárával beköltöztünk a társasházba: éppen látogatóban voltak a lányuknál. Nusi Mami alig túl az ötvenen, egy még mindig szép, de beteges cigányasszony volt, János Papi meg egy jó hatvanas robosztus termetű parasztember, huncut kékszemekkel és göndör vörösseszőke hajjal. Maya a törekeny alkatát, az éjfekete szemeit, fényes, sötét haját az édesanyjától, míg a tejfehér bőrét az édesapjától örökölte.

Megköszöntem a meghívást, de nem mentem el. Majd legközelebb ígértem.

Maya iszonyúan hiányzott! Meg is bántam, hogy visszautasítottam... Talán, ha sejtettem volna, mennyire megkínozza a hiánya...?! Talán velük tartok.

A szilvesztert, a már évek óta özvegyen és magányosan élő Ida bárónőnél töltöttük, Zsurnón. Anna, Ágoston bácsi és én. Enyhe tél volt, de méteres hó falak álltak az út két szélén a kicsi bakonyi faluba vezető keskeny bekötőúton, s néhol a szél bizony több helyen is torlaszt okozott. Anna vezetett, én ültem az anyósülésen, Ágoston bácsi, mint rendesen a hátsó ülésen békésen iszogatót. Valahogy átvergődtünk rajtuk.

Őszintén mondom, nem ittam sokat. Egyáltalán, megközelítőleg sem annyit amennyitől fejre szoktam állni?! S mégis megtörtént! Nyilván nem egyedül az alkohol volt a felelős azért, hogy éjfél után pár perccel ájultan dőltem a házvezetőnő Sári karjaiba, aki éppen bejött hozzánk a konyhából, hogy Boldog Újévet kívánjon nekünk.

... A hálószobában tértem magamhoz, és fejem fölött heves szóváltás folyt. Valami elvont vita, legfőképpen amatőr diagnózisok meg gyógyászati javaslatok röpködtek benne. Úgy rémlett Anna aggódó hangja hatolt el hozzám a vita zűrzavarán át. A következő dolog, ami a tudatomig hatolt, egy vidám képű öregúr ábrázata volt, aki Fülöp király áriáját próbálta volna elénekelni, de a „Majd alszom én...” szavaknál tovább nem jutott, ezeket viszont többször eldalolta nekem mély basszushangján.

Aztán egy szőke hajkoronát véltem felismerni, a tincsek csiklandozták az orromat, s ezzel egy időben egy sztetoszkóp tölcserének hidegét éreztem csupasz mellkasomon, aztán válaszokat motyogtam, halk, szűkszavú kérdésekre, aztán elaludtam, és álmodtam is, s mikor felébredtem, kristálytisztán emlékeztem az álom minden részletére.

(Feltételezem, hogy onnéttől tudatosult bennem, hogy ébredés után mindig kristálytisztán visszajönnek az álomképek, tehát visszaemlékszem az álmaimra.)

Anna elment az ágyam mellett, én meg kinyújtottam a kezem az elvillanó selymes lábszár felé...

– Már semmi baj, látom – nevetett Ida bárónő, aki az ágyam szélén ült. – A beteg teljesen jól van.

Megpróbáltam felülni, de nem nagyon sikerült.

– Beteg? Kicsoda volt beteg? – nyögtem. É én lennék? Nem. Hisz én halott voltam már, nem beteg csupán. Ez a feltámadás napja, ugye?

Anna leült az ágy másik felére. Arca csupa aggodalom.

– Jobban érzed magad?

é Borzasztóan. Azt hiszem, a feltámadásba bele lehet pusztulni. Légy szíves teljesítsd az utolsó kívánságomat, Anna. Oké?

– Te, te... – nevette el magát az asszony. – Azért vagy csak ilyen nagy hős, mert nem vagyunk most kettesben...?! De ha úgy lennénk, ájultnak tettetnéd magad, igaz?

– Tiltakozom!

– Gabikám, kicsim é hajolt közelebb a bárónő is. é Biztos, hogy jól vagy?

– Persze. Nyugodjatok meg... De hát mi történt tulajdonképpen? – kérdeztem. – Úgy érzem magam, mintha eleven kenguruk költöztek volna belém.

é Éjfél után nem sokkal, teljesen váratlanul összeestél.

– Részeg voltam?

– Nem, dehog. Alig ittál valamit, ezért is ijedtünk meg annyira.

– Szerencsére a házi orvosom volt az ügyeletes, s azonnal kijött.

– Egy szőke démon?

– Igen – bólintott Ida. – Örülni fog, ha megtudja, minek nézted... Elmúlt hatvan már, mint jómagam is. Bár Icuka valóban maga a megtestesült egészség, én ugyanezt sajnos nem mondhatom el magamról...

– Emlékszem rá, hogy megvizsgált... Na és mit állapított meg? Delírium trémens?

é Dehog! é tiltakozott hevesen Anna. é Iduka is mondta az imént: alig ittál valamit, még spicces sem voltál... A doktornő szerint is inkább valami pszichés eredetű ájulás lehetett... Adott egy injekciót, magadhoz tértél aztán rögtön el is aludtál.

– Pszichés?... Nofene?! – Nagy nehezen felültem és értetlenül ráztam a fejemet. Amikor Klárát holtan találtam s akkora trauma ért vele, olyan erős sokkhatás ért, hogy napokra kómába estem utána, az indokolt volt. És a kórházban azt mondta a főorvos, hogy próbáljak kivédeni minden rosszat, mert a gyöngé pszichém ezekkel a kómákkal tiltakozik ellenük. És sajnos előfordulhat, hogy egyszer nem tudok majd visszajönni... A fő doki még azt is mondta, hogy ez az utóbbi annyira erős volt, hogy most húsz évig nem kell újabbtól tartani. Vagy ő számolt rosszul, vagy egyszerűen a szervezetem fittyet hány az orvostudományra?! Szépen nézek ki, mondhatom?!

Visszahanyatlottam a párnára, és lehunytam a szememet, még az sem érdekelt, hogy szavaim nyomán miféle kétségbeesett érzelmek ültek ki Anna arcára.

Icuka doktornő hatásos nyugtatót nyomhatott belém, mert újra álomba zuhantam. Reggelig már csak egy röpke rémálmom volt, de mire felébredtem, abból csak egy pici szívremegés maradt bennem történés, semmi.

1988. Újév napja.

Délig aludtam, és felébredve meglepően jól éreztem magam. Ketten voltunk a hálószobában: én a bárónő egykori dupla hitvesi ágyának baloldalán egy háromszor nagyobb méretű férfitámaszában, Ágoston bácsi részeg álomba zuhanva, éktelenül hortyogva, keblén egy pocakos whiskysüveggel szmokingban, félrecsúszott csokornyakkendőben, az ágy bevetett jobboldalán.

Muszáj volt hangosan fölrohognom.

Pedig erre, a szituációt kivéve, semmi okom nem lehetett. Jól éreztem magam fizikailag, mert a lelkiállapotomat továbbra sem lehetett kielégítőnek nevezni.

Még jó pár napig...

Folytatjuk...

HOLÉCZI ZSUZSA

A valóság elfogadása

Ma összefutottam egy ismerősömmel – egy harmincöt éves, csinos és kedves doktornővel – akiről tudtam, hogy külföldre készül dolgozni, és a szerelméhez fog költözni. Mit sem sejtve a közelmúlt történéseiről, hamarosan rákérdeztem, hogy rendbe vannak-e már a papírok, és végül is mikor megy el, amikor Renáta könnyekre fakadt, és elpanaszolta, hogy vége a 3,5 éves kapcsolatnak, a férfi megunta a várakozást, pontosan a névnapján telefonon közölte, hogy kész, vége, szakítanak.

– Két héttel korábban voltam kint nála, mert a kiköltözéshez lakcímet kell igazolni, anélkül a göteborgi orvosi kamara nem engedélyez munkavállalást. Érzetem, hogy feszült volt, más, mint egyéb alkalmakkor, de nem tudtam kiszedni belőle mi a baj. Úgy látszik, nem merte a szemembe mondani, hogy nem vár tovább – mondta könnyeivel küszködve.

Próbáltam az anyukájával is beszélni – akivel már szinte napi kapcsolatban voltunk, meg 1-2 barátjával, de senki sem tudott John döntéséről, mindenki megdöbbenve hallgatott. Végül Fülöp mondta ki: szerinte a barátja nincs felkészülve az együttélésre, megijedt attól, hogy ha bejelentkezek hozzá a lakásba, ez már olyan végleges lesz.

– Ez hihetetlen! Felnőtt emberről van szó, közel a negyvenhez, akiért éveken át tanult a nyelvet, közben készültél a szakvizsgára és harcoltál a hazai bürokráciával, hogy minden szükséges papírod meglegyen....

– Igen, igen! Közel félmillió forintomba került mindez –de nem is a pénz számít, hanem a megaláztatás – mondta, és újra megeredtek a könnyei – már csak két hónapot kellett volna kibírnia!

Nagyon szomorúan búcsúztam el tőle, még akkor is ez járt az eszembe, amikor hazaértem. Ez a fiú egy hétvégi kiruccanásra érkezett Magyarországra pár barátjával, és egy bárban látta meg Renátát. Lehet, hogy sosem gondolta komolyan, hogy itt találja meg a párját, hogy kényelmes volt számára egy ilyen távkapcsolat, és közbe ki tudja mikor, hol és kikkel szórakozott?

Nemrég olvastam egy kutatásról, ami a mai fiatalok elmagányosodásáról, a társra találás nehézségeiről szólt. Arról, hogy a mai tizennyolc éves fiatal felnőttek és a harmincas éveik közepén járó – elvileg már kialakult személyiséggel rendelkező – felnőttek életvitele között gyakran nincs különbség. Hétvégi – péntek és szombat esti – lányok és fiúk ők, lételemük a buli és a gyors kielégülést követően legtöbbször újabb „préda” után néznek.

A „mi időnkben” 35 évesen már családanyák és családapák voltak az ehhez a korosztályhoz tartozó emberek, manapság pedig ... a régi, családot, munkát, közösséget középpontba állító életszemléletnek vége. A valóságtól elszakadt, soha ki nem elégíthető vágyak miatt (gondoljunk csak a multinacionális nagyvállalatok reklámjaira, a média szerepének felértékelődésére) örökké elégedetlen felnőttek egyre csak hajszolják az életet: a férfiak „modell alkatú” szép nőket, a lányok szuper „alfa-hímeket” várnak. Csakhogy ezek az ideálok – még ha véletlenül ideig-óráig meg is tudják őket szerezni – a gyors lelki és szexuális kielégülést követően továbbállnak. Tanulhatnak belőle a szinglik, de nem: hétről hétre, makacsul újra és újra nyomába szegődnek ezeknek az álmoknak.

Szeretők jönnek és mennek, az idő telik, és mire rájönnek, hogy kár volt a tökéleteset hajszolni éveken át, már rendszerint késő –főleg igaz ez a nőkre, akik eleinte hallani sem akarnak másról, mint „negyvenes öltönyösről”, dehogynak adnák alább! Legyen szuper állása, jó kocsija, legyen művelt és társaságbeli. Nem baj, ha nem akar gyereket, tulajdonképpen Ő sem

vágyik egy olyan kis „nyüszítő szörnyre” aki miatt nem utazhat a partnerével nyaralni vagy síelni, amikor akar, és aki még a karrierépítésben is megakadályozhatja. Persze egy idő után rájön, hogy „ketyeg a biológiai óra”, mert a gyerek iránti természetes, veleszületett vágy sok hazugságra ráébreszti, és ennek hatására képesek kilépni az álomvilágból. Természetüknél fogva vágnak a szeretetre, a biztonságra, a kiszámítható környezetre – és talán ezért is szenvednek jobban az egyedüllétől. A férfiak viszont sokáig képesek elhúzni ezt a reménytelen küzdelmet – hiszen ők még sokáig nemzőképesek, megfelelő egzisztenciával – úgy vélik – majd találnak tőlük tíz – tizenöt évvel fiatalabb nőt, aki boldogan szül nekik utódokat, ha mégis erre vágnak.

Nehéz szembenézni a valósággal, elfogadni, hogy a való életben a partner kiválasztása során egy sor kompromisszummal kell szembenézni: a fogyasztás és a narcisztikus önzés és a mindent elsöprő erejű szerelem helyett türelmes társat, az életet racionálisan látó, hosszú távú közös jövőt óhajtó pártra kell találni, mert a hagyományos értelemben vett legősibb és legfontosabb emberi kapcsolatra - a családra - szükség van. Abban a pillanatban ugyanis, hogy egy férfi vagy nő kijelenti, hogy neki nincs és már nem is lesz gyereke, megszűnik számára a jövő – és természetesen a jövőért való felelősség is. És mivel más inger nem marad számára, átadja magát a szórakozásnak a „carpe diem” életérzésnek. Azt hiszi, most hogy leszámolt a tradíciókkal, ezután gondtalanul élhet. Pedig téved: az öregedő test, az egyre gyakoribbá váló elutasítások, és a fokozatosan erősödő rettegés az öregedéstől újabb érzelmi szenvedés forrásává válnak. Ördögi kör, az biztos! Michel Houellenbecq írja *Elemi részecskék* című könyvében:

„ Az egyedül megöregedő férfiak sokkal kevesebbet szenvednek, mint a hasonló helyzetben lévő nők. A férfiak rossz bort isznak, fogmosás nélkül alszanak, reggel bűzlük a szájuk, aztán felkelnek és újrakezdi az ivást, és azután elég gyorsan feldobják a talpukat. A nők nyugtatókat szednek, jógáznak és pszichológushoz járnak. Sokáig élnek és sokat szenvednek...”*

Vajon törvényszerű ez az önpusztító, kérérlhetetlen fiatalság kultusz - mint minden világot meghódító 21. századi életforma? ... Carpe diem ... tudtátok, hogy ennek a szónak az eredeti jelentése nem az általunk használt „élj a mának”? A kifejezés Horatiustól eredeztethető, és eredetileg azt jelentette: szakítsd le a napot – vagyis: használd fel a napot. Tíz emberből kilenc az „élj a mának” jelentést ismeri, és ez valóban azt jelenti: bulizz, hajszold az élvezeteket. Ezzel szemben a „szakítsd le a napot” sokkal inkább azt jelenti, hogy minden napodnak legyen meg az értelme, ragadj meg minden lehetőséget. Csak a szűk látókörű ember húzza rá erre, hogy ne foglalkozz a jövőddel – mert fél a jövőtől és a felelősségtől.

* a szerkesztő nem vitatja hivatkozott könyv állításait. Megjegyzi: maga részéről (szerencséjére) nem ilyenek ismeri az „öregedő” férfiakat... és a nőket sem... © [F.J.]

FÖLDESDY GABRIELLA

Lassan kifelé az életből

Már csak erősen botra támaszkodva tud közlekedni a lakásban. Korábban a botot csak akkor használta, amikor kiment a házból vásárolni valamit, vagy a templomba, gyógyszertárba. Ez már nem megy. Korábban rendszeresen bejárt busszal hűgának lakására, vasárnapi ebédre, Karácsonyra, Húsvétra, együtt kimentek anyjuk sírjához Hűvösvölgybe. Még három éve is ment jól minden, nem kellett segítség. De jó volt szabadon közlekedni! Az ember sose látja előre, mi fog történni vele, azt gondolja, a jelen állapotnál minden csak jobb lehet. Illúzió, hazugság, botorság, nyolcvan felett már semmi sem lesz jobb. Magának hazudik az ember legtöbbit, mások előtt csak alakoskodik, az még csak nem is hazugság. Beteges vágy ez az örökös túlélési kényszer. Rengeteg szenvedést hoz.

Mellette van Irén, a feleség. 58 év jóban-rosszban, de már meggyűlöltek egymást. Ráadásul ő is öreg, fájnak a térdei. Hat évvel fiatalabb nála, de semmire sem jó. Gonosz, hálátlan, ha szól neki, nem engedelmeskedik. Ha kér valamit, nem jön, késik. Azonnal jönnie kéne. Nem bír várni, nincs ideje. Kegyetlen. Legjobb lenne úgy befejezni mindent, hogy kitör a lakásból, valami erő szállja meg, végigrohan a lépcsőn, úton, erdőn, mezőn, és erejét még utoljára érezve esik össze, vége. A jó öreg Tolsztojnak sikerült ez talán 1910-ben. Gyalogolt, vonatra ült, valahol leszállt, az állomásépületben lerogyott, és vége volt, a váróterem padján találtak rá holtan. Kevesek kiváltsága az ilyen vég.

Gyakorlatilag az ágyból csak a konyhába, vagy a WC-re megy ki, és probléma visszajönni. Elment az erő, az ember összeesik az erőtleneségtől, sokaknál ekkor jön a combnyaktörés. Nála még nem jött. Viszont nem bír felkelni a fürdőben a kőről. Ordított teljes erejéből. Irén ekkor berohant, de nem bírta felsegíteni. Borzalmas volt, húzta, erőlködött, és mégsem tudta talpra állítani. Lihegtek mind a ketten. Fél óra is eltelt az elesés óta. Irén felhívta a lányukat, de nem tudott átjönni senki. Akkor hívta a mentőket. Néma csönd volt a lakásban, amíg meg nem érkeztek. Bejött két erős fiatalember hordággal, erősen megragadták a vállánál és rádobták a hordágyra. A tehetetlenség érzése dühítő, a gyengeség, kiszolgáltatottság. Undorézés fogta el a szégyentől. Hallott falukról, régi paraszti közösségről, ahol szégyen betegnek lenni. István, a szőlész-borász ismerőse is ilyen volt, rákjáról nem tudott csak a közvetlen családja, ő titkolta, úgy dolgozott, mintha egészséges lenne. Aztán viharos gyorsasággal jött a vég, három hét alatt szinte elfogyott a teste. Villámszerű volt, nem akartuk elhinni.

Kórház, ötödik emelet, kétágyas szoba. Melyik kórház is? Persze, a váci. Kardiológia, mert találtak rendellenes szív működést, ritmuszavart, a fő baj mégis a rossz májfunkció. Infúzió szinte állandóan, ettől meg nincs étvágya, semmit sem kíván enni. Az evéstől az állandó pelenka is visszatartja. Az emberi nyomorúság minősített esete. Semmi más nem számít, csak ez. Haza akar menni, amint lehet, a lehető leghamarabb, félő, hogy nem engedik! Nem kellene semmi egyéb.

Ami történt, súlyos. Amikor nem volt bekötve az infúzió, egy óvatlan pillanatban kimászott a magas peremes ágyból, ha nem is jut messzire, legalább elmegy a lépcsőházig. De nem sikerült, már három lépés után összeesett, mindkét térdét beverte a kőbe, és most sem tudott felkelni. Térde vérzett, az ágyon is nekiütődött, a szomszéd ágyon fekvő hasi műtéses beteg hangosan elkezdett kiabálni, hívta az ápolókat. Jöttek, rálökték az ágyára, lemosták,

lekezelték a sebeit, úgy beszéltek vele, mint egy komisz kölyökkel, aki nem fogad szót. Kis híján megpofozták.

Azóta le van szíjazva keze, lába az ágy széléhez. Elviselhetetlen.

Irén volt bent látogatni, hozott pudingot, banánt. Vejenek húga is volt nála, nápolyit hozott. Hogy szerette mindig a csokis nápolyit, most nem ízlik. Ágnes, testvére is itt járt, épp, amikor röntgenről hozták vissza. Tudta, hogy nem tört el a térd, felesleges volt a nagy cécó, lifttel, ágyastól vitték le a földszintre röntgenezni, majd vissza, két ápoló kísérte. Ágnes hozott gyümölcsjoghurtot, banánt, amikor itt volt, megetette, tőle jól esik minden. Látja a tekintetén, hogy nem érti, mit mond kétségbe esve. Ágnes csak néz, megsimogatja a kezét.

Jött a pszichológus, ő is megvizsgálta, ez időre kiharcolták Ágnes a szobából. A doktornő (itt a pszichológust is doktornőnek szólítják) vizsgálat után félrehívta Ágnes, és beszámolt állapotáról. „Tér-idő viszonylatában megszűnt a realitásérzése”; „a demencia elhatalmasodott az agyán”, „át kell vinnünk a pszichiátriára” – ezek a mondatok szivárogtak ki a pszichológus beszámolójából. Azt hitték, ő nem hallja, vagy ha hallja is, nem fogja fel. Hall és felfog mindent, de nem mondja. Minek? Így jobb, hadd higgyék, amit hisznek, hogy elborult az agya.

Megjelent a szoba ajtajában a belgyógyász, és minden bevezetés nélkül elkezdett Ágneshez beszélni. Ágnes közbeszólt, hogy ő nem a felesége, hanem húga a betegnek. „Igen, tudom” – jött a válasz. Úgy látszik, gyorsan terjednek az infók itt a kardiológián. A belgyógyász doktornőből folyt a szó, amit diagnózisnak is nevezhetünk, persze köznyelvi megfogalmazásban. Volt ebben a szófolyamban mindenről szó, egészen a fekália köre maszatolásától a majdani elfekvőben való elhelyezésig. Lényeg, hogy ezen az osztályon nincs már ápolásra szüksége, jön a pszichiátria, de ott sem maradhat majd sokáig. Ez nem elfekvő kórház. Helyet kell keresni.

A szomorúság belengi a pici, kétágyas szobát, csöpögnek lefelé az infúzió csöppjei. A csend szinte kézzel foghatóvá válik. Minden apró kanálcörgés, nyikorgás, torokköszörülés elviselhetetlen zajnak tűnik. Mintha megszűnt volna az idő múlása, azé az időé, ami egészséges ember számára iszonyatos mértékben rohan, soha nem elég az elvégzendő feladatokra, egyre csak növekszik az elvégzendő feladatok hátraléka. Most meg semmi sem történik. Jobb lenne kómában. Biztosan. Ágnes is elment, azt mondta, imádkozzon. Imádkozik, de történhetne már valami, mert most még a sötétség se jön, a délutáni nap süt odakint.

HABOS LÁSZLÓ

rügyfakadás van...

rügyfakadás van
tavasz illatát hordja szét
az alkonyi szél
belemerülnék
a titkok rejtekébe
de harsány üvöltés
hasít a csendbe
s lendül ütésre
acélos gyermeki kéz
csak hogy ma páncélinget vettem
szeretetem láncából szóttat
s atyai csókom csattan
az eltorzult égi tükörképet
hordozó angyalarcra

*Írunk, fordítunk, így, úgy...**

VERMES GYÖRGY dr.

A pansy

A pansy who lived in Karthoum
Took a lesbian up to his room
And they argued a lot
About who would do what
And how, and with which and to whom.

Egy fickó

Egy fickó, eredeti hona Khartoum,
Szobájában egy leszbikus és kis rum.
Sokat vitáztak arról,
Hogy jobbról-e, vagy balról,
És hogyan, mit, mivel és hun?

Furcsa ifjú pár

Furcsa ifjú pár, hazája:Genova,
Szállodaszobában jutottak el „oda”!
S mert homo a fiú és leszbikus a lány,
Eléjük tárult egy nagy talány
Mit tegyenek, hogyan, mikor és hova?

Life is a surprise

Life is a surprise, life is a test,
Don't take it granted, be in a quest,
Be proud, be cool, do look your best
Your place is in school in a teenie mom's dress
No need to worry, mommies are blessed.

A Mamácska ruha reklámverse

Az Élet meglepi, s már sok mindent látott,
Csoda történt Veled, nem vagy Te ráfázott,
Legyél erre büszke, ne veszítsd el fejed,
Mamácska ruhában suliban a helyed!
Nem kell, hogy aggódjál, ez állapot áldott!

* Vermes György sora címként

NYAKÓ ATTILA

Húsvét a körúton

Reggelire jó fokhagymás parasztkolbászt szántam,
PH-érték kiverte a főbiztit a számban.
Meglocsoltam pálinkával, hogy ne hervadozzék,
hű, de üres körülöttem minden villamosszék!

Tojásaim rendezgetem, s valamit nem értek:
lányok, lányok, miért vagytok velem oly kimértek?
Pedig legszebb egyenruhám, ez, amiben vagyok,
suhan velünk a Combino, zöld nyakkendőm ragyog!

Az a diszkrét hányásfolt sem látszódhat már rajta,
szolgálati nyakkendőm korrekt mód takarja!
Még az égbolt is kiderül Húsvét áldott napján,
s táncot lejt a körúti fény makkos cipőm lakkján...

Grafika: **TRAUTSCH TIMEA**

HALÁSZ ERZSÉBET

MESEAJÁNDÉK – AJÁNDÉKMESÉK

Meséket kaptam ajándékba. Féltné őrzöttek. Embermeséket, ahogy Lengyel Nagy Anna is nevezte az övét.

- Szívesen –, válaszoltam és letettem volna a telefont, de megállított az izgatott hang:
- Várjál –, suttogta. – El akarok valamit mondani – és már mondta is:

Az én szüleim alkoholisták voltak. Tönkretették egymást. Fiatalon meghaltak. Az anyámat örökbe fogadták, de tudta, hogy ki a szülőanyja, ismerte a testvéreit is. Azon gyötrődött egész életében, hogy miért pont őt, és miért nem az ikertestvérét, esetleg a másik háromból valamelyiket. Nagymama tiltakozott a vád ellen, miszerint őt nem szerették. Próbálta megmagyarázni, mennyit szenvedtek, mire rászánták magukat. Fenyegetőztek az örökbe fogadók (az asszony öngyilkossággal – nekik nem lehetett gyerekük – és a férj agyongyötörte az asszonyt – amiért nem tud szülni. Mintha Cs. Ajtmatov Fehér hajó című könyve elevenedne meg.)

Szegény Anyukámnak a testvéreivel nagyon rossz volt a kapcsolata: kölcsönösen irigykedtek egymásra. A nevelőszülők jobb anyagi körülményei rideg természetű párosultak Édes-szülei pici házában éltek, de friss kenyeret és tejet kaphatott – viszont a testvérei ferde szemmel nézték a jobb ruhái és saját biciklijé miatt. A házasság csak menekülés volt, de csak marták egymást. Mi ketten a húgommal az asztal alá bújva szipogtunk, rejtgettünk.

A világ végére menekültem, amikor már tehettem, de a húgom ott maradt. Szeretnék hazamenni. Csak látogatóba –, vagy ki tudja. Dióhéjban most csak ennyit. Köszönöm, hogy segítesz.

A másik *ajándékmesé* egy régimódi szerelmi történet. Olyasmit éreztem, míg hallgattam a mesét, mint A. Makin könyveit olvasva, főleg a legutóbbira, az *Örök szerelmek könyvére* gondolok.

Furcsa történetet fogsz hallani – de minden szava igaz –, kezdte a mesélő, akit alig ismerek.

Mindennap elindulok a ház felé, ahol várni szokott – és csak a sarkon torpanok meg, hogy már soha többé... Hogy valamerre el tudjak indulni, felidézgetem magamban a szavait, a mozdulatait, a mosolyát. Próbálkozom a legnehezebbel is: azt az *igazi* örömet, ami sugárzott belőle, amikor találkoztunk. Rohantam a parkon keresztül a tocsogó sárban, mikor hívott – előbb érkeztem, mint a Mentők, de már a padlón feküdt, a telefon kiszakadva a falból, a szék fölborulva. Utolsó szava az volt a telefonban, hogy **siess!**

De most hova siessek? Minek? Kihez? Ilyenfajta kérdésekkel sanyargattam magam, mikor megláttam a PLAKÁTOT, amely azt tudatta, hogy a Magyar Kultúra Napján kiállítást nyitnak a műveiből.

Az Égiek segítettek. Ragyogást sugárzott a kiállítást hirdető plakát.

- Itt vagyok – üzente.

HORVÁTH–HOITSY EDIT

Egyedül a kápolnában

Igazi csend...
Még szélzenét, még lombzúgást sem enged
hozzám komoly fensége a teremnek,
kitessékelte innen a világot:
ne zaklasson most gond, se zaj.
Lentről se szűrődik fel lárma:
emberi beszéd, nevetés,
tűsarkak, s nehéz férfitalpak kopogása.
Körülnézek –, s magamba látok.
És fölfelé, oda, hol dísztelen derékszögben
találkozik két rézsút oldala
a boltozatnak, honnan eszményített,
s mégis meggyőző pózában a kínszenvedésnek,
kissé felém hajolva csüng a Test,
faragott test az egyszerű kereszten,
a tölgyfabarna, mély háttér előtt.
Az arc, az ismert, hunyt szemével –,
képzeltés tán –, de úgy érzem: figyel.
Nem a szokott kápolna-áhitat –,
van ebben valami személyes.
E személyesség nekem szól, – nekem!

Lehet, hogy néhány percre csak,
de minden ami földi: kint maradt,
és itt csak béke, béke van,
mi rám vetül, s lassan belém szivárog.
S az „átok”, amit „valónak” hív az ember,
lám: kint rekedt, és nem kér bebocsájtást.
A fájdalom, a nyűglődés, szorongás,
a bottal botlás, a szavakkal botlás
és minden korcsosító kényszer,
akárha semmi lenne itt,
az értem vállalt szenvedés valósága
alatt. Valami vonz, hogy nézzem:
ahogy egy félénk napsugár
– apró lepke – a zárt szemekre
a mindenlátó hunyt szemekre száll.

BŐSZE ÉVA

Vízesés

Édeni ének a vizek fölött,
ködfátylat lengető függönyödn.
Sugárzó erődöt meg-megcsillantod,
s mesterin pengeted varázsos lantod.
Ezernyi permetszem száll tova,
háborgó táncod a táj, éledő ostroma.
Fénylő-kék, türkiz és arany,
ritkul a légben az igéző moraj...
Alant folyóvíz hömpölyög, s magába zárva
viszi a végtelen vizek ragyogása.
A nap vörös köpenybe bújva
merül habodba újra és újra.
Lázás harc, lidércek tánca,
magányos-bús életek románca...
Zubog-zúg tele indulattal,
a parti fák mégis hódolattal
hajlongnak ékes vízszikráid alatt,
míg ez igéző perc tovaszalad...

PAYER IMRE

Álomélet

Löktek, sodortak lábak, karok,
félig kényszerűen, félig átvéve
győzni tolongásuk, rohantam, halott
akadály a közbeférve
poshadtan pincszerű alagút,
már léptem is hát - semmiség ez - és
nem láttam, lenn, mi van, akut
képzet, a túl - ködös megfigyelés?
hatalmasat koppant a koponyám
a határ szemöldökfán, elszédültem,
túlözönlöttek, mi lesz velem ezután?
ledőltem át-út előtt félrerendülten,
nem mentem tovább, magam elé néztem,
nem láttam várásom homály-tükrében.

BÁRDOS LÁSZLÓ

„Egy év után vonok versre papírt elébem.”

(Illyés)

Egy év után? Ugyan. Micsoda kishitőség!
Akárcsak a papír;
hány éve tűröm ezt, a gondolatnak ürét,
s kezem *füzetbe* ír.

Itt és most, eszerint, minden nagyobb szabású:
a láva gyűlöget,
s ha felszökik, -szakad, olyat szól, mint az ágyú,
vagy árad, mint kötet.

Á, nem. A rozsdá sem volna derék hasonlat;
mely nem és nem ragyog
a kardon... ismerős? Vihar tépázta tollak,
s fagyott föld sem vagyok.

Kővé vált buzgalom sziklájából ki tudna
törvényt fakasztani,
ha táblátlan mered reád maga Medúza,
s eszébe sincs neki,

hogyan parancsot, eszeveszett vádat közöljön:
így tovább nem mehet!
S láttán ledőljön az, mi úgyis pusztá börtön,
a lelkiismeret —

mely mire jó? Napok, hetek, havak meg évek
számlálására csak;
de összehordani derogál neki képet,
sort, szót, s mi még akad.

Mi még akadna ám, ha horgomat kivetném
ádáz búbáj alatt,
s regélném: a fogás alakzat és eredmény,
és lám csak, hallgatag.

Az önvád tornyosul, ágál, hallatja hangját —
a toll szót nem fogan.
S ugyan hol a papír, min a kimért magasság
siklik komótosan?

FETYKÓ JUDIT

Három bőrönd

Mai napig fenn vannak a bőröndök a hatalmas, háromajtós diófa szekrény tetején; alul a nagy, sötét-bordó, felette a mára megkopott sárga; ami nem sárga, hanem az a jellegzetes cipőbarna, cipő-vörös keverék volt valamikor; megkopottan sápadt, színehagyott téglára emlékezet. A nagybőrönd rejti magába a legkisebbet, ami még az idő, az évtizedes por, számtalan utazás, égető napfény nyoma után elegánsan őrzi csillogó sötétbarna sarkait, apró pepita; drapp és négerbarna oldalával utakat idéz, vonatkerekek zakatolását hangosítja. Minden alaposabb takarításkor kendő suhan a két bőrönd oldalain; szabályosan, pontosan egymásra téve várják a következő porruhát, ami nem mesél semmi újat, magába tartja és felivott pormikronok sokaságába fullasztja híreit, s a bőröndök sem fecsegnek, oly rég elvesztette értelmét az emlék; helyük, helyzetük állandó, emlékezetük anyagukkal arányosan kopik, s az utóbbi években jól esik bőrborításuknak a minőségében javuló bútorfény, mely még felcsillantja hajdani ragyogásukat; pályaudvarok zaját, illatos női holmik érintését, a zakók és nadrágok eleganciájába burkolva: a mozgást, az utakat, idegen és ismétlődően ugyanazokat a házakat, hol a felcsapott fedelek alól életek fonalába kapcsolódhattak.

Mindenféle irat, régi, századfordulón készült, tipikus divat szerint beállított egyéni és csoportos képek, néhány nemzeti színű szalaggal átkötött templomi búcsú-gyertya, kitüntetések üres dobozai, kézzel írt végrendeletek, évtizedek óta forgalomból kiment indigók, vastag többretegű papírba csomagolt számlakönyvek – melyek oldalait soha senki nem nyitotta fel, senki nem írt beléjük (kivéve a néha kíváncsiskodó legifjabb nemzedéket, aki csodálkozva hallgatta, hitetlenkedve zárta vissza a fedelet) – felettük, köztük számtalan liliomos fontos dolog, mely hol lom, hol emlék; töltik a táska apró barnás-sárgás kockás finom papírral bevont belsejét.

Változott a szekrény tetején az évtizedekig megszokott tárgyak társasága; a színes üvegtálcák, karcsú lábon álló tortástál és a számtalan papírdoboz helyére új, más célokot szolgáló darabokat költöztettek. Követhetetlen és lényegtelen utakra kerültek a papírdobozok, tartalmuk a tűzben és számos fiókban oszlott fontosságuknak megfelelően; a tálak elkoptak, volt, amelyik magától meghasadt, hatalmas, csendülő, pendülő hanggal adva hírül a végzetet, a szerencsésebbek használatba kerültek, s hajdani álmok jelen valóságában csendesítették a lelket, mosolygatták az ajkakat, sokkal több örömet okozva, mint évtizedeket átívelő gögös korszakuk porfogó s haszontalanul hivalkodó idejében. Megjelent, és bár üresen állt, minden odapillantáskor örömet, elégedettséget sugárzott az elektromos varrógép újkorától kopott-zöld doboza, azonnal belesimulva a bőröndök sorába; aztán később, egy szülőfaluból elhozott barna, mázas, kétfülű cserépedény üdvözölhette az összeszokott tárgyas társaságot, amibe hamarosan laza fürtjeivel hivalkodó sárga virágot tett egy hosszú ujjú kéz; s ezek a virágok kiszáradva, puha, bársonyos, lebegő szirmaikkal csatlakoztak a végtelen idők tárgyainak látszó darabokhoz. Észrevétlenül, a szekrény tetejével teljesen párhuzamosan, szabályos illeszkedéssel egy fejes vonalzó, néhány régi liláskék borítású füzet, és egy színehagyott pauszpapír bámult fel a csupor és a bőröndök oldalára.

Évszakos ismétlődéssel, s néha kivételes időkben, nagytakarítások alkalmával elhangzik; milyen lényeges minden, ami van, ami eláll, évtizedekig sem romlik, s mindig kéznél van, ha eljön az ideje. Finom ruha törli át a tárgyakat, a szekrény oldalait, illatos viaszos csillogásban életre kel a hajdani jobb napok emléke. Nyikorogva fordulnak a szekrényajtók, külső, melegbarna kaukázusi diófamintájuk mögött vörösre színezett a belső oldal; kicsi, a szekrény

hátán alig megkopott céges címkén jól olvasható a bútorkészítő neve és címe — mely rég eltűnt, semmivé vált az évtizedek sodrában, s emlékként őrzi hírnevét a díszes cédula.

Túl a nagyszekrényen, tetején lekerekített toalett-tükör mutatja vissza a szoba tárgyit; alján hajlított, íves fordulattal, lépcsőszerűen emelkedve alacsony polc, s két kicsi fiók egymás felett, s oldat egy nagyobbkább ajtó: díszdoboz, vázák, esztergált, fából készült bonbon-tartók, alattuk vékony fonalból leheletnyi finom csipke. Aztán a kisebb, alacsonyabb polcos szekrény bámul két ajtajával, szolidan díszített fogantyújával a szoba szemközti oldalára; ennek tetején is számtalan tárgy; vázák, díszdobozok (melyek ezernyi apró lényeges ám évek óta nem használt műtűirt rejtenek), kézimunkaminta, kiskosár horgolócérnával, tüvel, megkezdett csipke kanyargó fonalsorával, egy szemüveg.

Állandó, időtlenséget sugalló a látvány, mely évtizedek alatt legfeljebb külső részleteinek néhány darabjában változott, vagy a szekrényekbe simuló ruhák, ágyhuzatok, rendjében, számában, mik ki-kicserélődött a kopás szüksége szerint — bár számos olyan avított darab őrízte a múlt foszlányainak kellemes emlékét, amit rég ki kellett volna dobni a polcról, kiakasztani a ruhák sokaságából — s család gyerekekkel bővült tagjainak ruhái, amik jöttek-mentek, cserélődtek a rokoni korosztályok közt, felhívítva a törlők, abroszok, ágyhuzatok szigorú sorait, új, ismeretlen és el nem mondott tapasztalataikat csendben őrízgetve, elkülönülve az állandónak látszóktól. Alattuk megváltozott az évtizedekig lúggal súrolt, sárgítóval színezett hajópadló, elkoptatta a súrolókefe, beleette magát a romlás; az új, illatos fenyőből vágott deszkákra faregeneráló, arra több réteg lakk került, csillogva tükrözve a felette álló bútorok meleg színű, kerekített alakját.

A toalett tükör szekrénykéjének oldalsó polcán, ami alatt a nagyobbkább ajtó nyílt, a polc gömbölyített sarkaiig ért a recehorgolású terítő, amelyen aranyozott — aranyat sose látott, csak nevében aranyozott — lapos, téglalap alakú, nyeles tálcácskán sorakozott hat likőrös pohár, nyakuk, talpuk rozsdamentes, ezüstösen csillogó. Sokáig díszként szerepelt, az újdonság íze volt rajta, aztán porfogó lett, míg vagy tizenöt év után alaposan megmosva, a belemetszett levelek mintáiból kiüzve a pára és por lecsapódó részeit, asztalra kerül. Ekkorra elveszett a hajdani öröm, ami évekkorábban kísérte, csillogása és épsége ellenére valami lapos, rossz íz vegyült mellé, amit csak az vett észre, akinek jól esett volna az új, ajándékos csillogású poharakból felhörpinteni egy-két kupicányit. Az asszony, a feleség, Erzsike, elégedetten állapította meg magában, hogy milyen sokáig megkímélték ezeket a darabokat, és most lám, olyan épek, szépek, mintha tegnap hozták volna ki a boltból. A férfi, a férj, Berti, szájában mellékízt kapott az ital, ami évekkorábban milyen jól esett volna ebből a pohárból, vagy a készlet bármelyik poharából. A konyaknak semmi baja nem volt, pont olyan volt, amilyennek a fél literes üvegben lévő háromcsillagos, vörösbarna-fekete címkéjű konyaknak lennie kell, csak a férfi elégedetlenségének mellékíze volt benne, meg valami tehetetlen készletelés érzés, ami azt súgta: dobd ki ezt a poharat, meg a többit! Ejtsd el! Vágd földhöz! Hát ennyit érsz te? Hogy évekkor kell eltelni, míg eléd teszik az a nyavalyás poharat?... — Forgatta kezében a szép konyakospoharat, felhajtotta az italt, amitől megenyhült, s belül elmúlt belőle az elégedetlen rombolásra bízató feszültség.

A fiókok feletti polcon apró csészék, teáskanna, cukortartó, fehér zománcos porcelánszélüket világos-piros csík szegélyezi, hiányos a készlet; karácsony és újév közti disznóöléses vendégség idején a kamasznak fiatal, gyereknek testben megnőtt unokatestvér verte le, huncutul, incselkedően eldobott labdával a lányos játékot, részben akarva, részben akaratlanul, s a tükrön puffanó, visszapattanó labda nyomán lehulló cserepek méretükhöz és a magassághoz képest nagy zajt ütöttek. Döbönt csend követte a tört csészék és tányérek elhalkuló neszt, a nagybácsi szemöldökét összehúzza lépett a szobába, ahol az unokatestvérek játszottak, s megsejtett valamit, hogy a kislány arcára kiülő riadalom, a széthullott cserepek összefüggenek az ő fiaival. A csészék miatt érzett bánat, a bosszúság, és a bácsi belépte átrendezte a játék erőviszonyait; a legnagyobb fiú, aki oldalról nézte a

kisebbségi játékát, magát kivonva belőle, szemlélőként és felnőttként elmosolyodott, sötét szemeiben hideg fény gyúlt, a várható büntetést várta. Ám a hajhúzás, az esetleges pofon elmaradt; a lányka megremegett, aztán magára vállalta a törött csészék ügyét —, mivel pár napja, a csinosan feltálat és ügyel-bajjal megfőzött csokoládé elfogyasztása után egyszerre megkeseredett a szájában a nyál, mikor anyja felszólította a porcelán elmosására; erre nem számított, eddig soha nem mosogathatott, s bepárásodott szemmel, csalódottan rakta vissza a tükör elé a csak képzeletbeli játékokra való készletet; s anyja szemében meglátta a furcsa fényt: „eztán nem fogsz valódi tálalásba!” ami végleg lehűtötte az ajándék örömét. Belül égett a szíve táján valami, a többi gyermek már kint játszott az udvaron, hangos nevetésük egyre fájóbban nyomta a gondolatait, de maradnia kellett, és kivárni, míg végre kap meleg vizet a tűzhely vízmelegítőjéből, és elmossa az edénykéket: valami előremutató kötelességféle sejlett fel egy kósza gondolatában; könnyeit nyelve öblögette a porcelánt — beszéd közben megint nyelte a könnyeit, ma másodszor, alig bírta kimondani a mentő szavakat, hisz egy hetes volt a játék. A tőle alig idősebb fiú megkönnyebbülten vette tudomásul az események ilyen alakulását, még az öccse sem szólalt meg, aki egyébként nyápicabb, folyton beteges, magának való és síró volt, hogy bemártsa az apjuknak; csak a harmadik fiú szája szöglete keményedett meg, elégedetlen volt a verés elmaradása miatt, aztán valami lekicsinyítő mondat után otthagya a pulyákat a szobában, kivonult a borozgató felnőttekhez, mintegy ezzel jelezve, hogy elege van a gyerekes játékokból. A gyerekek hallgattak, mikor a nagybácsi is kilépett az ajtón, a lányka hang nélkül sírt, a testvérpár össze-összenézett, majd a nagyobbik, aki a bajt előidézte, odament az unokahúghoz, megsimogatta a síró lányka haját, és motyogott valami köszönetfélét. A másik fiú hallgatott, és megjegyezte magában: ez a lány tud fiúsan hallgatni, nem árulkodik, mint a lányok szoktak, de akkor most meg minek bóg?

Tíz évvel később egy nyári napon szűrös, fekete szemű férfi magyarázott, mutogatva értetlenkedett egy műszaki boltban, sehogy nem fordult magyarra a nyelve, közben szája szélén egy-egy furcsa incselkedő mosoly jelent meg, míg az eladó próbálta a külföldről jött úr igényeinek tetsző árut levenni. Apró, jelentéktelen alkatrészért lépett be a már felnövő lány, s szemének nem hitt egy ideig, aztán elővéve hézagos, pár szóból nehezen összeállítható nyelvtudását, ráköszönt a férfira; – jó napot Józsi úr, „dobri den, pán Józsi”, fordultak furcsán és torzítva szájában a szavak, mire a megszólított belepirult a mondókájába, aztán egy pillanatig farkasszemet nézett a tinédzser-lánnyal, majd sürgősen kiment az üzletből. Ennek a megszólításnak az emléke, vagy valami más, de a rokon elmaradt, látogatásai ritkultak, főleg akkor nézett be egy hogy vannak néném, mi újság bátyám szóra, ha a gyerek — mert a lányosodó unokahúgot csak ekként emlegette — iskolában volt. Aztán végképp elmaradtak a legény boros hangulatú látogatásai, s a családok közé vékony, eleinte alig észrevehető, finom szálon réseket épített az idő; egészen addig, míg a szűrös tekintetű unokabátya apja, aki maga is fekete szemű, fekete hajú, csillogó, de vidám tekintetű, simogató nézésű, szeretetre méltó férfi volt, meghalt; aztán nem kellett harag; időfonalak, rossz emlékrészletek építették a távolságot: elszakadtak egymástól.

Vastag, kopott-sárga csomagolópapír zárta ki évekig az utcai ablakokon beömlő nyári napot, a kivilágított szobát a járókelők szeme elől, szorosan simulva a felső ablakhoz, amit szúnyogháló borított, kívülről az ablakra szegezve, minden takaró léccel; lazán, a párkány virágaira hullva az alsó, nagy ív papír; évekig egyeduralkodók, egészen, míg a felnövő lányban keserű felismerés és vágy ébredt valódi sötétítő-függöny iránt: szégyellte a papírt, anyja igénytelenségét, az örökös jó ez nekünk sóhajtását, amivel keserű tehetetlenséget tartott fenn maga körül. Rokonlátogatáskor, akkoriban kedvelt nagynénjétől kapott zsebpénzéből több méter vékony nyári anyagot vett —, fáj a szíve divatos holmikra, megkeményítette magát, ellenállt a ruhák, nyakláncok, formás táskák csábításának — ami bonyodalmat, átalakítást eredményezett, mert a karnis egyetlen sínjére nem lehetett a csipkefüggönyhöz felfogatni a sötétítőt; öröme azonban nem volt teljes, dacos elszántsággal és a pénzhiány

szégyenébe belepiruló képpel látta, ebből kétszer annyi kellene; lekerül a nyomorúságos papír, s az elképzelt ráncolt, bő-függönyű állapot elmarad.

Cserepeikből évről évre kinőttek az ásparagus gumós gyökerei, évszakosan megújulva hozták laza harangjaikat a csengősfuksziák, amarillisz nyílt évente többször, a két szobai ablakban és a szekrényektől távollevőbb előtt a padlón, virágállványon teleltek át a mályvák, s mikor befűlt a szoba, betöltötték jellegzetes szagukkal a levegőt. Betonacél sodort pálcáiból összehegesztett virágállványon omlottak buja kuszaságban a futónövények, telet meghazudtolva, s fittyet hányva a szoba időnként száraz melegének, télnék idején gazdagon virítottak; kavargó áradatuk a nyár pompájára emlékeztetett a zsúfoltan berendezett szobában. Téli délutánokon a kislány gyakran hasalt az ágyak végénél lévő sezlonon, tekintete belemélyedt a tobzódó virágrengetegbe, s a szoba, a növényekkel zsúfolt sarok erdővé, dzsungellé vált képzeletben, a zöldek árnyalatai közé beléptek a nyári kert végtelen színpompájának emlékei, s összekeveredve a jelen árnyalataival, elveszett az idő, egyszerre volt az idei, a valamikori nyár, a kert, a szomszédos kertek, és ez a sarok, míg valamilyen hang, vagy fény ki nem zökkenette ezt az összevont időt.

Az ablakok régiiek, századfordulón készültek, felső ablakszemük oldalra nyitható, s mikor bezáródnak gombos végű rögzítő kilincs csukja be a keretet a tokhoz; tavasztól őszig nyitva vannak, kívül szúnyogháló fogja vissza a bekívánkozó rovarokat, ami elhagyta a napsugaraiban színét, csak szélein látszik a zöld, de amit nem rejt a fakeret, az kopott, kékes-fehér. Az alsó két szárny hosszan nyújtózkodik a lent és fent irányába, széles belső párkányon sorakoznak a virágcserepek; a külső és belső ablakszárnyak közt majdnem olyan széles a deszka, mint a párkány. Ovális keretben hatalmas kép függeszkedik a két ablak közti falon, pontosan, kimérve, szemben a másik képpel, amin a virágzó kertben ábrázolt Szűz látható a gyermek Jézussal, míg ez, itt az ablakközi képen Krisztus az éjszakai Gecsemáni kertben; a gobelinkép alatt a szobai asztal, rajta kanyargós mintájú horgolt terítő, nyáron a vázában virág, télen semmi. Körötte a székek támlája öblösen kínálja magát, a világos-piros plüss huzat alatt a réz rugók csendben húzódnak össze a leülő súlyától; enyhén széttartó lábuk, rugalmas, tetszetős külsejük ellenére, aki ráült ezekre a szép, széles székekre, azt bizonytalanságérzés fogta el, felsejlett benne a gondolat: csak nem billen fel ez a szék? Ám a szék soha nem billent, meg se nyikkant vendége alatt, bírta a ránehezedő súlyt, nyikorgás, ropogás nélkül állta az időt, míg eljött a bútorok közti őrsváltás ideje, s ekkor már erősen színehagyottan, repedezett, lakkozott, széles karjai minden maradásra, ölelésre nyílása ellenére kikerült a szobából a legkopottabb és a legjobban megkímélődött darabja is ennek a garnitúrának.

Szemközt az asztallal és az utcai ablakokkal két magasra vetett ágy, rajtuk bordó-zöld mintás nehéz takarók, fejükkel a falnak fordítva, lábuk az ablakok felé, nyugatra irányul, végüket egy szál fél-hengeralakú bútorelem fogja össze, közvetlen előttük íves fejképpel, kemény rugójú epedás heverőféle. Néhány díszpárna, egy vastag pléd, s hevenyében levetett mellény, vagy kardigán gyakori együttese hever a díványnak nagy, heverőnek kicsi fekvő alkalmaságán. Az ágyvégek feletti Mária kép két oldalán egy-egy hatalmas, a múlt század harmincas éveinek stílusában készült, visszafogottan színezett fénykép, széles keretben, melyet a falusi mester kicsit elmért, az egyik kép valamivel alacsonyabb, mint a másik, szélességük egyezik. A képarcok körötti háttér árnyaltan olvad bele a háttérkép zöldjébe, a női arc huszonéves vonási rég megöregedtek, a nyakában lévő finom aranylánc ki tudja hova lett az idők múlásával; a férfi katonaruhájának díszei őrzik a valamikori váll-lap jellegzetes elemeit, örök idők fiatalágába zárva a határozott tekintetű, harmincon éves férfiarcot. Mindketten rég átlépték az élőknek kiszabott világ földi határait, de képeik még azon a falon vannak, kicsit más elrendezésben, csak a gobelin került át a többszöri szobarendezés után a tükör fölé, derékszögben visszanezve a fényképekre.

Keletre a fej, nyugatra a láb, ez a tájolás sokáig így volt, s valami változatlan, örök idetartozást, meg nem szűnő, állandó létet jelképezve, mert amint elfordították az ágyakat, rögtön előjött valami betegség; még az itt élő utódok és elszármazottak szokásaiban is meglehető a fekvőhelyek illetően beállítása; s a meglepetés örömeivel és bensőséges érzéshullámok megjelenésével járt, mikor az új társ, vagy rég nem látott rokon hálószobájába nyugatra nézett az ablak és az ágyban fekvő, kire ráköszönhetek a lenyugvó nap sugarai.

Alig három lépésre az ágyak végétől, az északi oldanak háttal, szemben a tükörrel magas, barnásvörös csempéből rakott cserépkályha ontotta telente a meleg. Cirádás mintái, a szögletek sarkaiba futó indái nyáron is magukhoz vonzották a szemet, a minden második csempén esernyő, vagy kalap alatt ékeskedő leányfej meg valami álmodozó, ismert és egyszerre ismeretlen múltba, mesésre álmodott jövőbe vitte a képzeletet. A kályha és az ajtó közti helyre épp befért a keményfából készült, enyhén domborodó fedelű feketére festett katonaláda, mely belül inkább egy hivatali szobára, pontosabban egy íróasztal egy fiókjára emlékeztetett; felső, tálcaszerű, kivehető rekeszével, ahol általában papírokat tartottak, alatta, a láda aljáig szintén régi számlakönyvek, gazdasági naplók, szakasztott, mint a bőrrönd belsejében, melyek lapjaira senki se írt semmit, tollat, ceruzát nem láttak ezek az oldalak, lassan sárgulva, sorsukba beletörődve (mi mást tehettek volna) heverték évtizedekig a láda mélyén; míg aztán egy mindenre elszánt, utólag a lomtalanító által kíméletlennek ítélt válogatáskor kikerültek a többi majd még ez is jó lesz valamire néven gyűjtögetett, őrizgetett holmival együtt a lakásból. Telente a láda teteje volt az a hely, ahol rögtön érezni lehetett az átmelegedő csempék pattogó, kályhaszagú melegét, oldalról rápillantani a kályhaajtó mögötti vörösen izzó fadarabokra, behúzódni ebbe a szögletbe, mint valami ölelő karba, odabújni a csempékhez; nyugalmat, egyenletesen ismétlődő, ma is, holnap is lesz meleget, gondoskodást, gondoskodó szeretet, együvé tartozást, el nem múló bizalmat, fel nem ébredő lehetetlen kívánságok, telhetetlen vágyak nélküli belső elégedettséget; és még valami különleges belülről induló, ám számtalan, megfogalmazhatatlan külső dolog által összeálló valamit érezni, vagyis egyáltalán nem érezni, de élni; aminek egyszerre felsejlesztés, megrezdülését boldogságnak neveznek.

Kályhán, katonaládán túl kétszárnyú üveges ajtó, mely magasan hordja felső keretívét, s a két ajtószárnyban egymás alatt elhelyezkedő két-két üvegbetét emeli a karcsúság, könnyedség érzetét, bár a nyíló ajtófél nehezen jár, alja finoman súrolja a hajópadló szálait; évek során egész ívet vesz ki belőle, észrevétlen suhanó neszezéssel, a felváló por meg se látszik; a rézkilincs sárgán, karcsún kínálja magát; tessék bejönni, csak tegye rám a kezét, meglátja milyen finom az ívem; és valóban: karcsú és egyszerre erős e kilincs, hajlata, lekerekített vége mind látszat, erősen meg kell fogni, hogy lenyomva megnyissa az ajtót. Festéke felpattogzott, a különböző színű és minőségű festékrétegek a kályha, s kint a másik oldalon a konyhai tűzhely melegének hatására elrugaszkodtak a fától és egymástól, s az alsó fabetétes részen holmi ragyaként kapaszkodtak egymásba a leválás szándékával a le nem hullás kényszerével. Kézzelel horgolt csipkefüggönyök takarják a szobát az üvegen át kíváncsian benéző szemektől.

Az ajtó és a fal szűk szegletében sokáig őrizte a század közepének, az ötvenes, hatvanas éveknek a jellegét az erősen kidomborodó lapított félgömb alakú villanykapcsoló, kiálló kattintójával, mint felhúzott haragos orrocskával, ami ha le volt épp oltva, sóhajtván lehunyt fél szemre emlékeztetett. A bezárt ajtófél, a kapcsolónak maradt alig arasznyi fal darab és az ágyak háta mögötti szobafal sarkában fémállványon állt a rádió. Hosszú zsinór kötötte össze az ágyak felett lévő konnektorral, ami párja volt a villanykapcsolónak. Egy másik, több méteres vezeték a szobaajtó résein, a konyhán és a kijárati ajtón át kifutott az udvarra, ahol földgömb szélességi és hosszúsági köreire emlékeztető drót gömb-antenna billegett egy magas rúdon, abban a reményben, hogy a vétel ezzel tökéletes. Ki nem mondott, elhallgatott

reményt és valóságot jelentettek ezek a hálók, a recsegő, ropogó nyugati adás bejött tisztán, érthetően, s bár csak halkán, zárt ablakkal hallgatták, de megérte az antennaszereles.

Alig maradt hely az ágyak két oldalán az éjjeliszekrényeknek, amelyik az ajtó felőli oldalon állt az ágy és a rádió közt, annak tetején a szokásos csipkén túl különböző éjszakára bekészített tárgyak álltak; a piros elsőgenerációs műanyagból készült ernyős lámpácska, amiben a huszonötös égő úgy világított, hogy az ágyban olvasó még elég jól látott, s a kócsuk búra, ahogy akkoriban nevezték a kaucsukszerű műanyagot, kibírt minden viszontagságok, időnkénti felborulást, a kisgyerekeknek égve hagyott izzó hőjét; ám végleg tönkrement, s repedezve megadta magát végzetének a felnövő gyermek éjszakai olvasásaikor, mikor erősen félrehajtva fél oldalát végül szétégette a villanykörte meleg. Állandó volt a pohár víz, a kis papírdoboz egy-két kombinált porral, ami eleinte hónapokig elég volt, csak évtizedek után váltott át mindenféle analgetikákba; aztán vitába és kényszerű gyógyszerelhagyásba, mikor már nem a fájdalom, hanem a gyógyszer követelte a következő tablettát; aztán az ébresztő óra, melynek halk lüktető üteme húzta, vitte az időt, a rosszat vonszolva, nehezen átfordítva, a jót szétpörgetve, viszonylagosan rövidítve; s az óra ketyegő hangja olyan természetes, nyugtató érzéseket keltett, hogy e nélkül az alvó felriadt, sürgősen behozta a konyhában felejtett vekkert. S még néhány apró fésű, hullámcsat; zsebkendő sosem, annak helye a párna alatt volt; mint ahogy az éjjeli szekrény alsó, kerekített oldalú ajtaja sem takart holmi éjjeli edényt, itt cipők, papucsok várták sorukat, hogy a lábakra kerülve végigjárják az emberek útjait, s tárgyi tudatuk eszméletlen befogadásával gyűjtsék a híreket, melyek mozdulatlanok és tárgyiak maradtak bennük, akár maguk a befogadók; csak a figyelmes emberi szem látott meg rajtuk fontos változásokat, a lélek sejtett meg bizonyos dolgokat, amik a lábbelik állapota szerint szóltak a tárgyakból a tudatos élőknek.

Egyszerű ismétlődő csíkosra szőtt, minden szedett minta nélkül, egyik színes sáv követte a másikat a házi-pokrócban, ami évtizedekig borította a padlót; telente előkerültek a zsákok mélyére dugott használt ruhák, s szorgos asszonyi kezek pár centi széles végtelen hosszú rongy-csíkká vágták a másra se jó kihordott ruhát, az anyag feléledt, ismét belekerült egy körforgásba, valami új, ismét használható, örömet hozó dolog lett belőle; eleinte hatalmas gombolyagokban hevert, majd a tél végére a falusi ismerős szövőszékéről lekerülve alakot öltött; új pokrócként jött be a szobába. Csíkjai ismétlődésében forgott, ismételte magát az idővel tovaszaladt számtalan emlék; elmúlt és itt volt, s már túl volt a jövőn, és ennek ellenére itt hevert a lábak alatt, melyek hol könnyedén, hol elnehezülten tapodták a csíkmintákba rejtőzködő, hol élő, hol meg holt emlékeket. Az ágyból hajnali derengésben lenézve a padlóra, a szőnyeg színeire, egészen más emlékek indultak fel az emlékezet végtelen mélységeiből, mint napfényes órákban, vagy lámpafénynél; hisz ezek a fények annyi kimondhatatlan megélhetetlen, szóba megfogalmazhatatlan foszlányt repítettek; mást és mást mondtak minden nap, minden évszakban, s minden fényhatásban. Nyáron belopódzott a por, s a szorgos seprő és poroló kezek gyakorta munkálkodtak, hogy a pokrócok csíkjai tiszták legyenek; ősszel az ajtó közelében naponta tiszta újságlapokat borítottak rájuk, amik utolsó és nélkülözhetetlen feladata volt a szőnyegek védelme, utolsó, mert másnap tűzgyújtásba végezték, mikor az újabb újságlapok eleinte még tisztán, a nap során egyre szennyezettebben átvették az előzőek helyét. Száraz téli hidegben mosolygósan segítettek melegíteni a szobát, megsimogatva a vastag papucsok talpát. Állták a csillagszóró szikráit, a fenyőről nagyritkán lecsöppenő gyertyafaggyút. Mikor végképp kikoptak a szobából, a konyhába kerültek, ahol a mosdó előtt állók lába alatt itták a kicsöppenő vizet, tompították a cipősarkak kopogását, aztán innen is kijebb, először a bejárati küszöbön, összehajtva, elszíntelenedő szálaik végső hangnélküli sóhajtással nézték a kinti világot; aztán vége lett ennek is, s ugyanazok a kezek, melyek annak idején ruhaként simították az anyagot, melyből aztán felvágott csíkjait megcsalva új életre keltek a szőnyegek, vagy ahogy egyszerűen nevezték, a pokrócok, hát ezek

a kezek dobták ki végleg a szemébe, vagy jobb esetben a kutyaól aljának kényelmére a szálabomló, színehagyott tárgyakat.

A szoba köze felett a plafonba horog alakú ceruza-vastag tartó segítette megtartani a villanyt, melynek zöld alapú, apróvirágos fodros szélű burája évtizedekig lógott a tárgyak felett. Az égő változott, elég gyakran. Eleinte elég volt egy hatvanas, aztán már nagyobb, de volt olyan, hogy a százas körte adta a megfelelő fényt.

*

Ez a szoba volt eleinte a világ nagy darabja a felnövő gyermek számra, felfedezni való ismeretlen, aminek tárgyai külön-külön csupán megjelenésükkel, majd a bennük levő titkos dolgok megismerésével nyitogatták az ismeretlen titkait. Itt még a levegőnek is más volt a szaga, amin nem rossz és kellemetlen vagy szégyellni való ingert kell érteni, mert itt a szag fogalma a tisztasággal, a levendulával, a bútorápolóval, néha az ablakban szerény virágait hozó aszparágusz kókuszhoz hasonló illatával, vagy a mályva jellegzetes aromájával volt kevert, olykor a vendégség, vagy ünnepi ebéd átmeneti, néha tolakodóan erős páráival, vagy az öltözködés utáni illatszerekkel kiegészítve. A szag itt az illattal volt azonos szintű kifejezés, soha nem volt összekeverhető a kellemetlen és egyértelműnek bűdösnek tartott kipárolgásokkal.

A másik jelentés, ami a szag bűzös voltát hordozta, csak jóval később jelent meg a gyerek szó-fogalomtárban, mert a korábbi hatások mellett, vagy éppen hogy utánuk, a többi gyerektől halott, és a többi gyerek szüleitől hallott szag szó valami rettenetesen hordozott. Főleg a kiszólás: szaga a szarnak van; hol van ehhez képest a nóta szövegében emelgetett jó szagúság? Ez a fogalombeli különbség el is választotta végleg a gyerektől a többieket, a másokat, az „idegenek”et, akik a szó értelmezésével valami fensőbbes tudást sugalltak, lenézve, leszólva azt, aki még az illatot dolgokról szagként merészet beszélni, s egyben figyelmen kívül hagyva a hozzájuk képest fiatal gyermek gondolkodásmódját, fogalomtárát, vagy épp azt felhasználva, kihasználva akarva-akaratlan ütöttek vissza a gyermekre a szavak mágiájával.

A szoba jó szagú volt, valami más, a mint a mindennapok lakótere, ami főleg téli napokon volt uralkodó.

Fetykó Judit: *Berti meg azok a dolgok...*

c. regény könyvkiadás előtt áll, így ezen a felületen folytatásos közlését befejezzük.

Megjelenéséről a szerző értesíti az olvasókat. [szerk.]

Tavaszi 2.

Fotó: DARVAS JUDIT